

Вяра

ПРАВОСЛАВЕН КАТЕХИЗИС - III-та част

ПРАВОСЛАВНО
БОГОСЛУЖЕНИЕ

МОЛИТВАТА

Бог
е наш
Създа
тел,

наш небесен Отец. Ние сме Негови чеда; рожба сме на божествената Му любов. Както рожденият баща обича своите деца и се грижи за тях, тъй и Бог непрестанно промишлява за всеки отделен човек. И както детето пристъпва с любов и синовна преданост към своите родители, разкрива им мислите, чувствата и желанията си, тъй и ние разкриваме Богу нашите радости и скърби, нашите нужди и потребности. Това ние правим чрез молитвата. Молитвата, следователно, е *беседа*, т.е. разговор между човека и Бога.

Молитвата е насъщна *потребност* за душата; без молитва няма духовен живот. Оня, който не се моли, прилича на отсечена лозова пръчка, която изсъхва и не дава плод. А моленият се расте в добродетелния живот и възвисява душата си. Молитвата е твърда и непоклонна опора не само в беди, но и в дни на радост и добруване. Тя дава морални сили, освежава душата, просветява разума, прочиства сърцето и подкрепя волята в съдбоносни моменти. Прояснената чрез молитва душа безпогрешно взема спасителния път и правилно насочва стъпките ни в нашия личен и обществен живот.

Молитвата е живеецът на вярата в Бога. Няма ли молитва, няма и истински духовен живот!

Има няколко вида молитва: *просителна*, когато изпросваме нещо от Бога, *благодарствена*, когато благодарим Богу за получените от Него добрини, и *хвалебна*, когато Го прославяме за безпределната Му благост, премъдрост, слава, сила и величие.

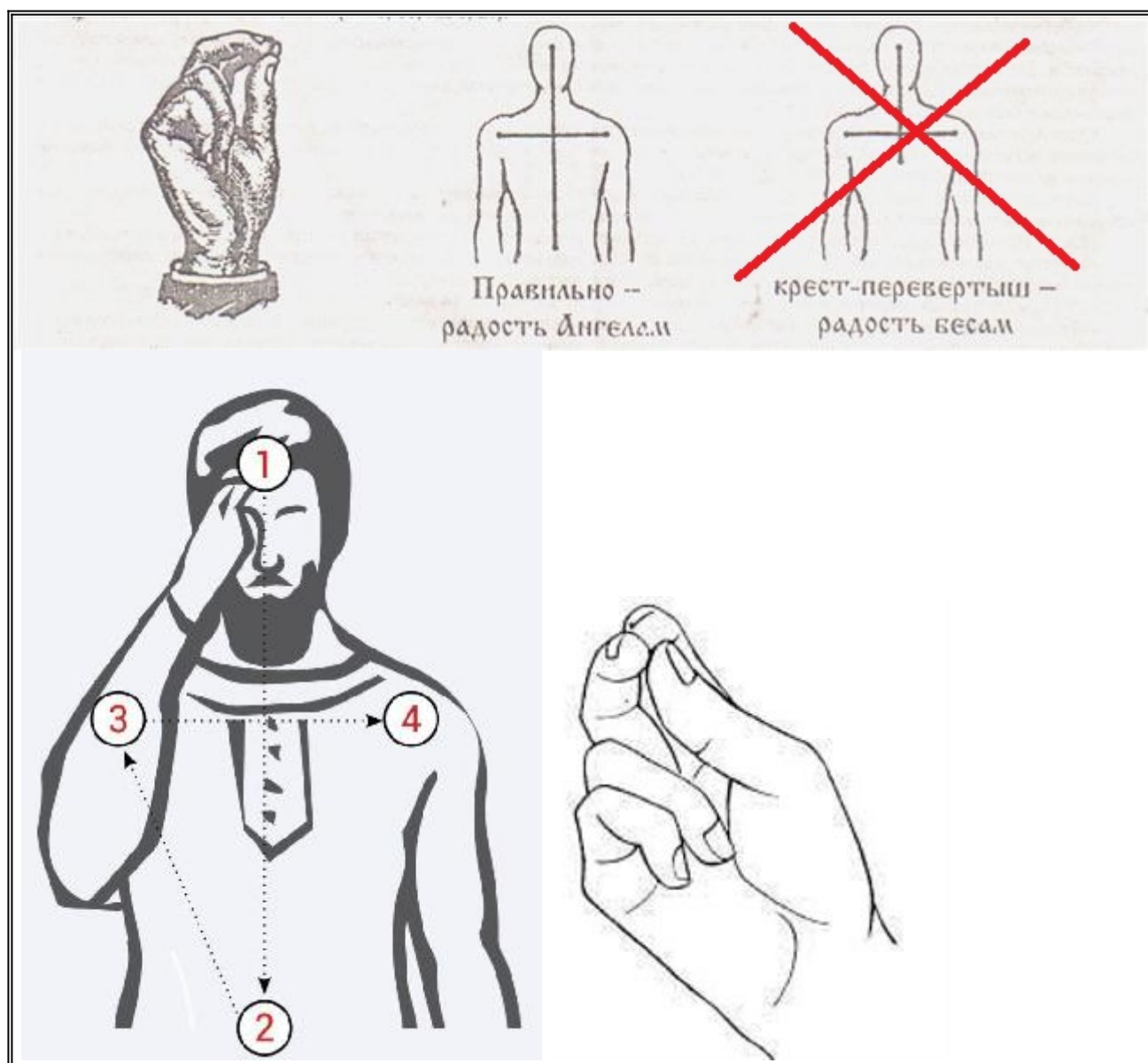
ЧАСТНА И ОБЩЕСТВЕНА МОЛИТВА

Когато човек се моли за своите лични нужди насаме, молитвата му е *частна*. Но човек не живее сам, нито пък – само за себе си. Той има свои близки; живее в общество, свързан е със семейството и народа си, с цялото човечество. Всички люде образуват едно духовно семейство. Те имат не само лични, но и общи социални, народни и международни нужди. И както децата в едно семейство в някои случаи се явяват всички дружно пред родителите си, за да им изразят някоя обща молба или да им засвидетелствуват своята синовна обич и преданост, тъй и ние в нашия религиозен живот чувствуваме необходимост да се съберем и заедно да отправим към Бога обща просба или с една уста и едно сърце да Го славословим. В такива случаи молитвата е *обща*. Общите молитви ние отправяме към Бога в храма, при общественото богослужение. Това обществено богослужение трябва да се осъществява в истински православен храм с истински православни духовници и миряни. Ако човек го прави в съвременните „официални“ църкви, включително и в тези на Българската „патриаршия“, то той се осквернява с икуменическа, сергианска, корбанджийска поганска ерес. Общи молитви в дом, на трапеза и т.н. също трябва да се извършват с истински православни хора, а не с каквито и да е било еретици, включително и с кръстените в българската лъжеправославна църква, които не са се отказали от

икуменизма и продължават да считат Б“П“Ц за „православна“ или „благодатна“.

ВЪНШЕН ИЗРАЗ НА МОЛИТВАТА

Душевните преживявания получават и външен израз. По вида на лицето и по движенията на тялото ние можем да познаем какво е душевното състояние на човека – дали той е радостен или скръбен, спокоен или възбуден. За да изразим някое свое желание, мисъл или идея, ние прибягваме до помощта на някой външен знак или *символ*. Същото е и в религиозния живот – човек изразява своите религиозни чувства със съответни външни движения и символи. Това особено важи за молитвата.

Най-характерният външен знак в молитвата на православния християнин е *кръстът*, кръстенето, кръстното знамение, т.е. – изобразяване на св. Христов кръст върху нашето тяло. Кръстенето означава, че нашата молитва е в името на Христа и Неговите кръстни страдания, че ние сме християни, че принадлежим на Христа.

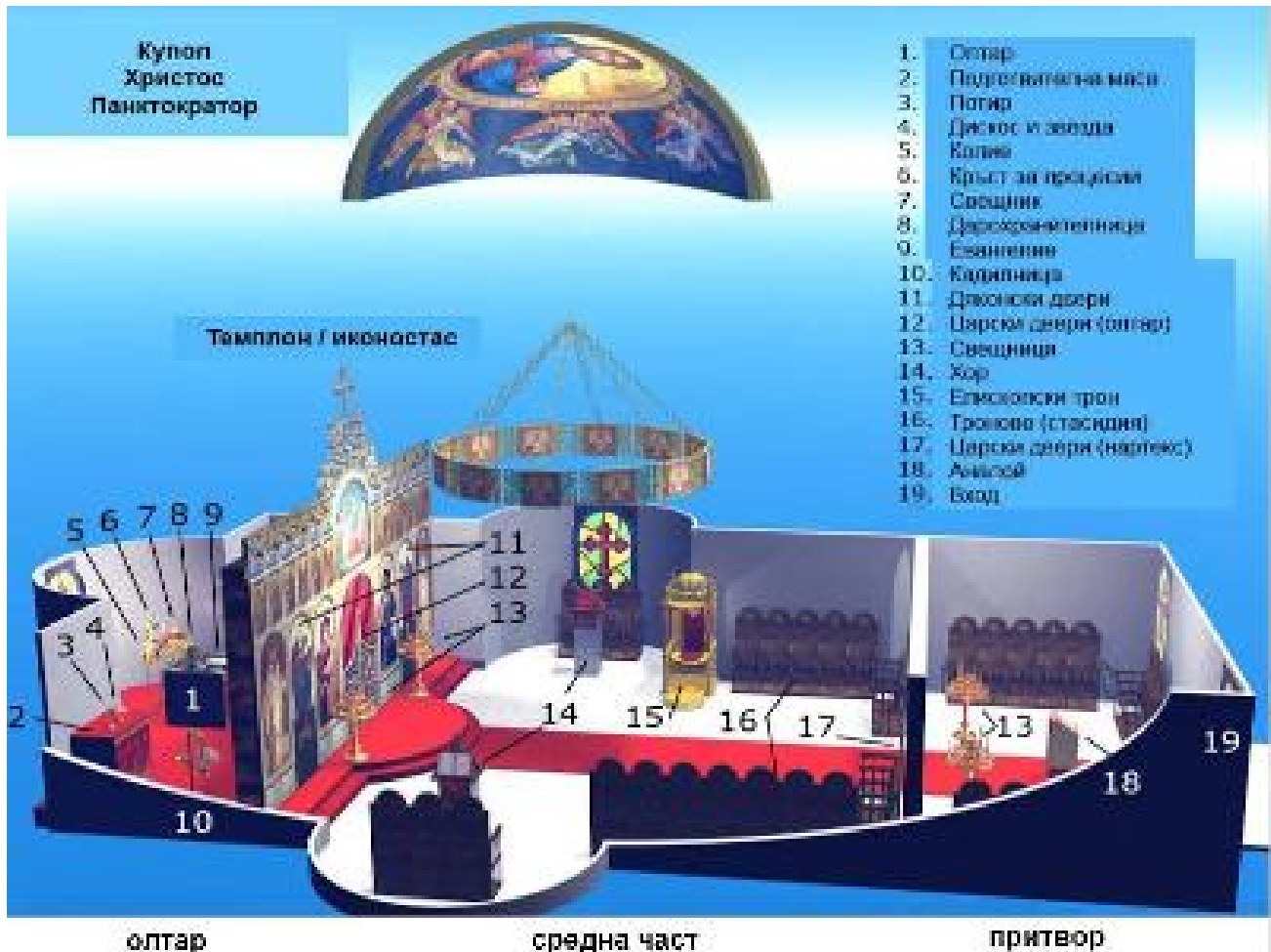
Кръстното знамение трябва да се прави бавно, прилично и правилно. А правилно е то, когато първите три пръста на дясната ръка се съберат нагоре, а останалите два се свият по посочения тук образец...

Така приготвената десница се слага първом на челото, после – на долната част на корема – около пъпа, на дясното и на лявото рамо. Първите три събрани пръста символизират Пресветата Троица, а останалите два – двете естества на Господа Иисуса Христа – човешкото и божественото.

Когато се кръстим, ние правим и малък поклон. Ако молитвата ни е по-усърдна, поклонът бива по-нисък – до пояса; ако ли молитвата ни е покаяна, умолителна и съкрушена, поклоните са още по-големи, коленопреклонни; при такива поклони челото ни достига до самата земя. Коленопреклонна е била и молитвата на Спасителя в Гетсиманската градина (Лука 22:41; Мат. 26:39). Велики поклони правим обикновено през времена Великия пост, било в къщи, било в храма, особено при молитвата на св. Ефрема:

„Господи и Владыко живота моего“...

ХРАМ

щественно богослужение. Той се нарича още и църква, което ще рече събрание. Бог, наистина, е навсякъде, но Той проявява по-особено Своите благодатни сили в места, които са Нему посветени (Второзак. 12:5, 11; 3 Цар. 8:29; 2 Пар. 5:13; 7:1). А такива места са храмовете. Храмът, следователно, е *дом Божий* (3 Цар. 9:10; Ис. 56:7; Мат. 21:13), *Божие обиталище* (3 Цар. 8:30). Затова храмовете се отличават от другите сгради както по своята архитектура, така и по своята вътрешна уредба и украса. Храмът е тъй устроен, че да напомня за Бога и да извиква у нас молитвено разположение.

Православните храмове са построени и разпределени по образа на старозаветната скиния и на Иерусалимския храм. Те се състоят от три главни части: *притвор* (артика, нартика, паперт), *средна част* (кораб) и *св. олтар* (Думата

олтар означава издигнато място, жертвеник. В собствен смисъл това е св. престол).

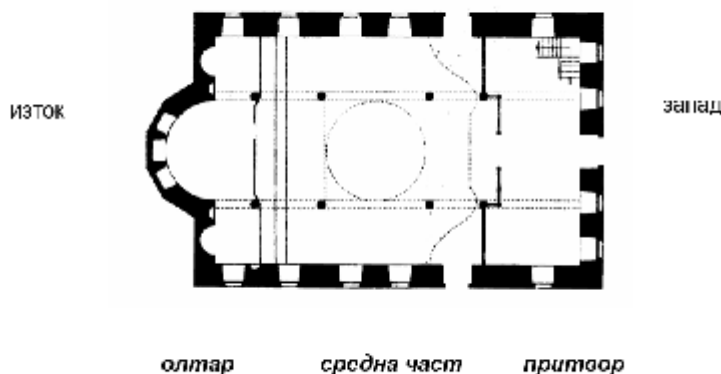
Православните храмове са обърнати към изток, откъдето идва светлината; Христос е нашият духовен изток, слънце на правдата.

В притвора обикновено се извършват някои по-малки обществени молитви и тайнства: обручение, девети час, лития, очистителни молитви и др. Тук, в истинския православен храм, има и *баптистериум* –

кръщелня, каменна купел (къпалия, басейн), в който се извършва масови кръщения. Такава в сегашната икуменическа българска църква няма, защото там няма истинско кръщение с трикратно пълно потапяне, а осквернено еретическо – с опръскване и частично потапяне или поливане. Така правят и в римокатолическата ерес. Така са правили и в евномианската ерес. Евномианското кръщение е отдавна осъдено от светите отци. В притвора са стояли и оглашените, както и ония, които са се каели за греховете си и са били под епитимия (зпрещение от свето причастие).

В средната част стоят верните кръстени християните-богомолци. Там има певници, т.е. места за църковните певци, големи и малки свещници, аналои (*поставки за икони, които се целуват от богомолците*), тронове (*седалища за по-възрастните и по-немошните*), полиелеи (*многомасленици*:

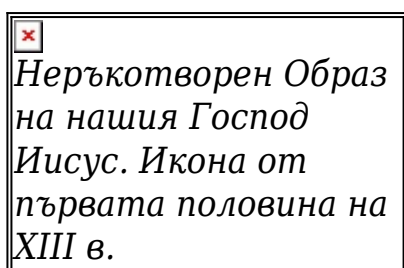
Чертеж на храма, гледан отгоре

висящи кандила, свързани помежду си) и др.

Св. олтар е отделен от средната част с иконостас, т.е. преграда, на която са поставени свещени образи. Тия образи, наречени икони (*Икона (гр.) – свещено изображение*), са обърнати с лице към запад, към богомолците. По средата на иконостаса има двукрилни врати, наречени *царски двери*, а на северната и южната – еднокрилни врати с икона или вход със завеса. В някои по-малки храмове има само една странична врата на иконостаса – северна.

Иконите са разположени в няколко реда. Най-долният ред представлява историята на грехопадението или събития от Стария Завет. На втория ред са големите или т. нар. „царски“ икони. Те се подреждат обикновено така: от дясната страна на царските двери са иконите на Исуса Христа, св. Йоан Предтеча и на св. архидякон Стефан (на южната врата); отляво на царските двери – на св. Богородица, на храмовия светия или храмовия празник и на св. архангел Михаил (на северната врата). Третият ред икони са на по-големите Господни и Богородични празници, четвъртият – на св. апостоли, петият – на св. мъченици, светители и преподобни, шестият (ако има) на св. пророци и старозаветни патриарси. Някои по-малки църкви имат само една редица икони – царските.

Над царските двери се слага „Неръкотворен образ“ (Той представлява лика на Спасителя изобразен върху кърпа, с която Той си избърсал лицето и подарил на княз Авгар за изцеление на проказата му. Нарича се „неръкотворен“, защото

не е рисуван от човешка ръка. Нарича се още и „Обрус“) или т. н. „*деусис*“ (Деисис – гръцка дума = моление. Тя представлява Господа Иисуса Христа и св. Богородица с Йоана Предтеча (от дясно и ляво на Христа). Богоматер и Предтеча са в положение на умоляващи Господа за нашите грехове). По-горе се поставя икона на Тайната вечеря и най-горе – Разпятието Христово. Над Разпятието виси нарочно кандило.

Иконостасът се е развивал постепенно. Първоначално не е имало никаква преграда между св. олтар и средната част на храма. После се явила каменна ниска преграда (парапет), по-после се издигнали колони (стълпове) с архитрав (съединителна горна гредка), и най-после между колоните почнали да поставят икони.

Иконостасът произлизал от преградите в старохристиянска базилика, които отделяли помещението за верните от това на Олтара. Точното време за произхода на иконостаса не е известно. Иконостасът след VI в. се оформява в православния Изток като висока преградна стена, по която се поставят един или няколко реда икони. Думата иконостас води началото си от *εἰκών* и *ὁράσις* и означава място за поставяне на св. икони.

В долната част на иконостаса се намират три врати, през които се влиза в св. олтар. Средните олтарни врати се именуват *царски*, понеже през тях невидимо минава Царят на славата, Христос. Св. Отци и богослужебни книги на Православната църква ги наричат *Свети двери*.

В древност вратите между притвора и кораба на храма се наричали *царски врати*, защото там при богослужение патриархът и духовенството посрещали царя при започване на литургията и оттам се започвала процесията на т.н. малък литургиен вход. Тези врати биват двукрили, по подобие вратата на Свята Святих в Иерусалимския храм (3Цар. 6:32); с това се напомня и за раздирането на храмовата завеса в

момента на Христовата смърт (Мат. 27:51).

Днес царските врата са покрити със завеса за указа на непостижимите Божии тайни. Завесата се приготвява от хубава, предимно копринена материя в червен или ясно син цвят. На нея обикновено се изписват чашата Христова, Благовещението или пък четиримата евангелисти, които са разкрили на света тайната на спасението. Откриването на завесата означава откриване на небесното Царство за погледа на молещите се.

Другите две врати, които водят в олтара, се наричат *северна и южна*; през тях свещенослужителите свободно могат да минават. Южните врати в древност се наричали още и *дяконски*, защото през тях дяконите следели за поведението на богомолците през време на св. служба и оттам давали на верните богоявленска вода или благословен хляб.

В средата на царските двери винаги се изписва Благовещението на Св. Богородица, защото чрез въплощението на Бог Слово се отворили небесните врати за спасението на хората; по страните на същите врати се изобразяват четиримата евангелисти, които, подобно на архангела Гавриила, благовестили на света спасение чрез въплъщението на Божия син.

В първия ред на иконостаса, в дясно от царските врати, се поставя винаги образът на Спасителя, а от лявата - образа на Божията Майка с Богомладенеца на ръце. След това - на дясната страна, към южните врати, - се поставя иконата на св. Иоана Кръстителя, а в ляво - до образа на Св. Богородица - се поставя обичайно иконата, изобразяваща оногова, комуто е посветен храмът.

На втория ред се поставят изображенията на дванадесетте велики църковни празници; след тях, над царските врати, се

изписва Тайната вечеря, като образ на тайнственото действие, което се извършва в св. Олтар по време на Божествената литургия.

На третия ред се изписват ликовете на св. апостоли, като по средата им винаги се поставя иконата Дейсис (по точно δέησις - моление). Тя е триобразна икона със следния състав: в средата е изобразен Спасителят, а от дясно и ляво - Св. Богородица и Св. Иоан Предтеча в молитвени пози. Думата Дейсис е несъмнено изопачена от гр. δέησις - моление, прошение. Нарича се така, защото св. Богородица и св. Иоан Предчета са посредници между небето и земята и се молят пред Спасителя за целия християнски свят.

В православната иконопис фигурите са удължени, образите са строги, замислени, съсредоточени, изпити, цветът на кожата - тъмен; очите са сравнително по-големи. Целият образ по такъв начин носи характер на иреалност, безплътност, условност. Затова старата християнска православна икона има повече значение на условен образ, на символ, отколкото на портрет. В този стил са изписани.

В наше време обаче в много от еретическите икуменически църкви този древнохристиянски православен строг стил (иконописен канон) е нарушен. Образите наподобяват католическите ренесансови портрети, което фактически е еретическо погазване на канона и Свещеното Предание, **ПРЕДСТАВЛЯВА ГАВРА С ПРАВОСЛАВНАТА ИКОНОПИС И ИКОНОБОРЧЕСТВО!**

Иконата трябва да изразява светост, благост, вяра и нравствена честота. Тя трябва да извиква религиозни чувства, да възнася душата от земята към небето. В този стил и дух се изписва и целият храм със събития от библейската старо и новозаветна история, както и с дивните образи на св. Божии угодници.

Светия олтар е най-светата част от храма. В него могат да влизат само свещенослужители и техни помощници.

В средата на олтара се намира *светия престол* (Нарича се още *трапеза* или *жертвеник*. Някои погрешно наричат проскомидията жертвеник). Св. престол обикновено се прави от камък. Покрит е с една долна покривка от бял ленен или памучен плат, наречен *срачица* (риза) и *индития* – горна покривка от по-дебел цветен плат.

Върху престола се поставят: св. антиминос (вместопрестолие – гр.) – четвъртит плат 50 x 60 см, върху който е изобразено погребението Христово и в който е вложена частица от мъченически св. мощи; напрестолно св. Евангелие,

напрестолен кръст, дарохранителница (Металическа кутия, често имаща форма на малък храм; в нея се пазят запасни св. дарове, т.е. сухо св. причастие за причащаване на болни), и два свещника. Зад св. престол се поставят седмосвещник и разпятие.

От северната страна на св. престол, в източната олтарна стена, се намира проскомидията или протесисът (Протесис (гр.) = предложение). Проскомидията представлява ниша (пезул), прилична на малка пещерка. Тя изобразява пещерата, в която се родил Христос. Тук се извършва

проскомидията, т.е. подготвителната част на св. литургия.

Тук се пазят св. богослужебни съсъди и утвари: св. потир (чаша), дискосът (плосък, кръгъл съд, диск), звездицата, копието, лъжицката, теплотата (металическа чашка за топла вода), покровците (кръстовидни платнени покривки), въздухът (четвъртита платнена покривка 70 x 70 см), гъбата и др.

Покровец.

Дискос.

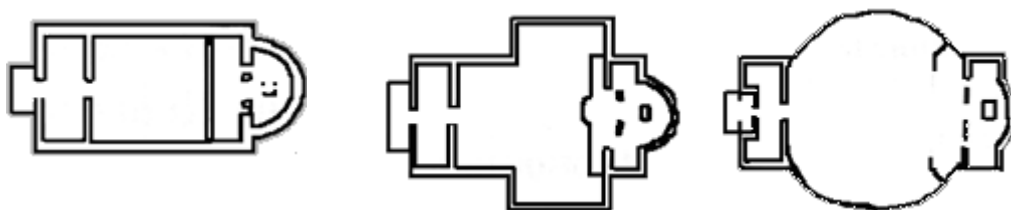
Звездица.

Източната страна

на св. олтар се нарича „горно място“. Тук сядат свещенослужителите по време на литургийното апостолско четене.

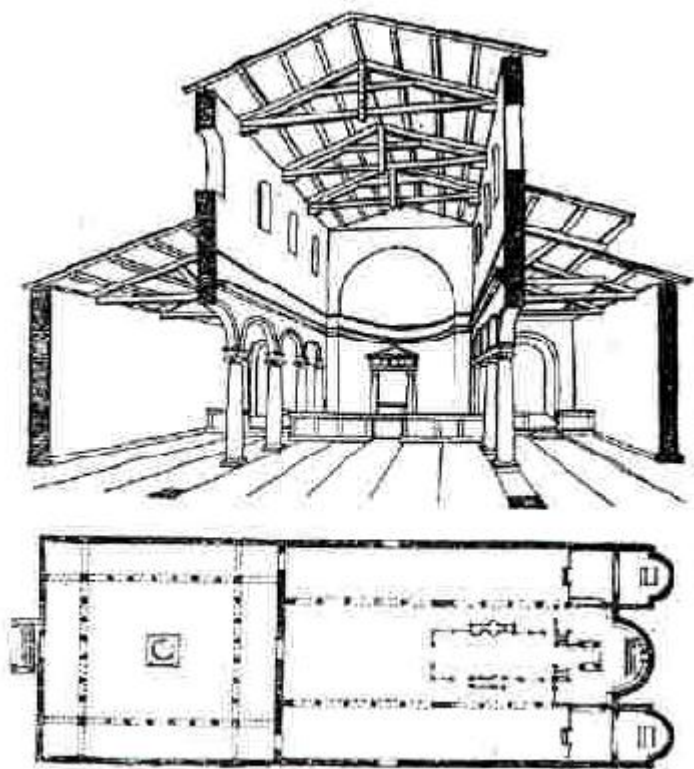
При православното богослужение се употребяват също и свещи, кандила и тамян. Свещите и кандилата са не само за осветление. Те имат и символично значение. Пламъчетата на свещите и кандилата ни напомнят, че нашите души трябва да горят с пламъка на вярата. При това, светлината създава и светло, радостно, празнично настроение. Кадилният тамян е символ на усърдна молитва – както димът на тамяна се издига нагоре към небето, тъй и нашата молитва трябва да

възлиза към Бога (Пс. 140:2). Но тамянът, свещите и кандилата имат още значение и на приятна Богу жертва. Тамянът е благоуханна смола; пчелният восък, от който са направени църковните свещи, идва от най-благоуханните билки; елеят изтича от маслината – символ на мир и на благодатна Божия сила. Следователно, каденето и паленето на свещи и кандила е символ на нашата чиста и благоуханна духовна жертва Богу.

Храмовете

се строят в най-различна форма и стил: като *кораб* – символ на ковчега, в който се спасил от потопа Ной и неговите близки, а днес в новия ковчег – храма, се спасяват вярващите в бурното житейско море; *кръстовидна* – символ на Христовия кръст; *ротонда* (кръгла форма) – символ на Божието съвършенство и безкрайност. Както кръгът няма нито начало, нито край, тъй и Бог е безначален и безконечен. Върху самия храм или близко до него се издига висока кула с камбани и клепала. Камбанният звън възвестява началото на отделните богослужения и на по-важните им моменти, както и някои радостни или тъжни случаи от живота на църквата и на нейните членове – при тържествени молебени (бързо и радостно), на погребения (бавно и тъжно) и пр.

Архитектурният стил на християнските храмове е най-разнообразен. Най-старият е базиличен (Базилика (гр.) – голяма зала в царския дворец), т.е. четвъртитата продълговата църква с равен или засводен таван. Ако църквата е трикорабна, двата странични кораба са отделени от централния с колони или зидани

стълпове. Друг стил е романският, трети – византийският, с правилни кръгли сводове; старобългарски – опростена базилична форма с тесни прозорци и барабановиден купол; руски – с високоцилиндрични куполи с луковиден покрив.

Всеки храм се посвещава или на някой Господски или Богородичен празник, или на някой Божи угодник. Празникът, на който е посветен храмът, се нарича „храмов празник“. За този ден храмът основно се почиства и украсява. В навечерието на храмовия празник се отслужва велика вечерня с петохлебие или бдение, а на другия ден – св. литургия с участието на повече свещенослужители. След отпуста на литургията се извършва водосвет и специална лития с поменаване имената на живи и покойни ктитори и приложници на храма.

СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛИ

Богослужение то могат да извършват само лица от мъжки пол, надлежно подготв

ени, избрани, ръкоположени и поставени за това свето служение. В Православната църква има три благодатни степени на свещенослужение: *епископска* (Епископ (гр.) – надзорник), *презвитерска* (Презвитер (гр.) – старейшина (старец)) и *дяконска* (Дякон (гр.) – служител). Първите епископи са били св. апостоли. Те ръкоположили от своя страна други лица за епископи, презвитери и дякони. Първоначално дяконите прислужвали в църковните трапезарии, а по-късно започнали да прислужват и при богослужение.

Епископът е най-висшата степен на църковната йерархия (йерархия (гр.) – свещеноначалие). За епископи се избират и ръкополагат най-достойните, най-подготвените и богопросветените лица от монасите. Епископът се ръкополага най-малко от двама архиереи, но е допустимо и са записани в Преданието случаи, когато е извършвана еднолична хиротония, например при гонения на църквата или други подобни крайни обстоятелства. Епископа извършва самостоятелно всички тайнства и треби; обладава върховната власт в управлението на епархията (църковния окръг). В Българската православна църква (когато е била православна в

миналото) епархийските архиереи са се наричали *митрополити* (митрополия (гр.) – град-майка, сиреч главен областен град).

Епископите у нас са нямали епархия, а са заемали висши длъжности по управлението в Църквата, в повечето случаи като *викарии* (помощници) на митрополитите. Те са носили име на древноцърковни епархии, които днес не съществуват. Всички митрополити у нас са съставяли *Светия Синод* (Синод (гр.) – събор, събрание) т.е. върховното управление на Църквата, в пълен състав, а четирима от тях, избрани за по четири години, образували постоянното присъствие или – намаления състав на Св. Синод. Председател на Св. Синод е *патриархът* (патриарх (гр.) – отценачалник, сиреч първи между духовните отци, баща на бащите) или ако няма патриарх, Св. Синод се председателства от наместник-председател, който обикновено е старшият митрополит.

Свещеникът (презвитерът, иерейт) получава дара на служението си чрез епископско ръкоположение. Свещеникът извършва самостоятелно повечето от св. тайнства и требите. Той не може да извършва само тайнството свещенство, да освещава храмове, антимиинси и миро.

Свещеник, който се отличи с примерен живот и плодоносно служене, получава за награда *офикията* (отличието) *протоиерей*, т.е. старши свещеник; отличилият се протоиерей бива възвеждан в *свещеноиконом*; иконом, който е проявил похвална служба, става *протопрезвитер*. Свещеникът-монах се нарича *йеромонах* (свещеномонах). За примерен живот и усърдно служение йеромонахът получава офикия (отличие) *архимандрит*, т.е. началник на монашеско общежитие. Някога архимандрити са се наричали игумените на по-големите манастири.

Дяконът не може да извършва самостоятелно нито една

служба. Той е само помощник на архиерея и свещеника в богослужението. Дяконите-монаси се наричат *иеродякони*, т.е. свещенодякони. Проявилите усърдие в службата и живота си дякони биват отличавани със званието *протодякони* т.е. първи или старши дякони, а иеродяконите получават отличие *архидякони*, т.е. началници на дяконите.

БОГОСЛУЖЕБНИ ОДЕЖДИ

Богослуженията са *свещени* действия. Това налага нуждата те да се извършват с особени одежди (дрехи). Защото, ако ние при особени случаи носим и по-особени дрехи, много по-оправдано е да се употребява специално свещено облачение при извършване на богослужения. Затова и св. Църква още от най-дълбока древност е установила специални богослужебни дрехи (св. одежди), които свещенослужителите обличали при извършване на св. тайнства. Тия одежди получили значение на правомощие за измолване на Божиата благодат, проявяваща се в свещенодействията; те станали символ и на йерархическото служение.

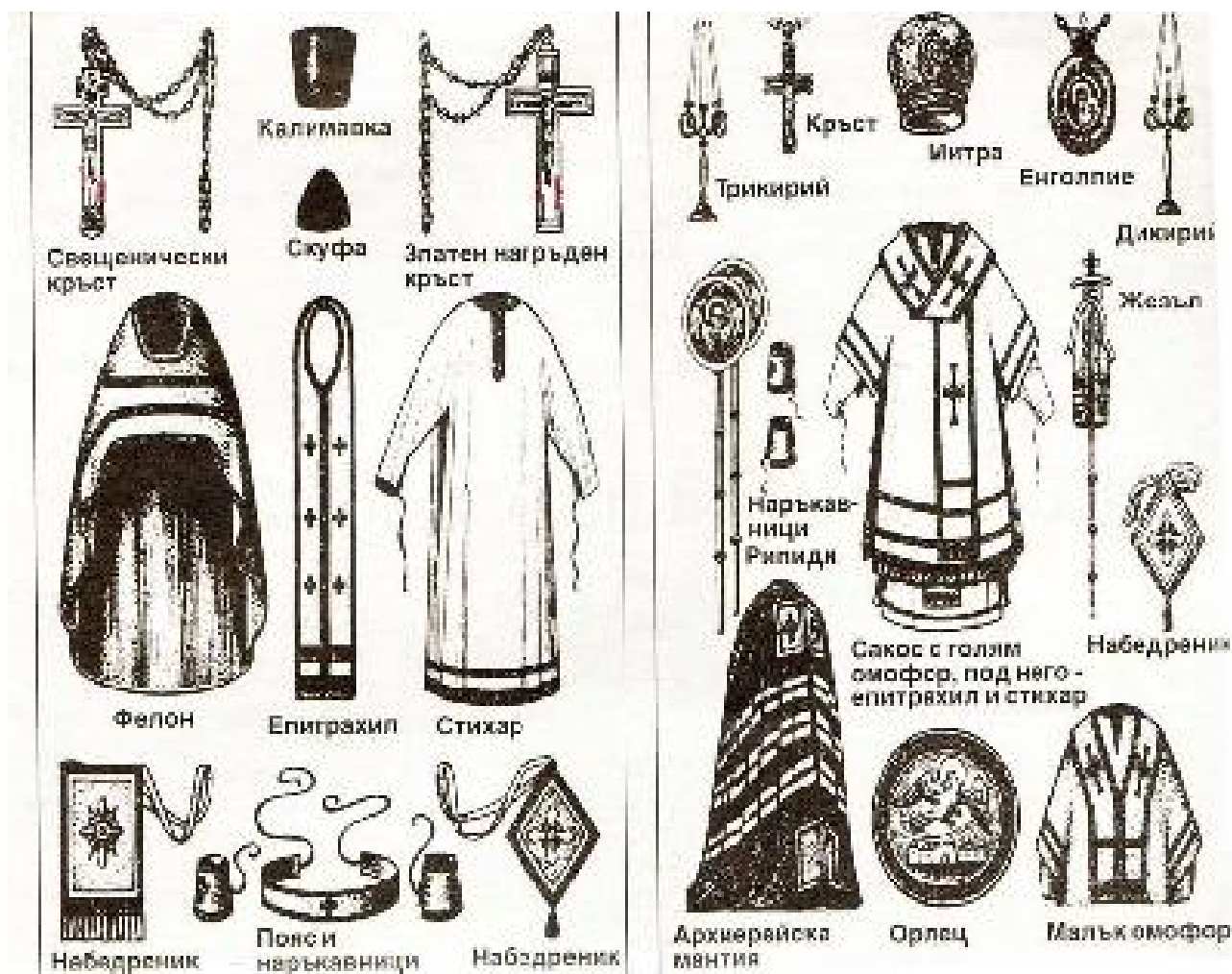

Първото богослужебно одеяние е било много просто – дълга бяла горна ленена риза, наречена *стихар*, *алба* (алба (лат.) – бяла) или *туника*. Стихарът е символ на духовна радост и нравствена

чистота. Върху него се слагат останалите одеяния, които са отличителни за отделните три служения: *орар* за дякона

(орар (лат.) – дълга платнена лента, с която дяконът подканя вярващите за молитва), *епитрахил* за свещеника (епитрахил (гр.) – околоротник, прехвърлен около врата орар) и *омофор* за архиерея (омофор (гр.) – широка лента от вълнен плат, носена на рамената). Без тия одежди и днес никой свещенослужител не може, освен при крайно изключителни обстоятелства, да извърши съответните му богослужебни действия. Впоследствие се явили другите *богослужебни* одежди. Към общите богослужебни одежди спадат още наръкавиците, които означават връзките, с които били привързани ръцете на Спасителя през време на мъченията Му.

Дяконският стихар е върхна дреха, и затова е направен от по-дебел плат и е с широки ръкави. Орарът се слага на лявото рамо. Той означава още и ангелски крила. Затова в древност по него били написани думите на ангелското славословие: „*Свят, свят, свят Господ Саваот...*“ Орарът на архидяконите и протодяконите е по-дълъг и се препасва под дясната мишница.

ди имат за основа дяконските. Стихарът на свещеника е долна дреха и затова се прави от бял мек ленен плат с тесни ръкави. Някога при ръкоположението на дякона в свещенически сан задното крило на орара се е прехвърляло около врата отпред и така се получил епитрахилът. Той е отличителна и съществена одежда за свещеника. Без него свещеникът не може да извърши нито едно богослужебно чинодействие. Чрез епитрахила се измолва Божията благодат, която се излива, както някога се изливало мирото върху главата на първосвещеника Аарона. Епитрахилът се препасва с пояс, който означава обрусът (кърпата), който Христос препасал на Тайната вечера при измиването нозете на Своите ученици. Най-отгоре свещеникът облича една върхна дреха във форма на звънец, наречена *пенула* или *фенула*, фелон. Впоследствие, за по-голяма практичност при изпълнение на священодействията, отпред фелонът е бил

поскъсен или позапретнат и така се получила днешната му форма. Фелонът означава багреницата, в която облекли Христа при съденето Му, а така също и игото на пастирското служение. Отличените свещеници носят *палица* (ромбоиден плат в размери около 30 x 30 см) или *набедреник* (правоъгълен плат в размери 30 x 40 см), окачени от страни на бедрата, символ на духовен меч – словото Божие.

Архиерейските одежди имат за основа свещеническите, над които се поставя омофорът, символ на загубената и намерената след това овца. Има два вида омофори – къс и дълъг. Късият има размери 25 x 250 см; той, както се спомена, се намята на рамената. Дългият има размери около 25 x 350 см; той се премята през рамената тъй, че единият край пада отпред, другият остава отзад, а средната част обхожда рамената и се спуска във вид на триъгълник над гърдите. Архиерейският фелон някога е бил по-широк от свещеническия; бил е украсен с много кръстове, поради което се нарича *полиставрион*, т.е. многокръстник. По-късно цариградският патриарх получил дар от императора една царска дреха, наречена *сакос*. Тя прилича на дяконския стихар. Такава дреха започнали да носят и другите патриарси, след тях архиепископите, докато най-сетне тя станала одежда и на всички архиереи.

В знак на особено високо служение в числото на архиерейските одежди се явила *короната* (митрата) – шапка, украсена със злато и скъпоценни камъни.

Към архиерейските одежди и отличителни знаци принадлежат още *мантията* – наметало с широки дипли и дълъг край, *панагия* (панагия (гр.) – всесвета, т.е. св. Богородица) или *енголпие* (енголпие (гр.) – нагръдник), т.е. иконица най-често с образа на св. Богородица, която (иконица) архиереят носи окачена с верижка върху гърдите

си, *жезъл* – металическа тояга с кръстче на горния край – символ на духовна власт, *дикири* и *трикири*, т.е. свещници с по две и три свещи, с които архиереят благославя народа през време на служба.

ЦЪРКОВНОСЛУЖИТЕЛИ

В богослужението участвуват като помощници и прислужници специални лица, наречени *църковнослужители*. Те получават това право чрез молитва и благословение от архиерей. Това са *иподякони* (поддякони), *анагности* (четци), *псалти* (певци), свещоносци и прислужници. Не може да влиза в св. олтар никое лице, ако не бъде посветено за това. Обикновено за прислужници (шетачи) в св. олтар се поставят деца и юноши, които през време на службата се обличат в стихари и се препасват кръстовидно през гърба и гърдите с орари. При архиерейска служба помагат и иподякони. В древната Църква иподяконите били на по-голяма почит, отколкото днес. Иподяконството се смятало тогава като най-ниска йерархическа степен. Днес иподяконите се смятат само старши църковнослужители.

Установяване на православното богослужение от Исуса Христа и апостолите

Богочовекът Исус Христос се явил на света за всички люде и за всички епохи. Той е вечният Агнец, Който се принесъл жертва за греховете на людете. Той е извършил тайната вечеря и установил евхаристичната жертва (Мат. 26:26-28 и Иоан. 6 гл.), която ни очиства от всеки грях. Последната жертва има същата сила и значение, каквато е Голготската, защото в нея по чудесен начин се принасят в жертва същите тяло и кръв Христови. С установяването на св. тайнство Евхаристия, Спасителят е положил началото на

новозаветното богослужение, и основите на всички останали тайнства. (Евхаристия - Εὐχαριστία значи благодарност, благодарствена жертва). Още от I век имаме свидетелство (1-то послание на еп. Климент Римски), че Христос наредил да се извършват приношения и богослужби в определени времена.

Божествено установени са в Църквата и другите св. тайнства. Така, например, св. тайнство кръщение е богоустановено, защото сам Иисус Христос отишъл да се кръсти при св. Йоана Предтеча. След възкресението Си, малко преди възнесението, Спасителят установил св. тайнство свещенство, когато казал на апостолите: *"Даде Ми се всяка власт на небето и на земята. И тъй, идете научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа, и като ги учите да пазят всичко, що съм ви заповядал"* (Мат. 28:18-20). Той избрал от всички поярвали в Него за особено служене само дванадесет души: "Не вие Мене избрахте, но Аз вас избрах" (Иоан. 15:16), казал Той, облякъл ги в особени пълномощия и им предал благодатните дарове на Св. Духа (Иоан. 20:21-23).

Всеблагият Христос, освен изброените тайнства, установил и св. тайнство покаяние, с което, без да се нарушава свободата на християнина, дава му се възможност да осветява и обновява своята нравствена природа. Когато се явил след възкресението Си на Своите ученици, събрани заедно, Господ Иисус Христос тържествено им казал: "Приемете Духа Светаго. На които простите греховете, тем ще се простят; на които задържите, ще се задържат" (Иоан. 20:22-23). От тези думи се вижда, че Спасителят е предал на апостолите, а оттук, следователно, и на техните приемници, Своята Божествена власт да задържат или прощават греховете на людетe. Без да споменаваме за останалите тайнства, за които по-подробно ще говорим на друго място, тук ще отбележим само, че Иисус Христос, като Основател на християнското

богослужение, предимно на тайнствата, е Единственият и истински техен Свещенослужител, понеже като Бог, Той е първата и последна причина на действащата в тях Божия благодат.

Богочовекът Христос е дал ядката на Новозаветното богослужение, а Неговите първи помощници - Апостолите са завещали най-главните и характерни обредни действия на св. Тайнства и на богослужението въобще. Това най-ясно проличава от древните неделни събрания. На тях Евхаристията е била придружавана и от проповед за Христа. За всичко това ясно говори св. апостол Лука в Деян. Ап. 2:42; 20:7-11.

В Коринт християните се събирали несамо за да извършат евхаристия, но също и за обучение и за молитва, за пеене на псалми, за изучаване на пророчествата, за проява на дара да се говорят езици, да се тълкуват и други. (1Кор. 14:26).

Твърде е възможно всички тези елементи на древно-християнското богослужение да са били извършвани и отделно от Тайната вечеря (Евхаристията), която първоначално се е отслужвала вечер. За това свидетелства и самото ѝ название.

Ясно е едно, обаче, че евхаристичният обред не е могъл да бъде съвършено изолиран и че светите апостоли още от първите дни от съществуването на младата Христова църква са му придали и особена обредност, необходима да придаде същински религиозен характер на богослужебното събрание (1Кор. 11:20 и нат.). По същия начин св. апостоли са постъпили и с другите свети тайнства.

Отношение на християнското богослужение към ветхозаветното

Християнството безспорно е възприело елементи от ветхозаветното богослужение при оформяването на обредите си.

Още от времето на Мойсея, еврейският обредов закон е бил строго определен. По времето на Иисуса Христа, той се е изпълнявал в храма, в синагогата и в частните къщи.

В Иерусалимския храм, свещениците и левитите принасяли кръвни и безкръвни жертви: всекидневни жертвоприношения - утрения и вечерня - придружени от пеенето на псалми и определени молитви; празнични жертвоприношения, принасяни на Пасха (Великден), Петдесетница и на празника Очищение, когато първосвещеникът влизал в Святая Святих.

В синагогата, където иудеите отивали на молитва, се рецитирали установени молитви, чели са и тълкували Священото Писание и са завършвали богослужението с Мойсеевата молитва, т.е. благославяне на народа. Синагогите са били, освен това, място за събиране на милостиня; те са били и съдилище и училище за народа.

В частните къщи е ставало обрязването на новородените, Великденската (Пасхална) вечеря, годишното възпоменание за освобождението от египетското робство и пр.

Иисус Христос премахнал жертвите, защото чрез Евхаристичната жертва били отменени всички видове древни жертвоприношения. Той и учениците Му ходели в храма, за да бъдат между народа и да му проповядват Евангелието.

Иисус Христос и апостолите посещавали синагогата и вземали активно участие в службите, извършвани там - чели и тълкували Писанието. Християнското общество се отделило от иудейското и вместо в събота започнало да се събира на молитва в неделя. Евреите християни започнали да

проповядват и просвещават юдеите в съботните събрания в синагогата.

Иисус Христос премахнал също така обрязването, еврейската пасхална вечеря и т.н.

На мястото на премахнатите обреди, Христос установил нови обреди, а на първо място - св. тайнства, чрез които ни се преподават благодатните дарове на св. Дух за угасяване на греховния огън и получаване на вечно спасение.

Всичко, което е получила Христовата църква от ветхозаветното богослужение, придобило нов смисъл и значение, съобразно духа на Църквата.

Християнското богослужение е било напълно оформено от апостолите и техните приемници – първите епископи на Църквата.

Наименование на църковните песни

По съдържание, обем, начин на пеене и пр. църковните песни биват възкресни, крестовъзкресни, богородични, светилни, ексапостиларии, кондаци, икоси и т.н.

Тук ще изясним само тези названия от църковните песни, които считаме, че не са добре познати.

Стихира на гръцки се означава с думата στίχηρον, мн. число, στίχηρά = стихири. Στίχος - правилен ред, правилен строеж. Така се именуват особените песнопения, написани като стихове, с определен размер и на определен глас. На същия глас винаги се пеят и стиховете, които предшестват стихирите - вземани от Свещеното Писание, в повечето случаи от Псалмите. Съдържанието на стихирите се посвещава или на някой светец или на съответното празнувано свещено събитие. Стихирите в повечето случаи биват подобни и

самогласни.

Подобен (от гр. ὁμοιον) - значи песен, чието съдържание, размер или тон са подобни на друга песен, явяваща се за първата като образец или оригинал.

Самогласен (от гр. ισιόμελον) - значи песен, която има собствен напев и глас.

Прокимен (произлиза от гр. проκεῖενον - предлежащ,) - стих, взет от някой псалом, произнасян в повечето случаи преди четенето на Свещеното Писание, и служи като въведение или епиграф - надпис към даденото четиво. Различаваме три вида прокимени: прокимен на апостолското четиво, прокимен на деня (на вечерното богослужение) и велик прокимен в неделните дни на Великия пост, срещу Господските празници и през Светлата седмица.

Богородичен догматик (от гр. Θεοτόκιον) значи песен в чест Св. Богородица, в която, ведно с похвалата към нея, е присъединено и учение (догма - δόγμα) за личността на Иисуса Христа, като Богочовек, и за същността на въплощението. На вечернята *богородичните догматици* се пеят след стихирите на "Господи, възвах". Те представляват особен вид стихири и се пеят на 8 гласа.

Ексапостиларий (гр. εξαποστειλάριον, εξαπστέλλω буквално значи изпратен, изпращам) е особено песнопение на утренията, съдържанието на което е заимствувано в повечето случаи от съответното възкресно Евангелие. Това наименование песнопението е получило поради това, че чрез него се изпросва изпращанено на особена Божия милост (на Св. Дух) върху верните; освен това то ни напомня и за изпращането на апостолите на всемирна проповед.

Икос (от гр. οἶκος - буквално значи дом) е песен, която

съпровождат кондаците и която никога не се явява самостоятелно. Тя обяснява същността на празника или пък отправя похвала към чествания светия и то по начин такъв, че му издига като че ли словесен храм, "дом" или паметник. Оттук произлиза и названието на икоса - дом.

Кондак (от гр. κοντός - дървена пръчка, около която се навиват пергаментни свитъци, съдържащи тържествени песни, особено *кодаца*), е песен, която съдържа кратка похвала към светеца или празника, с изяснение на съдържанието му. Кондакът ни предава накратко най-характерните черти на празника. Той е един вид словесно изображение на празника.

Ирмос (от гр. εἰρμός - буквално значи сплитане, свързка) е песнопение, което влиза в състава на канона; написано е в определен размер и по особен план. Посредством ирмосите се свързват една с друга песните на канона.

Ипакои (от гр. ὑπακοή - буквално значи подчинение, послушание, внимание). Ипакои е песен, която трябва да се слуша с особено внимание. Тя замества седалния и напомня за онова внимание, с което жените-мироносици и апостолите слушали известието за Възкресението на Христа.

Катавасии (от гр. καταβασίᾱ) са особени ирмоси на канона, с които завършва песента. За тяхното пение двата хора или двата клира слизат в средата на храма; оттук произлиза наименованието им κατάβασίς - слизане.

Канон (от гр. κανών - буквално преведено значи правило) е особена литургическа форма, която влиза в състава на утренията и на някои други служби. Той се състои от цял ред песни, свързани чрез единството на възпявания предмет, и е съставен по-определено правило; от това идва и названието канон - правило.

Всяка песен се състои от един ирмос и няколко тропари. Максималното и нормалното число на песните в канона е девет, но има канони от по четири, три и две песни. Те така се и именуват: четирипесници, трипесници и двупесници. Обикновено ирмосът се пее, а тропарите се четат. Понякога тропарите на канона се наричат и стихиири.

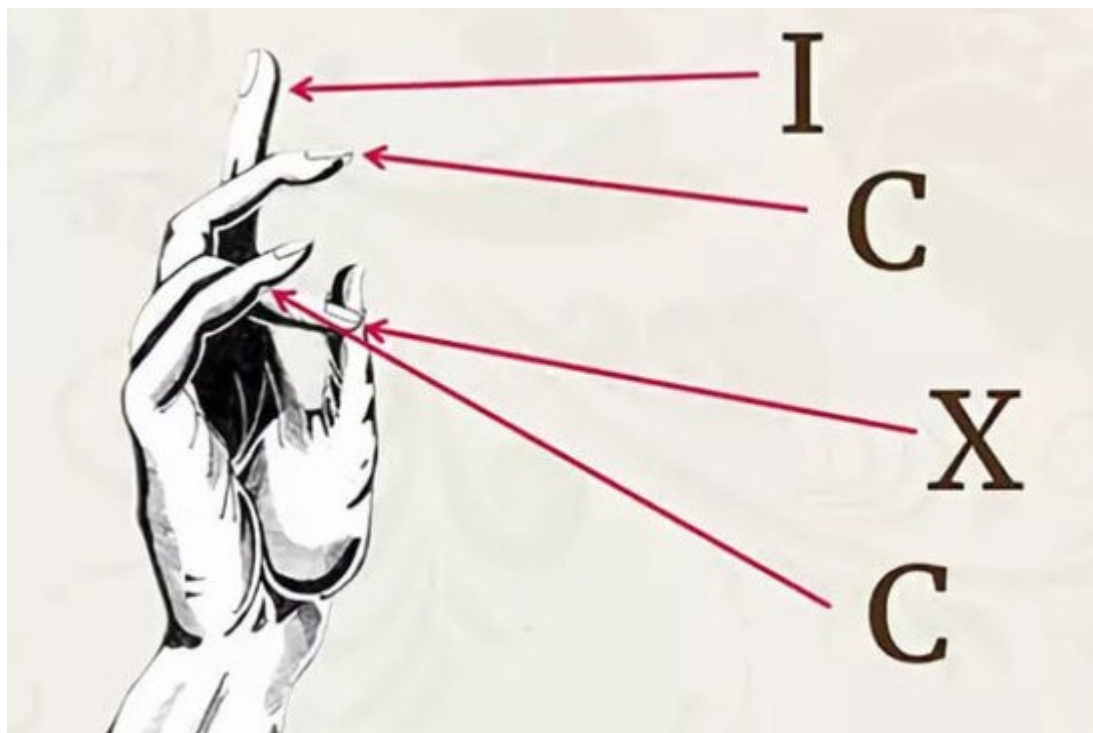
Катизма (от гр. κάθισμα) буквално значи седален. Катизмата е един от дванадесетте дяла, на които е разделен Псалтирят. По време на четенето или пеенето на катизмата, разрешава се на християните в храма да седят. Приблизително същото значение има и терминът седален.

Антифон (произлиза от гр. ἀντίφωνον) буквално значи противогласник. Антифонът е последователно пеене отделите на дадена хвалебна песен от два хора или от двама певци. Оттук и всяка богослужебна песен, която се изпълнява по гореуказания начин, се именува антифон, макар и в някои случа тя да е пята и от един хор. Някои антифони се наричат още и **степени** - ἀναβαθμοί, лат. gradualia, защото иудеите в древност изпявали текста на тези антифони (Пс. 119-133) хорово, разположени един срещу друг по "степените" - стъпалата на храма.

Обреди, съпровождащи молитвите и песнопенията в православната Църква

Едни от църковните обреди се извършват от свещенослужителите за преподаване на християните благодатните дарове на Св. Дух и за поука във вярата, а други се извършват от духовниците и миряните, за да изразят с тях чистотата и молитвеното горене на сърцата си.

Към богослужебните обреди принадлежат:

**1. Имен
ословнот
о
благосло
вение,**
при което
пръстите
на
благослав
ящата
ръка се
поставят
така, че да

могат да образуват първоначалните букви от името на Иисуса Христа: Ис. Хр. (Филип. 2:10).

Свещеникът в православната Църква благославя само с едната си ръка - дясната, а архиереят - с двете си ръце (Лука 24:50).

2. Ръковъзлагането е особен вид благославяне, практикувано от Иисуса Христа (Марк. 10:16; 5:23) и апостолите (Деян 6:6; 13:3). В древната Църква ръковъзлагането било почти единственият начин за преподаване на благодатните дарове: без него не се извършвало нито едно св. тайнство. В днешно време този вид благославяне се употребява само при тайнствата: св. Кръщение, Покаяние и Свещенство. При някои случаи свещенослужителят, освен ръцете си поставя и епатрихила си върху главите на християните. В Синайския молитвослов, например; се разказва, че когато се чете молитва над болник, свещенослужителят трябва да възложи върху него своя орар. По това време в старобългарските богослужебни книги с думата орар са обозначавали епитрахила.

3. **Осентяването със св. Кръст, св. Евангелие и със свещи.**

Архиерейското осентяване с дикири и трикири [свещници с по две и три свещи] изобразява явяването светлината на Св. Троица или на Спасителя Христа, Който ни откри пътя към първоизвора на Светлината - към Бога, Който е вечно излъчвана Светлина.

4. **Умиване на ръцете** е дошло в Христовата Църква от иудейската; то ни внушава да пазим чиста душата си напомня ни също тъй за умиване на нозете на апостолите от Исуса Христа и за умиването ръцете на Пилата, преди осъждането Спасителя на смърт.

5. **Помазване със священ елей** е символ на примирението ни с Бога, на духовна радост и на изцеляваща благодат.

6. **Подухването** се употребява в Христовата Църква по примера на Исуса Христа (Иоан. 20:22).

7. **Поръсване със светена вода.** Водата, като средство за постигане външна чистотата на тялото, е станала символ на вътрешното, душевното очистване.

8. **Кръстно знамение.** В най-древно време кръстът е бил оръдие за позорна смърт, а от времето на Христа той е станал знаме на нашето изкупление. Христос, нашият Изкупител, преди около две хилядигодини бил прикован на кръст и с целия Си живот, смърт и възкресение изкупил човешкия род.

Блажени Августин казва: "Външният белег на християнина е знакът на кръста."

Кръстът е знак на християните, защото чрез него външно изявяваме най-важните тайни на християнската вяра. В християнското вероучение под думата тайна се разбира: истина, която е недостъпна за разума на човека, и която, ако Бог не ни я открие по някакъв начин, никога не бихме били в

състояние да узнаем. Тайните на вярата ни се разкриват чрез Божественото откровение, а Божественото откровение в света не е нищо друго, освен самото отобразение, обективизиране на събитията, които са се извършили и които предстои да се извършат в духовния мир.

Нашата религия крие в себе си две големи тайни: първата от тях е тайната на божествената Троичност (Един Бог в три лица); а втората - тайната на човешкото изкупление, постигнато чрез въплъщението, страданието смъртта и възкресението на Иисуса Христа.

Кръстният знак показва тези две тайни на вярата, понеже думите, произнасяни при кръстното знамение - "*В името*" - означават единството Божие, докато следующите - "*на Отца и Сина и Св. Дух*" - показват, че този един Бог е в три лица. Образът пък на светия Кръст ни напомня за човешкото изкупление, извършено от Иисуса Христа на кръста, т.е. - за втората тайна.

Всички свети отци говорят единодушно за всеобщата употреба на кръстния знак в Христовата Църква. Някои от тях като Тертулиан и св. Василий Велики доказват, че кръстният знак е установен още от апостолско време.

9. Обръщане на изток. Бог не може да се постигне рационално, само по пътя на логически умозаключения. Всички рационални понятия и категории за Бога и за Божествения живот са относителни и недостатъчно точни. Целият ни телесен живот е пригоден, за света за ориентировка на човека в света. Духовният пък, живот, може да бъде изявен чрез символи защото само по този път обръщането на древните християни към изток е ставало за това, защото *изток* се е смятал за символ на Христовата светлина (Иоан. 8:12; 9:5). В Рождественския тропар, Иисус Христос се нарича "Слънце на правдата". Затова и

християнските храмове се строят тъй, че олтарите им винаги да са на изток.

10. Поклони. Когато се правят поклони в отговор на осеняването със светия Кръст или светото Евангелие, те означават благодарност; а когато са придружени с молитва, то тогава означават просба, молба. С поклоните, които правим през Великите пости изразяваме чувства на покаяние

11. Коленопреклонение - то е символ на покаяние, смирение и подчинение на волята Божия.

12. Падане ничком до земята - то показва, че ние, през най-главните моменти на богослужението, сравняваме себе си със земната пръст.

13. Навеждане главата по време четенето на Евангелието означава внимание, а при пренасяне на светите Дарове - благоговение.

14. Откриване на главата. Основание за този християнски обред намираме в Свещеното Писание - в 1Коринт. 11:4-5, се казва: *"Всеки мъж, който се моли или пророкува с покрита глава, засрамя главата си; и всяка жена, която се моли или пророкува гологлава, засрамя главата си; защото се едно е, като да е обръсната."*

Като имали предвид тези дума на апостола Павла, древните мъже-християни стояли в храма с непокрита глави, а жените-християнки - с покрита глави. Това нещо се спазва и днес през време на богослужението.

За да се спазва древния ред в църквата мъжете и жените са отделени - мъжете стоят в дясната част на храма, а жените в лявата.

Мъжете са облечени с връхни дрехи с дълъг ръкав и дълги

панталони, а жените са с връхни дрехи, които добре покриват тялото, раменете и са с дълъг ръкав, а полите и роклите са дълги и покриват глезените. Жените са с покрити глави.

При нареждане за приемане на свето причастие първи са най-малките деца, следвани от по-големите, после са мъжете и накрая жените.

Четене на Свещеното Писание

Когато човек молитвено чете Свещеното Писание, той идва до живата вяра в Христа Спасителя, която възражда за нов живот, пълен с радост, сила и свобода. Опитът на светиите и на хиляди други люде потвърждава това. Живият Христос Бог е бил всякога необходим за хората: като Светлина на живота, като Освободител от греха и като Извор на мира и радостта.

Записани в Свещеното Писание когато четем думите на пророците и апостолите, ние чувстваме като че ли живеем с тях или че с тях беседваме, макар че свещените книги са писани преди много векове.

Обичаят да се чете Свещеното Писание при християнското богослужение е заимствуван от ветхозаветното. Древните християнски общества, при неделните си събрания, чели закона и пророците, т.е. каноническите книги на Стария завет. Сам апостол Павел препоръчва посланията му да бъдат четени не само в църквите, за които били предназначени, също и в другите църкви. Очевидно е, че това четене е трябвало да бъде публично (Колос. 4:16).

Отделите, на които са разделени евангелските и апостолските четива за богослужебна употреба се наричат зачала. Всяко зачало представлява нещо цяло и завършено. Отделните евангелия имат различен брой зачала: Евангелието от Матей се разделя на 116 зачала, от Марка на 71, от Лука на

114, и от Иоана на 67. Апостолските послания имат постоянен брой от 355 зачала.

Разпределението на зачалата не съвпада с делението на Св. Писание на глави. Четенето на зачалата при богослужението е наредено така, че в продължение на една църковна година да бъдат прочетени във всеки храм четирите евангелия и всички апостолски послания.

Поучения в Църквата

Православната Църква още от най-дълбока древност е въвела проповедта като необходима част на същественото богослужение. Както за човека е мъчно, или въобще, невъзможно да усвои човешката мъдрост без помощта на школувани и опитни преподаватели, така и за християнина е твърде мъчно да стигне до пълно съвършенство без предварителното и усърдно изучаване истините на вярата и на Божия закон, преподадени от опитни наставници. Благодатта Божия, не ще озари тайнствено онези люде, крито пренебрегват външните средства на богопознание, предлагани им постоянно от светата Христова Църква. Поради това всеки православен християнин е имал и има задължение да се стреми към познаване истините на вярата с помощта на всички възможни естествени средства.

Към числото на последните принадлежи и проповедта. Истински проповедник в Христовата Църква е бил само този, който е познавал душите на людете и се е съобразявал с въпросите, които са ги вълнували. Абсолютната истина на Откровението, по различни пътища, се е пречупвала и е била възприемана от людете в зависимост от духовната им организация и от подготовката им. Богочовекът Иисус Христос, където и да е поучавал, винаги се е съобразявал със слушателите Си; Той проникновено е познавал човешката душа: например проповедта на планината (Мат. 5:7); при

Иаковия кладенец (Иоан. 4:5-42); при митаря Матея (Лука 5:27-29); на лодката в езерото (Лука 8:22-25) и други.

Светите апостоли разкривали и обяснявали словото Божие не само писмено; те преди всичко го преподавали лично, посредством жива устна проповед. Те преследвали със словото една цел, а именно - да възстановят нарушената хармония между Бога и човека, за да може последният да наследи Царството небесно.

По-късно св. отци също добре знаели силата на проповедта и с голяма ревност разпространявали Словото чрез проповед. За св. Василий Велики, Григорий Богослов, Иоан Златоуст и за редица прославени християни и Божии угодници словото-проповед е било творческо дихание, което пречиства и обновява сърцата на хората и ги прави способни да сияят с блясък, който никога не гасне.

Първите проповедници са изяснявали преди всичко текста на Свещеното Писание. Освен това те са застъпвали в своите поучения догматични, нравствени и исторически предмети.

Проповедничеството в най-древната Църква е било завещано от Иисуса Христа и св. Апостоли, а в последствие затвърдено и от вселенските събори. Христос изпратил св. Апостоли, а в тяхно лице и приемниците им, т.е. епископите, с думите: *"Идете и научете всички народи..."* (Мат. 28:19), а ап. Павел с клетва завещава проповедническата дейност, като казва:

"Заклевам те пред Бога и Господа нашего Иисуса Христа, Който ще съди и живи и мъртви, кога се яви Той и настъпи Царството Му: проповядвай словото, настоявай навреме и не навреме, изобличавай, запретявай, увещавай с голямо дълготърпение и поука" (2Тим. 4:1-2).

58-то апостолско правило пък изисква: "Епископът или свещеникът, който се грижи за църковните служители и народа и не поучава в благочестие, да бъде отлъчен".

Шестият Вселенски събор задължавал пастирите да поучават народа във всички дни, особено в неделните (правило 19-то).

Св. Иоан Златоуст казва: "Който ходи постоянно в църква и слуша проповедта, той ще знае Св. Писание".

На жените, въз основа думите на ап. Павел (1Коринт. 14:34-35), не е позволено да проповядват публично. Тертулиан потвърждава, че препоръката на св. ап. Павел се спазвала: "На жените, дори учени и святи, не се разрешава да говорят и поучават в църква".

Проповедите в Църквата се произнасят или непосредствено след прочитането на Светото Евангелие или към края на Литургията, както постъпваме и днес. Едни от проповедниците изнасяли своите беседи от амвона, а други - от солея, пред царските двери.

Времена на православното богослужение

Празнуването на възкресния ден не е ново явление в нашата Църква. Елементите, които са определили празнуването на възкресния ден, съществували много отдавна.

За да разберем основата и същността на този празник, нека се спрем накратко на произхода и празнуването на ветхозаветната събота. Древният свят е отделял един от седмичните дни за почивка и молитва към Бога. Израилският народ, съгласно Мойсеевия закон, почитал съботата - седмия ден в седмицата. Христовата Църква почитала по същия начин деня на Христовото възкресение.

От времето на Иисуса Христа, вместо съботата, християните започнали да празнуват първия ден на седмицата, неделя, понеже в тоя ден Христос възкръснал от мъртвите (Марк. 16:1-6). Св. Писание нарича първия седмичен ден още "ден на Господа" или Ден Господен" (Йоан. 20:1, Откр. 1:10).

За празнуването на възкресния ден в древната Църква има много свидетелства: Климент Римски в първото си послание до коринтяни казва; че Господ заповядал на християните да извършват проοφοράς καί λυτουργίας - приношения и литургии в определени времена. Св. Варнава казва: "Ние живеем в радост деня, в който Иисус Христос възкръсна от мъртвите". Св. Игнатий Антиохийски нарича възкресния ден "Кириаки" - ден Господен. За празнуването на възкресния ден в древната Църква се говори и в Апостолските постановления.

Наред с възкресния ден, както споменахме, за богослужебни дни древната Църква е считала и всички останали седмични дни, а именно: понеделник, вторник, сряда, четвъртък, петък и събота.

Първия ден след Възкресението, или понеделника, св. Църква е посветила на безплътните сили, на светите Ангели, защото те са постоянните служители на Христа. Ангелите са Му служили още от момента на раждането Му, били са при Него още при началото на изкупителния Му подвиг (Мат. 4:11, Марк. 1:13), та дори и до страшната смъртна борба (Лука 22:43), съпътствали са Сина Човечески през целия Му земен живот (Йоан. 1:51) и безчислени техни легиони били в Негово разпореждане (Мат. 26:53); славословили са спасителната Витлеемска пещера (Лука 2:13); обкръжавали са живоносния гроб в Гетсимания и, накрай, възвестили за радостта на възкресението (Мат. 28:2, Йоан. 20:12-13, Марк. 16:5, Лука 24:2).

Втория ден след Възкресението - вторника, Църквата

посветила на пророците, респ. на св. Иоана Предтеча, който, след Св. Богородица и св. Ангели, съгласно свидетелството на Бога (Мат. 11:11), е пръв между всички св. угодници.

Понеделника, значи, св. Църква посветила на Ангелите, постоянните служители на Христа, а вторника на пророците - древните служители на Христовото Царство.

В третия ден след Възкресението - сряда, Христос бил предаден от Иуда на безчовечни страдания и смърт (Мат. 26:2, 14-16, 26). Св. Църква още от апостолско време с 69-то апостолско правило посветила този ден за благоговейно възпоменание на страданието и смъртта Христови.

Четвъртият ден след възкресението - четвъртък, е посветен на св. Апостоли и на св. Николая Мирликийски. Църквата смята пророците за древни Божии служители, а апостолите - избрани от Господа служители на Христовата нива (Мат. 21:33-42). На този ден Спасителят извършил в Сионската горница за учениците Си тайната вечеря, а след това, също пак в четвъртък, на Елеон, Той ги направил всемирни проповедници и учители на Божията истина (Деян. Ап. 1:8). Св. Николая Църквата чества на този ден, защото той с твърда вяра, която се проявява в добри дела, и неуморно, подобно на св. апостоли, работил до края на живота си за слава на Бога.

В петия ден след Възкресението - петък Църквата чества кръстните страдания и смъртна Исуса Христа (Йоан. 19:14). След намиране в IV в. на честния и животворящ Кръст Христов и след освещаването на мартириума, т.е. на Константиновата базилика над св. Гроб на 14 септемврий 335 г., св. Църква присъединила към възпоменанието на Господните страдания и смърт и поклонението на св. Кръст, на който Христос е бил разпнат. От тогава насам споменът за страданията Господни и този за св. Кръст са неразделно свързани.

В шестия ден след Възкресението - събота Църквата спомня всички починали и всички мъченици за вярата Христова.

В древност Църквата извършвала богослужение и в някои строго определени, т.н. канонически часове на денонощието: първия, третия, шестия и деветия часове.

Първия час, който съответства на нашия седми утринен час, Църквата определила за богослужебен, понеже в него Иисус Христос бил заведен от първосвещеника Кайафа на съд пред Пилата.

Третия час, който съответства на нашия девети предобеден час, Църквата определила за богослужебен, защото в него Св. Дух слязъл над светите апостоли и благодатно ги озарил.

Шестият час съответства на обедното време. В него е бил разпънат на кръст нашият Господ Иисус Христос.

Деветият час съответства на нашите трети и четвърти час; тогава е починал Иисус Христос.

Празници и пости в най-древната Църква

Първият от древните празници е бил посветен на Христовото Възкресение - Великото спасително тържество над смъртта и ада.

Евреите са имали до това време свой празник - Пасха, установен от пророк Мойсея, по Божия заповед, в спомен на освобождението им от египетското робство. Той им напомнял първото ядене на пасхалното агне, последвано от чудесното преминаване Червеното море. В знак на тези велики събития, израилтяните всяка година на същия ден трябвало във всяко семейство да заколят и изядат по едно агне; но всичко това било само предобраз на друго, по-съвършено освобождение и

на една несравнимо по-спасителна Пасха.

Християнският празник Пасха непосредствено заменил еврейската, затова и деня на Възкресението, т.е. първата неделя (Мат. 20:1; Йоан. 20:1) от християните била наречена *неделен ден, ден на Господа, κύριακή*. Последното название се среща в Откровението (1:10). Намира се също в Дидахи, в посланието на Варнава, в посланието на св. Игнатий до магnezийците и в първата Апология на св. Юстин философ.

На първия Никейски събор, в 5-то правило, се поменава вече за това, че Великденските 40-дневни пости съществували повсеместно.

Блажени Августин и Апостолските постановления свидетелстват, че от апостолско време съществували и празниците Петдесятница и Възнесение Господне.

Бил въведен и обичая в първите дни на месец януари да се празнува и т.н. "Теофания" - Богоявления (Θεοφάνια). Под Богоявление се разбира Кръщението на Иисуса Христа.

ВИДОВЕ БОГОСЛУЖЕНИЯ

Ежедневен, седмичен и годишен кръг. В молитвата пулсира животът на Църквата. С молитва започва Църквата всеки нов ден; с нея тя ознаменува и всяко по-важно събитие от дневния, седмичния и годишния кръг. Участвайки в ежедневното и празничното богослужение, християнинът, като жив член на Църквата, участва и в нейния молитвен и благодатен живот.

В Православната църква имаме три богослужебни кръга: *ежедневен, седмичен и годишен.*

Към ежедневното богослужение принадлежат следните последования: *вечерня* (Според древното времечисление денят започва от вечерта (Бит. 1:9), *повечерие* (малко и велико), *полунощница*, *утреня*, *часове* (първи, трети и шести), *литургия* и *девети час*.

Според Църковният устав денонощието се дели на 12 часа ден и 12 часа нощ. Деня започва в 06 часа, който според Църквата е нулевия дневен час. Съответно 09 часа е 3-тия час, 12 часа е 6-тия час, 15 часа е 9-тия час, 18 часа е 12-тия час и нулевия нощен час, 21 часа е 3-тия нощен час, 00 часа е 6-тия нощен час, 03 часа е 9-тия нощен час, 06 е съответно нулевия дневен час.

Трябва да се има предвид, че в Църквата няма изместване на часовете за лятно часово време. Тоест например 16:00 по промененото лятно време, ще е 15:00 по непромененото време по църковен устав. Безсмислената смяна на времето, освен че влияе отрицателно на човешкия биологичен ритъм и организъм, е поредно нововъведение на безбожните масони и „църковни“ астрономи йезуити, каквото е и новия (григориански или новоюлиански) календар. Например първият, който е предложил смяната на часовете за лятно време е висшия иудомасон и „баща на американската нация“ – Бенджамин Франклин. Календарното изменение е съставено от йезуитския професор, астроном и свещеник Христофор Клавиус, който е роден в Бавария. В същата тази Бавария, също така йезуитски професор Адам Вайсхаупт, впоследствие ще извърши друг богопротивен акт, създавайки ордена на Илюминатите.

Целта на тези изменения е всяване на смут, объркване и
РАЗДЕЛЕНИЕ СРЕД ПРАЗНУВАЩИТЕ. И днес част от т. нар. „официални“ църкви празнуват по стария юлиански църковен календар, а други по новия йезуитски папски календар. Това

е пряко нарушение на каноните на Светата Църква, които са постановили единно празнуване за всички вярващи: „Нека благоразумието на ваша светост да размисли, колко непохвално и непристойно е, щото в едни и същи дни, едни да постят, а другите да правят пиршества...” (Светият равноапостолен цар Константин, „История Църкви, Книга I, глави 7, 10 и 11” Блаж. Феодорит Кирский.) – Това са думите на равноапостолния свети цар Константин, казани във връзка с приемане на ЕДИНЕН КАЛЕНДАР ПО ВРЕМЕ НА ПЪРВИЯ ВСЕЛЕНСКИ СЪБОР (когато е решен разделящия верните въпрос за празнуване на Възкресение Христово). Друг основен и смешен абсурд в “поправеното” богослужение на „новоюлианските“ църкви е разделянето при подвижните и неподвижните празници – едните остават в стария, другите “преминават” във новия стил?! ВСИЧКО ТОВА ФАКТИЧЕСКИ Е ПОРЕДНА ГАВРА И ПОДИГРАВКА НАД ОБИКНОВЕНИТЕ ХОРА ОТ СТРАНА НА МАСОНИТЕ, КОИТО ОТДАВНА УПРАВЛЯВАТ ТЕЗИ „ДЪРЖАВНИ“ ИКУМЕНИЧЕСКИ ЦЪРКВИ И ВОДЯТ УВЕРЕНО СВОЕТО ПАСТВО КЪМ АДА.

Да се върнем към богослужението:

Вечернята се извършва обикновено към залез слънце, повечерието – след вечеря, полунощницата – след полунощ, утренията – към зазоряване, часовете – след утренията, литургията – след часовете, деветият час – след обед, между 3 и 4 часа.

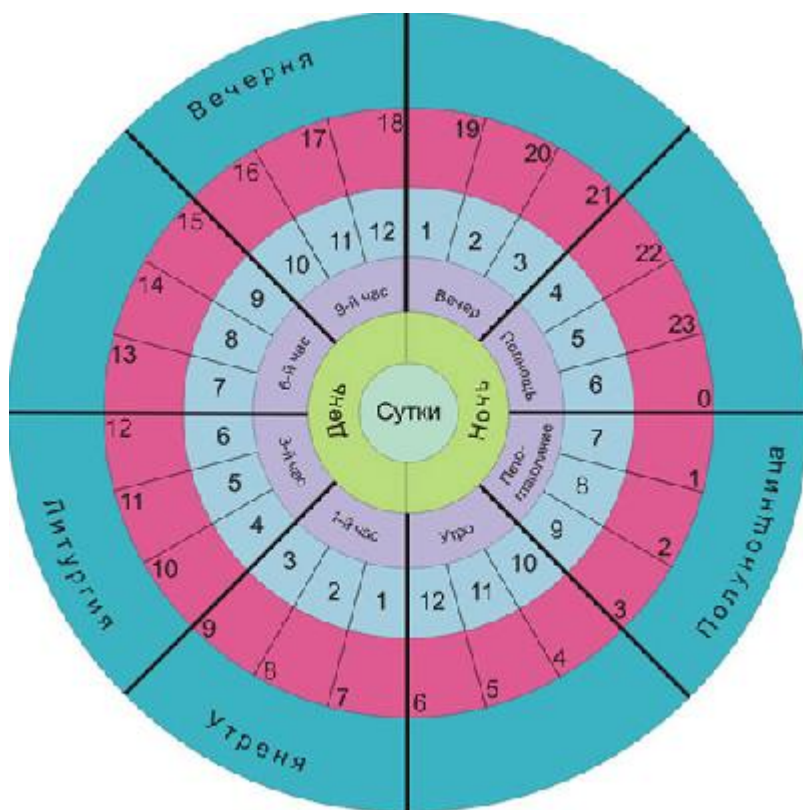
Срещу някои по-големи Господски празници (Рождество, Богоявление, Възкресение, Св. Дух) вечернята се извършва сутрин, свързана със св. литургия. През време на Великия пост, с изключение на дните събота и неделя, вечернята също се извършва сутрин. Свързване на утренията с вечернята имаме при т. н. *всенощно бдение* (Нарича се така, защото продължава цяла нощ) което се отслужва срещу празнични

дни. Бдението започва след залез слънце и продължава цяла нощ или до късно през нощта. То е израз на духовно тържество и молитвено бодърствуване.

За всяка отделна служба от ежедневно богослужение ще се каже по-нататък по- обстойно.

Богослужебните последования на седмичния кръг са изложени в богослужебната книга, наречена *октоих* (осмогласник - Октоихът е дело предимно на св. Йоан Дамаскин). Всеки един ден от седмицата е посветен на един Божи угодник или на някакво възпоминание. Неделята е посветена на Възкресението Христово, понеделникът - на св. безплътни сили (ангелите), вторникът - на св. Йоан Предтеча, сряда - на Христовите страдания и Кръст и на Иудиното предателство, четвъртъкът - на св. Николая Мирликийски и на св. апостоли, петъкът - на св. животворящ Кръст Господен, и съботата - на св. Богородица, на всички светии, на св. мъченици и на покойниците. Песните от октоиха отразяват духа и настроенията на чествуваните събития през седмичните дни. Така например, неделните песнопения са радостни и тържествени, в понеделник са умилителни, в сряда и петък - покаяни, в събота са траурни.

За по-голяма прегледност богослужебните последования от денонощния кръг могат да се изразят графически по долупосочения начин:

Богослуженията на месечния и годишния кръг са изложени в 12-те *минеи* (месечници), а на пасхалния – в постния *триод* (трипеснец) и в *пентикостара* (петдесетника). Минеите съдържат службите за всички дни на 12-те месеца и на неподвижните празници; триодът – на службите от Неделята

на митаря и фарисея до Велика събота включително, а пентикостарът – от Възкресение Христово до Неделята след Петдесетница. Триодът и пентикостарът са нещо средно между октоиха и минея – те съдържат служби на седмични дни (както октоиха), но и празници, напр. Тодоровден, Връбница, Възкресение, Петдесетница, Св. Дух и пр. (както минеите).

Празниците се делят на *подвижни* и *неподвижни*. Подвижни са ония, които се намират във връзка с празника Пасха (Възкресение Христово, Великден), а неподвижни са ония, които се празнуват винаги в едно и също определено число на месеца. Св. отци на Първия вселенски събор (325 година) наредили, щото Пасха да се празнува в първия неделен ден след мартенското пълнолуние, с цел никога да не съвпада с юдейската пасха. Поради това празникът на Христовото възкресение, според православния календар, се пада в един от 35-те дни между 4 април и 8 май. По-важните подвижни празници са: Пасха, Възнесение, Петдесетница,

Св. Дух, неделите на месни и сирни заговезни, Тодоровден, Неделя Православна, Вход Господен в Иерусалим (Цветница, Връбница). Велики четвъртък, Петък и Събота.

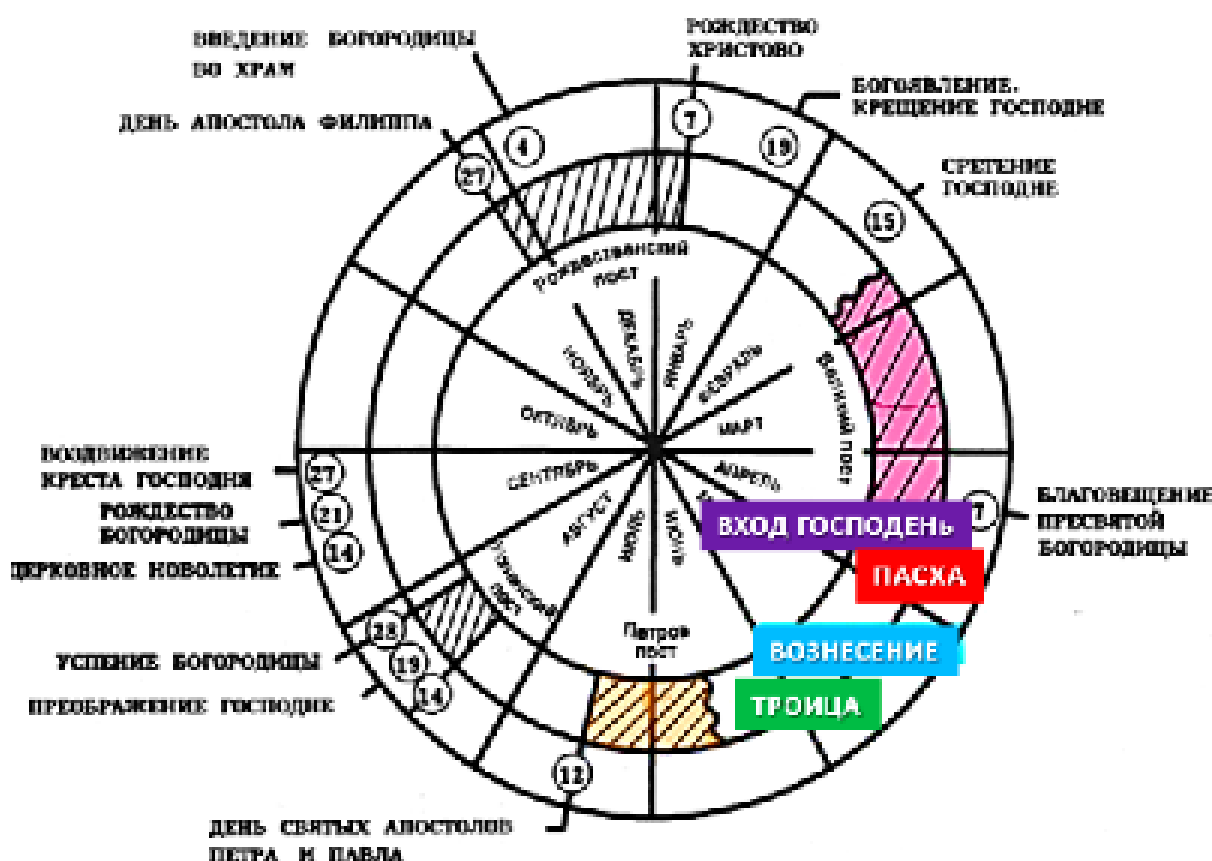
Неподвижните празници се делят на Господски, Богородични и светийски.

По-важни Господски празници са: Рождество Христово (**07 януари по светския календар, което е † 25 декември по църковния календар**), Обрезание (**14 януари по светския календар, което е † 01 януари по църковния календар**), Богоявление (**19 януари по светския календар, което е † 06 януари по църковния календар**), Сретение (**15 февруари по светския календар, което е † 02 февруари по църковния календар**) и Преображение (**19 август по светския календар, което е † 06 август по църковния календар**). Господски празници са и подвижните – Вход Господен в Иерусалим (Цветница, Връбница), Възкресение и Възнесение.

По-важни Богородични празници са: Рождество Богородично (**21 септември по светския календар, което е † 08 септември по църковния календар**), Въведение (**04 декември по светския календар, което е † 21 ноември по църковния календар**), Благовещение (**07 април по светския календар, което е † 25 март по църковния календар**) и Успение (**28 август по светския календар, което е † 15 август по църковния календар**).

Светийски са празниците, които са посветени на велики Божии угодници – пророци, апостоли, мъченици, преподобни, светители и пр. По-нататък ще се дадат кратки сведения за по-големите празници, тачени от Православната църква.

П
О-
ГОЛ
ЕМИ
ТЕ
ПРА
ЗНИ
ЦИ
СЕ
ПРЕ
ДШЕ
СТВ
УВА
Т ОТ
ИЗВ
ЕСТ

но число подготвителни дни, определени от св. Църква за пост и усърдна молитва. Постът, т.е. въздържанието от блажна храна, възбудителни напитки и от греховни мисли помагат за обуздаване на страстите. Постът, съединен с искрена молитва и покаяние, възражда и възвисява душата.

Православната църква е определила през годината следните по-продължителни пости: *Велик, Петров, Богородичен и Рождественски*. Великият пост започва с една седмица по-слаб пост (Сирница), когато може да се яде млечна храна и яйца. От понеделника след неделя Сиропостна започва строгият пост и специалното великопостно богослужение, които траят до Велика събота включително – всичко 48 дни. През първата великопостна неделя християните *тримирят* (тридневничат), т.е. три дни не ядат, нито пият (за немощни, болни и престарели – парче хляб с вода), като само в сряда след преждеосвещената литургия вземат св. Богоявленска вода и се подкрепват с

малко суха храна.

За всички седмици: от понеделник до петък – без олио и вино; сряда и петък – сухоядене; събота и неделя – разрешава се олио и вино. В деня пред Благовещение, ако е преди Лазаровден – олио. На Лазарова събота – рибен хайвер. На Благовещение – разрешава се и риба. (Ако Благовещение е през Страстната седмица до Велики Четвъртък вкл. – олио, ако е на Велики петък или Велика събота – вино.) Страстната седмица – сухоядене в понеделник, сряда, а на Велики петък не се яде нищо (за немощни, болни и престарели – парче хляб с вода).

Петровият пост започва от понеделник след Неделята на всички светии и продължава до Петровден. През този пост сряда и петък (и понеделник, ако е предприет от постещия) – без олио и вино; Понеделник (ако не е предприет по принцип за постен ден от постещия), вторник и четвъртък – с олио и вино. Събота и неделя – и риба;

Ако през делничните дни на поста има празник, например Рождение на свети Йоан Кръстител (07 юли по светския календар) - тогава се разрешава олио, вино и риба.

Богородичният пост започва от 14 август и продължава до 28 август - Успение Богородично. От понеделник до петък – без олио и вино; събота и неделя – разрешава се олио и вино; На Преображение Господне се разрешава риба.

Рождественският пост започва от 28 ноември и трае до 07 януари - Рождество Христово. Сряда и петък (и понеделник, ако е предприет от постещия) – без олио и вино; Понеделник (ако не е предприет по принцип за постен ден от постещия), вторник и четвъртък – с олио и вино. Първите събота и неделя от поста с олио и вино без риба;

Събота и неделя – и риба; на Въведение Богородично (04.12) и Св. Николай (19.12) – и риба; Съботата, неделята и Игнажден в последната седмица преди празника до Рождество са без риба.

Особени постни дни (н.ст. /ст.ст.):

Навечерие на Богоявление (18 ян. /5 ян.) – строг пост – без олио и вино.

Отсич. главата на св. Йоан Кръст. (11 септ. /29 авг.) – строг пост – без олио и вино;

Кръстовден (27 септ. /14 септ.) – строг пост – без олио и вино.

(Ако се падат в събота или неделя се допуска олио и вино)

Блажни периоди (н.ст. /ст.ст.):

1. От Рождество Христово (7 ян. /25 дек.) до деня (17 ян. /4 ян.) преди Навечерието на Богоявление, вкл.

2. От Неделя на Митаря и фарисея до Неделя на Блудния син (седмицата от 14-тия до 7-мия ден преди Сирната седмица).

3. През цялата Сирна седмица се разрешава млечна храна и риба.

4. Светлата седмица – от Пасха до Томина неделя.

5. От Свети Дух до Неделя на Всички светии (седмицата преди Петровия пост).

Освен тия пости, Църквата е отредила да не се яде блажно в сряда и петък на всяка

седмица, През цялата година е строг пост – без олио и вино. (Апостолски канон 69). Ако се падат в празник или празничен период, се разрешава допустимото за деня (на Господските празници, напр. Сретене Господне се разрешава олио, вино и риба, а на други, напр. Полагане честния пояс на Пресвета Богородица, свети великомъченик Димитрий (Димитровден) и т.н., се разрешава олио и вино). Поста през понеделника е похвален, но не е задължителен (Коментар в Пидалион ст.93).

От Томина неделя (Втора неделя след Възкресение Христово) до Петдесетница (Осма неделя след Възкресение Христово) поста в сряда и петък (и понеделник, ако е предприет от постещия) е облекчен, като се разрешава олио и вино. През този период, ако постните дни се падат на празник, например Преполовление на Петдесетница (двайсет и петият ден след Пасха) или Отдание на Пасха (срядата преди Възнесение Господне), се разрешава и риба.

Ако празниците на свети първовърховни апостоли Петър и Павел (Петровден) и Успение Богородично, които ознаменуват съответно края на Петровия (Апостолския) и Богородичния пост се падат в постните дни сряда, петък (и понеделник, ако е предприет от постещия), тогава се позволява постна храна с олио, вино и риба.

ВИДОВЕ БОГОСЛУЖЕБНИ ЧИНОДЕЙСТВИЯ

Богослужебните чинодействия по важност се делят на *тайнства* и *треби*. Тайнствата са установени от Господа Иисуса Христа свещенодействия, при които, при произнасяне на определена молитвена формула, се изпросва Божията благодат, която невидимо се проявява, като ни очиства, възражда, подкрепява, освещава и спасява. Требите са установени от Църквата чинодействия, чрез които се измолва Божията помощ при една или друга духовна и телесна

потреба. В по-широк смисъл и тайнствата могат да бъдат смятани за треби, особено тия, които задоволяват частни духовни нужди, като напр., тайнство брак, елеосвещение и др. Под думата „обред“ пък се разбира външната страна на богослужебните чинодействия.

БОГОСЛУЖЕБНИ КНИГИ

Днес в православните църкви са в употреба следните по-важни богослужебни книги:

Служебник – съдържащ последованието на ежедневното богослужение. Тя е книга, предназначена за свещеника, и съдържа предимно оня богослужебен текст, който се произнася от свещенослужителите.

Требник – съдържа требите. И тя е книга предимно за свещенослужителите. *Напрестолно св. Евангелие* – съдържа евангелските чтения за цялата година. *Апостол* – съдържа чтения от апостолските послания за цялата година.

Часослов – съдържа ежедневните служби; предназначен е за четците и певците.

Октоих (осмогласник) – съдържа службите за всеки ден и глас от седмичния кръг.

Минеи (месечник) – съдържа службите в чест на светиите и празниците за всеки ден от месеца.

Има 12 минеи, според числото и името на всеки месец от годината.

Триод постен – съдържа службите от Неделя на митаря и фарисея до Велика събота.

Триод цветен (Пентикостар, петдесетодневник) – съдържа

службите от Възкресение до Неделя след Петдесетница (Неделя на всички светии).

Ирмологий (катавасийник) – съдържа катавасиите (началните стихове от песните на канона) за всички празници.

Псалтир – съдържа псалмите на св. пророк и цар Давид.

Молебно пение – съдържа различните молебни.

Каноник – съдържа канони, акатисти, утринни и вечерни молитви и др.

Типик (устав) — книга, която излага реда на богослужението на всички дни и празници.

БОГОСЛУЖЕНИЯ В ДЕНОНОЩНИЯ КРЪГ

Вечерня

Денонощният богослужебен кръг започва с вечернята, понеже според древното църковно леточисление денят започва от вечерта.

Главната мисъл, която е прокарана във вечернята, е сътворението на света и на човека, както и – началото на човешката история.

Вечернята започва с 103 псалом – *„Благословѣ́, душе́ моя́, Го́спода...“*, наречен предначинателен псалом. Този псалом ни дава пълна картина на творението във всичкото му разнообразие в небето, на земята и в необятните морски предели. Ние славословим Бога за безпределната Му мъдрост и величие – *„Яко возвели́чишася дела́ Твоя́, Го́споди, вся премудростию сотвори́л еси́“*.

След предначинателния псалом дяконът или свещеникът произнася *велика ектения* (Ектения (гр.) – протяжно

моление, кратки прошения. Има няколко вида ектении: малка, велика, сугуба (удвоена, т.е. – с удвоено молитвено усърдие) и просителна. На призива при малката и великата ектения отговаряме с „Господи помилуй“, при сугубата – с тройно „Господи, помилуй“ и при просителната с „Поддай, Господи“). В нея се молим за мир и плодородие, за добруването на народа, за духовната власт, за страдащите в света и пр.

След великата ектения се пее 140 псалом – *„Господи, въззвах к Тебе...“* (Господи, викам към Тебе, чуй ме!). Поят се стихирите, т.е. песни от октоиха и минея или триода, които са във връзка с деня или празника.

Срещу празник, след стихирите, се прави т. н. *вход*: свещеникът, с кадилница в ръка, обхожда св. престол, излиза през северната врата на св. олтар, идва на средата на църквата, прекадява и, обърнат към изток, възглася: *„Премудростъ, прости!“* (Изслушайте с внимание премъдростта!)

Чете се или се пее древнохристиянският химн *„Свете тихий...“*, в който се възпява Христос като Син Божий и Св. Троица. Свещеникът влиза в олтара. Следва сугуба ектения. Прочита се кратко вечерно славословие *„Сподоби, Господи...!“*, изпяват се още няколко песни, наречени „стиховни стихирите“, чете се или се пее вдъхновената песен на стареца Симеона Богоприемец: *„Нине отпущаеши...“*, следва *„Св. Боже... Пресвета Троице... Отче наш...“*, изпяват се празничните и дневни тропари и се дава *отпуст*, т.е. заключителна молитва.

На храмови и други празници на вечернята се извършва и *петохлебие*, т.е. благословение на пет хляба, на пшеница, вино и елей.

Полунощница

Тая служба се извършва в полунощ. Тя е израз на духовно бодърствуване и очакване на Христа, подобно на петте мъдри девици в Христовата притча, които посрещнали младоженеца със запалени светилници.

При духовното бодърствуване нашата съпротивителна сила срещу пристъпите на лукавия е по-голяма.

Има няколко вида полунощница: ежедневна, съботна, неделна и празнична.

Утрения

Утренията изразява зората на новозаветното време. Тя започва с 19 и 20 псалми. Следва кратка сугуба ектения. След възгласа *„Слава Святей, единосущней и животворящей и нераздельней Троице...“* започва четенето на *шестопсалмието*, т.е. на шест псалми (3, 37, 62, 87, 102 и 142), които се изслушват с дълбоко внимание и при загасени свещи. След шестопсалмието се казва велика ектения. Свещите отново се запалват и се пее четири пъти: *„Бог Господ и явися нам“* (Бог е Господ и ни се яви. Благословен е Идещият в името Господне!) Пеят се тропарите на празника и деня. След малка ектения се пеят песни, наречени *седални*.

В празничния ден се прочита утринно Евангелие. След него се чете т.н. *канон*, т.е. девет песни, в които е разказана историята на празника или е изложен животът и подвигът на чествувания Божии угодник. След канона се пее хвалебната песен на св. Богородица. В празнични дни се пее *„Всякое дихание...“* (Всичко, що диша, да хвали Господа!) със стихове от 148, 149 и 150 псалми и стихирите в чест на празника.

Утренията завършва със *славословие*, в което се възхваля Господ Иисус Христос, като Божие Агне, и Св. Троица. В

празнични дни се пее велико славословие. Произнасят се сугуба и просителна ектения. Ако след утренията няма св. литургия, в края се четат литургийните апостолско и евангелско четива.

Часове

Часовете се състоят от по три псалома, с тропари, четене на „Св. Боже“, кондаци (Кондакът е песен като тропара), молитвата „*Иже на всякое время...*“ и заключителната молитва.

Всеки час изразява една идея или е възпоминание на някое новозаветно събитие. Така, например, *първият час*, който обхваща времето от 6 ч. до 9 ч. сутрин, изразява началото на нашата ежедневна работа, почването на трудовия ден. Ние молим Бога да чуе *молитвата ни* в този ранен час и да насочи стъпките ни към изпълнение на Божието слово. *Третият час* (9 – 12 часа) напомня за слизането на Св. Дух над апостолите, станало в същия този час. Ние молим Бога да обнови в нас Св. Дух. *Шестият час* (12 – 15 ч.), е в спомен на Христовото разпятие, а *деветият* (15 – 18 ч.) – на кръстната смърт на Господа.

Когато се служи всенощно бдение, утренията завършва с първия час, а третият и шестият се четат на другата сутрин преди св. литургия.

Деветият час се чете вечер, преди вечернята. У нас часовете обикновено се четат в манастирите.

Има три вида часове: обикновени или ежедневни, великопостни и царски. Последните се четат само в дните преди Рождество Христово и Богоявление.

Изобразителни

Те се състоят от два псалом (102 и 145), блаженствата, Символа на вярата, Отче наш, тропари и кондаци, молитвата „*Всесвятая Троице...*“ и заключителен псалом (33). Изпълнява се след часовете (1, 3 и 6), когато няма св. литургия.

СВ. ЛИТУРГИЯ (Думата литургия (гр.) значи общественото дело, служба. С течение на времето тя получила значение на общественото богослужение, по-специално - на тайнство св. евхаристия, св. причастие.)

Няколко думи за св. литургия

Св. литургия е център на православно-християнското богослужение. Тя е спомен за Тайната вечеря на Господа Исуса Христа с апостолите, станала преди кръстните Му страдания; спомен е и за изкупителната Му смърт. Литургията символично изобразява по-важните моменти от земния живот на Господа., Тя е нашето безкръвно жертвоприношение. През време на св. литургия, при приемане на св. причастие, под вид на хляб и вино, ние приемаме тялото и кръвта Христови, чрез които осъществяваме напълно и действително общението си с Бога.

Учредяване на светата евхаристия

На Тайната вечеря Христос взел хляб, благословил го, благодарил, преломил го и, раздавайки го на Своите ученици, казал: *„Вземете, яжте, това е Моето тяло, за вас преломявано! Това правете за мой спомен!“* (Мат. 26:26 – 28). След като привършил вечерята, Спасителят взел чашата, подал я на учениците Си и казал: *„Тая чаша е новият завет в Моята кръв! Това правете, колчем пиете, за Мой спомен!“* (1 Кор. 11:25).

Верни на това Господне поръчение, св. апостоли и първите християни се събирали по къщите и преломявали хляб и, по дадения от Христа пример, се причащавали с пречистото тяло и кръв Христови. Това приобщение с Господа се е придружавало с молитви и песнопения. Така били положени

основите на св. Литургия.

Различни литургийни последования

В древната Църква е имало много литургийни чинове. Днес обаче в Православната църква се употребяват само три: Златоустова, Василиева и литургия на Предосветените дарове, съставена от св. Григори Двоеслов.

Св. литургия се състои от три главни части: проскомидия (приношение), учителна или „литургия на оглашените“ (Така се нарича тая част, защото в нея се предлагат на християните четива из апостолските послания и св. Евангелие и поучения върху тях. А нарича се и литургия на оглашените, защото на нея са могли да присъствуват и оглашените, т.е. готвещите се за св. кръщение) и тайноизвършителна или – „литургия на верните“ (Нарича се тъй, защото през време на тая част става освещаването на св. дарове и защото на нея могат да присъствуват само верните, т.е. приелите св. кръщение).

Проскомидия

Проскомидията се извършва между литургията на оглашените и тая на верните, през време на херувимската песен. Свещеникът застава благоговейно пред проскомидията, открива св. съсъди и утвари, взема в лявата ръка просфората, а в дясната – копието, прави с него три пъти кръстен знак върху просфората, като спомня за Господа Иисуса Христа, Който драговошно, като невинно агне се принася в жертва за греховете на всички люде.

О
т
опр
еде
лен
ото
пше
нич
но
хле
бче,
нар

ечено просфора, свещеникът изважда с копието средната част, наречена *Агнец*, влива в св. чаша вино и вода в памет на кръвта и водата, изтекли от ребрата на прободения Христа, изрязва и други по-малки части в чест и памет на св. Богородица и на девет чина Божии угодници: ангели, пророци, апостоли, светители, мъченици, преподобни (монаси) и др., за духовната и светската власт, за живи и покойници християни, по посоченото тук изображение (Поставените на кръст букви в агнеца означават: Иисус Христос побеждава).

Тия частици впоследствие по време на причащаването се поставят в св. чаша с молитва – да умие Господ с пречистата Си кръв греховете на поменатите. Свещеникът поставя върху звездицата дискаса, после слага върху нея малкия покроец, а другия малък покроец – върху св. чаша; покрива с големия покроец и двете (дискаса и чашата), прекадява и чете заключителна молитва, в която моли Бога да приеме предложената жертва в Своя Наднебесен жертвеник, като помене всички ония, които са я принесли и за които тя е принесена.

ЛИТУРГИЯ НА ОГЛАШЕНИТЕ

Начало на литургията

Дякон: *Благословѣ, владыко.*

Свещеникът застава пред светия престол и се моли с вдигнати към Небесния Цар ръце – да го очисти от всяка скверност и възглася: „Благословѣнно Цѣрство Отца, и Сына, и Святаго Духа, и ныне и присно, и во веки веков!“
(Благословено е царството на Отца и Сина и Св. Дух, сега и винаги и во веки веков!)

С този тържествен възглас се възвестява царството Божие.

Началото на св. литургия като че ли е видимо откриване дверите на това царство, което започва оттук, а достига пълното си тържество на небето; открива се сега и продължава във вечността – т.е. во веки веков!

Народа: *Амин.*

С тържественото Амин Ние потвърждаваме истинността на всичко, което е изказано в началния възглас.

Велика ектения

През време на ектенията свещеникът се моли тихо на Господа – да погледне благосклонно към богомолците и да прояви към тях Своята щедра милост.

Иерей или Дякон: *Мѣром Гѣсподу помѣлимся (С мир Господу да се помолим).*

Народ: *Гѣсподи, помѣлуй.*

Иерей или Дякон: *О свѣшнем мѣре и спасѣнии дѣш наших Гѣсподу помѣлимся (За мира от небето и за спасението на нашите души, на Господа да се помолим.).*

Народ: *Гѣсподи, помѣлуй.*

Иерей или Диякон: О мiре всего мiра, благостоянии Святых Божиих Церквей и соединении всех Господу помолмися. (За мира на целия свят, за благопреуспяване на светите Божи и църкви и единението на всички, на Господа да се помолим).

Народ: Господи, помилуй.

Иерей или Диякон: О святем храме сем и с верою, благоговением и страхом Божиим входящих в онъ Господу помолмися (За този свят храм и за онези, които с вяра, благоговение и страх Божи влизат в него, на Господа да се помолим).

Народ: Господи, помилуй.

Иерей или Диякон: О всякое епископство православных, всякое пресвитерство, во Христе диаконство и всякий священнический чин, о всем причте и людех Господу помолмися (За всяко православно епископство, за честното свещенство, за дяконството в Христа, за всички църковнослужители и народа на Господа да се помолим).

Народ: Господи, помилуй.

Иерей или Диякон: О благочестивых царей Господу помолмися (За благочестивите царе на Господа да се помолим).

Народ: Господи, помилуй.

Иерей или Диякон: О граде сем (или: веси сей; если в монастыре, то: о святей обители сей), всяком граде, стране и верою живущих в них Господу помолмися (За този град **(село или света обител)**, за всеки град и страна, и за тези, които с вяра живеят в тях на Господа да се

помолим).

Народ: *Гóсподи, помíлуй.*

Иерей или Диáкон: *О благорастворéнии воздúхов, о изобíлии плодóв земных и врéменех мíрных Гóсподу помóлимся (За благорастворение на въздуха, за изобилие на земните плодове и за мирни времена на Господа да се помолим).*

Народ: *Гóсподи, помíлуй.*

Иерей или Диáкон: *О пла́вающих, путешéствующих, недúгующих, стра́ждущих, пленéнных и о спасéнии íх Гóсподу помóлимся (За тези, които плават, пътуват, боледуват, страдат, за пленените и за тяхното спасение, на Господа да се помолим).*

Народ: *Гóсподи, помíлуй.*

Иерей или Диáкон: *О избáвитися нáм от всякия скóрби, гнéва и нúжды Гóсподу помóлимся (Да се избавим от всяка скръб, гняв, беда и нужда, на Господа да се помолим).*

Народ: *Гóсподи, помíлуй.*

Иерей или Диáкон: *Заступí, спасí, помíлуй и сохрани́ нас, Бóже, Твоёю благодáтию (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Гóсподи, помíлуй.*

Иерей или Диáкон: *Пресвятúю, Пречíстую, Преблагословéнную, Слáвную Влады́чицу нáшу Богородицу и Приснодéву Мари́ю, со всёми святы́ми помяну́ше, сáми себе́ и друг друга, и весь живóт нáш Христú Бóгу предад́им (Като поменем заедно с всички светии пресветата,*

*пречиста, преблагословена, славна наша Владичица
Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един
друго и целия си живот на Христа Бога да отдадем).*

Народ: *Тебѣ, Гóсподи.*

Иерей: *Тайна молитва на священника – „Тайна“
означава, че се произнася тихо в олтара, без да се чува от
народа: (Гóсподи Бóже нáш, Егóже держáва нескáзнa и
слáва непостижíма, Егóже мíлостъ безмѣрна и
человеколýбие неизречѣнно. Сáм, Владýко, по
благоутрóбию Твоемý прízри на нý и на святýй храм сѣй, и
сотвори с нáми и молящимися с нáми, богáтыя мíлости
Твоя и щедрóты Твоя.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички:
*Яко подобáет Тебѣ всякая слáва, чѣсть и поклонѣние. Отцý,
и Сы́ну, и Святóму Дýху, нýне и прýсно, и во вѣки векóв
(Защóто на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, подобава всяка
слава, чест и поклонение сега и винаги, и во веки веков).*

Народ: *Амíнь.*

Във Великата ектения се изброяват нашите различни нужди
и молби към Господа, а свещеникът в олтара тайно се моли
Господ да погледне на този храм и на молещите се в него и да
изпълни техните нужди. С думите на „Мíром Гóсподу
помóлимся...” вярващите са призовани да отправят
общоцърковна молитва към Бога в мир, в мирно душевно
състояние, помирени помежду си, и простили си взаимните
обиди.

„О свýшнем мíре“ се превежда „За изпращане на мир от
Небето“.

Под „соединѣнии всѣх“ се има предвид обединение на
всички православни християни, които, където и да се

намират, принадлежат към Едната Свята Съборна и Апостолска Църква.

Първи антифон

Пее се 102 псалом антифонно, т.е. от двете срещуположни певници:

*Благослови, душе моя, Господа, и вся внутренняя моя
имя святое Его. Благослови, душе моя, Господа, и не
забывай всех воздаяний Его, очищающего вся беззакония
твоя, исцеляющего вся недуги твоя, избавляющего от
истления живот твой, венчающего тя милостию и
щедротами, исполняющего во благих желание твое:
обновится яко орля юность твоя. Творяй милостины
Господь, и судьбу всем обидимым. Сказа пути Своя
Моисею, сыном Израилевым хотения Своя: щедр и
милостив Господь, долготерпелив и многомилостив. Не до
конца прогневается, ниже во век враждует, не по
беззаконием нашим сотворил есть нам, ниже по грехом
нашим воздал есть нам. Яко по высоте небесней от земли,
утвердил есть Господь милость Свою на боящихся Его.
Елико отстоят востocy от запад, удалил есть от нас
беззакония наша. Якоже щедрит отец сыны, ущедрит
Господь боящихся Его. Яко Той позна создание наше,
помяну, яко персть есмь. Человек, яко трава дние его, яко
цвет сельный, тако оцветет, яко дух пройде в нем, и не
будет, и не познает ктому места своего. Милость же
Господня от века и до века на боящихся Его, и правда Его на
сынех сынов, хранящих завет Его, и помнящих заповеди Его
творити я. Господь на небесу уготова престол Свой, и
Царство Его всеми обладает. Благословите Господа вси
Ангели Его, сильнии крепостию, творящии слово Его,
услышати глас словес Его. Благословите Господа вся силы
Его, слуги Его, творящии волю Его. Благословите Господа*

вся дела́ Егѡ́, на всяком мѣсте владѣ́чества Егѡ́, благословѣ́,
душѣ́ моя́, Гѡ́спода.

(Благославяй, душо моя, Господа, и цялата моя
вътрешност да благославя Неговото свето
име. Благославяй, душо моя, Господа и не забравяй ни едно
от Неговите благодеяния.

Той прощава всички твои беззакония, изцелява всички твои
недѣзи; избавя от гроб твоя живот, увенчава те с милост
и щедрости; насища с блага твое то желание: подновява се
като на орел твоята младост. Господ дава правда и съд на
всички обидени. Той показва Своите пътища Моисею, на
Израилевите синове - Своите дела. Щедър и милостив е
Господ, дълготърпелив и многомилостив: Той се не гневи
докрай, нито се вечно сърди. Той не ни стори според
нашите беззакония и не ни въздаде според нашите грехове:
защото, колкото е високо небето над земята, толкова е
велика милостта (на Господа) към ония, които се боят от
Него; колкото е далече изток от запад, толкова е
отдалечил Той от нас нашите беззакония; както баща
милува синове, тъй и Господ милува ония, които Му се
боят. Защото Той знае нашия състав, помни, че ние сме
пръст. Дните на човека са като трева; като полски цвят -
тъй цъфти той: понесе се над него вятърът, и няма го, и
мястото му вече го не познава. А милостта на Господа е
отвека и довека към ония, които Му се боят, и правдата
Му е върху синовете на синовете, които пазят завета Му и
помнят заповедите Му, за да ги изпълняват. Господ е
поставил Своя престол на небесата, и царството Му
всичко обладава. Благославяйте Господа, (всички) Ангели
Негови, крепки по сила, които изпълняват Неговата дума,
като слушате гласа на словото Му;
благославяйте Господа, всички Негови воинства, Негови
служители, които изпълняват волята Му; благославяйте

Господа, всички Негови дела, по всички места на Неговото владичество. Благославяй, душо моя, Господа!)

Малка ектения

Иерей или Диакон: *Па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помóлимся. (Пак и пак с душевен мир на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иерей или Диакон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ нас, Бо́же, Твое́ю благода́тию. (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иерей или Диакон: *Пресвяту́ю, Пречи́стую, Преблагослове́нную, Сла́вную Влады́чицу на́шу Богоро́дицу и Присноде́ву Мари́ю, со все́ми святы́ми помяну́вше, са́ми себе́ и дру́г дру́га, и ве́сь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу предади́м. (Като поменем заедно с всички светии пресветата, пречиста, преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един другого и целия си живот на Христа Бога да отдадем).*

Народ: *Тебе́, Го́споди.*

Иерей: Тайна молитва на священника: **Молитва перед вторым антифоном** *(Го́споди Бо́же на́ш, спаси́ лю́ди Твоя́ и благослови́ достоя́ние Твое́, исполне́ние Це́ркве Твоея́ сохрани́, освяти́ любя́щая благоле́ние до́му Твоего́. Ты́ те́х воспросла́ви Божество́нною Твое́ю си́лою и не оста́ви нас, упова́ющих на Тя. (Господи, Боже наш, спаси народа Си, и благослови наследие Си, запази членове на Твоята Църква, освети онези, които обичат благолепието на Твоя*

дом и ги прослави с божествената Си сила, и не оставяй нас, които се уповаваме на Тебе)).

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Яко Твоя держава, и Твое есть Царство, и сила, и слава, Отца, и Сына, и Святаго Духа, ныне и присно, и во веки веков. (Защото Твоя е властта и Твое е царството и силата, и славата, на Отца и Сина и Светия Дух, сега и винаги, и во веки веков).*

Народ: *Аминь*

Втори антифон

Пее се 145 псалом антифонно:

Слава Отцу, и Сыну, и Святому Духу.

Хвалю, душе моя, Господа. Восхваляю Господа в животе моем, пою Богу моему, дондеже есмь. Не надейтесь на князи, на сыны человеческия, в них же несть спасения. Изыдет дух его, и возвратится в землю свою: в той день погибнут вся помышления его. Блажен, емуже Бог Иаковль помощник его, упование его на Господа Бога своего, сотворшаго небо и землю, море и вся, яже в них: хранящаго истину в век, творящаго суд обидимым, дающаго пищу алчущим. Господь решит окованныя: Господь умудряет слепцы: Господь возводит низверженныя: Господь любит праведники: Господь хранит пришельцы, сира и вдову приимет, и путь грешных погубит. Воцарится Господь во век, Бог твой, Сионе, в род и род.

И ныне и присно и во веки веков. Аминь.

(Душо моя, хвали Господа! Ще възхвалям Господа, доде съм жив; ще пея Богу моему, докле съществувам. Не се надявайте на князе, на син човешки, от когото няма

спасение. Излиза духът му, и той се връща в земята си: в оня ден изчезват (всички) негови помисли. Блажен, комуто е помощник Бог Иаковов и чиято надежда е у Господа, неговия Бог, Който сътвори небето и земята, морето и всичко, що е в тях, Който вечно пази вярност, върши съд над обидени, дава хляб на гладни. Господ отпуска затворници, Господ отваря очите на слепи, Господ изправя прегърбени, Господ обича праведни. Господ пази пришълците, поддържа сираче и вдовица, а пътя на нечестивците проваля. Господ ще царува вечно; твоят Бог, Сионе, е в род и род.)

През време на втория антифон свещеникът се моли Богу тайно да спаси Своите люде. да благослови наследieto Си, т.е. нас, които вярваме в Него; да запази Църквата Си и да освети ония, които проявяват любов към красотата на Божия дом; да ги прослави с божествената Си сила и да не оставя нас, които се надяваме на Него.

На дванадесетте големи Църковни празника не се пеят изобразителни псалми (антифони); вместо тях се пеят специални стихове от други псалми, съответстващи на празнуваното събитие.

Песен „Единорóдный Сы́не“

Единорóдный Сы́не, и Сло́ве Бо́жий, безсме́ртен Сы́й, и изво́ливый спасе́ния на́шего ра́ди воплоти́тися от святы́я Богоро́дицы и Присноде́вы Мари́и, непрело́жно вочелове́чивыйся, распный́ся же Христé Бо́же, сме́ртию сме́рть попра́вый, Еди́н сы́й Святы́я Трóицы, прославля́емый Оти́у и Свято́му Ду́ху, спаси́ нас.

(Единородни Сине и Слово Божие, Който си безсмъртен и благоволи заради нашето спасение да се въплътиш от света Богородица и винаги дева Мария, неизменно стана

човек, а като се разпна, Христe Божe, със смъртта потъпка смъртта. Ти, Който си един от Светата Троица и си прославян заедно с Отца и Светия Дух, спаси нас.)

Този химн има за цел да напомни на вярващите православното учение на Халкидонския събор за Боговъплъщението.

Малка ектения

Иерей или Диакон: *Па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помóлимся. (Пак и пак с душевен мир на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иерей или Диакон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ нас, Бо́же, Твое́ю благода́тию. (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иерей или Диакон: *Пресвяту́ю, Пречи́стую, Преблагослове́нную, Сла́вную Влады́чицу на́шу Богоро́дицу и Присноде́ву Мари́ю, со все́ми святы́ми помяну́вше, са́ми себе́ и дру́г дру́га, и ве́сь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу предади́м. (Като поменем заедно с всички светии пресветата, пречиста, преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един другого и целия си живот на Христа Бога да отдадем).*

Народ: *Тебе́, Го́споди.*

Иерей: Тайна молитва на священника: **Молитва перед третьим антифоном** *(Иже о́бщия сия́ и согла́сныя дарова́вый на́м моли́твы, и́же и двема́ или́ трём согласу́ющимся о́ имени Твое́м проше́ния пода́ти обеща́вый, Са́м и ны́не ра́б Твои́х проше́ния к полéзному испо́лни, пода́я*

на́м и в настоя́щем ве́це позна́ние Твоея́ и́стины, и в бу́дущем живо́т ве́чный да́руя (Ти, Който си дал тези общи и еди́нодушни молитви, Който си обеща́л на двама или трима, съгласили се в Твое име, да изпъ́лниш молбите, Сам и сега изпъ́лни просбите в полза на Твоите раби, като в сегашния век ни дава́ш познаване на Твоята истина, а в бу́дещия ни да́руваш живо́т вечен)).

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: Я́ко бла́г и Човеколю́бец Бо́г еси́, и Тебе́ сла́ву возсыла́ем, О́тцу, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и прѝсно, и во ве́ки веко́в. (Защо́то си благ и човеколюбив Бог и на Тебе́ въздаваме сла́вата - О́тцу и Сину и Светому Ду́ху, сега и винаги, и во веки веков).

Народ: Ами́нь

В края на ектенията дяконът, като се поклони, отива в олтара през южните двери.

Трети антифон

Пеят се „блаженствата“, т.е. определени песни с припев от „блаженствата“ (Мат. 5:3 – 12).

Народ: *Во Ца́рствии Твое́м помяну́ нас, Го́споди, егда́ при́деши во Ца́рствии Твое́м.*

Блаже́ни ни́щии ду́хом, я́ко те́х е́сть Ца́рство Небе́сное. Блаже́ни пла́чуции, я́ко ти́и утёшатся.

Блаже́ни кро́тции, я́ко ти́и насле́дят зе́млю. Блаже́ни а́лчуции и жа́ждущии пра́вды, я́ко ти́и насы́тятся.

Блаже́ни ми́лостивии, я́ко ти́и поми́ловани бу́дут. Блаже́ни чи́стии се́рдцем, я́ко ти́и Бо́га у́зрят.

Блажéни миротвóрцы, я́ко тíи сы́нове Бóжии нареку́тся.
Блажéни изгна́ни пра́вды ра́ди, я́ко тéх ёсть Цáрство
Небéсное.

Блажéни естé, егдá понóсят вáм, и изжену́т, и реку́т
вся́к зóл глаго́л на вы́, лжу́ще Мене́ ра́ди.

Ра́дуйтеся и веселíтеся, я́ко мздá вáша мно́га на небесéх.

(Помени нас, Господи, като дойдеш в царството си.

Блажени бедните духом, защото тяхно е царството
небесно.

Блажени плачещите, защото те ще се утешат.

Блажени кротките, защото те ще наследят земята.

Блажени гладните и жадните за правда, защото те ще
се наситят.

Блажени милостивите, защото те ще бъдат помилвани.

Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога.

Блажени миротворците, защото те ще се нарекат
синове Божи.

Блажени изгонените заради правда, защото тяхно е
царството небесно.

Блажени сте вие, когато ви похулят и изгонят, и кажат
против вас лъжовно каквато и да е лоша дума заради Мене.

Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви
на небесата! (Мат. 5:3-15))

Преди Малкия Вход, по време на пеенето на блаженствата,
свещеникът се моли тихо, щото този вход да не е вход на

човеци, а на ангели, които заедно с нас слушат и възпяват Божията благод.

Малки вход

Свещеникът отваря царските двери, взема благоговейно св. Евангелие от престола, издига го с двете ръце, обхожда св. Престол откъм южната, източната и северната страна, покланя се на проскомидията, излиза през северната олтарна врата.

Като излезе през северната врата, предшествуван от свещоносец, прави малкия вход, като казва тихо молитвата на входа:

Владико Господи Боже наш, Който си установил на небесата чинове и войнства на ангели и архангели в служба на Твоята слава, направи така, че с този наш вход да се извърши и вход на светите ангели, които заедно с нас да служат и славословят Твоята благод.

Като дойде на определеното място, обърнат към светия олтар, понавеща се със светото Евангелие и тихо казва завършека на входната молитва:

Защото на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, подобава всяка слава чест и поклонение, сега и винаги, и во веки веков. Амин!

Свещеникът се изправя, взема в лявата ръка светото Евангелие, като го държи облегло от лявата страна на гърдите си, а с издигната дясна ръка благославя към светия олтар и тихо казва:

Благословен е входът на Твоите светици, всякога, сега и винаги и во веки веков.

Взема светото Евангелие с двете ръце, целува го, издига го

и, като прави кръст с него, възглася:

Премудрость, прости. т.е. изслушайте прави (с внимание) премудростта! Влиза в светия олтар през царските двери и оставя светото Евангелие върху светия престол. Малкият вход символизира явяването на Христа на открита проповед.

Народът пее: *„Приидите, поклонимся и припадём ко Христу. Спаси ны, Сыне Божий, воскресый из мёртвых, поющия Ти: аллилуиа.“* (Дойдете да се поклоним и да паднем пред Христа. Сине Божий, Който възкръсна от мъртвите (ако не е неделен ден – Който си дивен всред светиите), спаси нас, които Ти пеем алилуия).

В това време свещеникът тихо моли Бога да освети душите и телата ни, за да застанем неосъдително пред неговия жертвеник и да Му служим благоговейно.

Народът пее определените за деня тропари и кондаци съгласно типика,

В това време свещеникът тихо моли в тайна молитва Бога да освети душите и телата ни, за да застанем неосъдително пред неговия жертвеник и да Му служим благоговейно и чете молитвата преди Трисветата песен:

Бóже Святы́й, и́же во святы́х почи́аяй, и́же трисвяты́м гласом от Серафи́мов воспева́емый и от Херуві́мов славосло́вимый, и от вся́кия Небе́сных Сі́лы покланя́емый, и́же от небы́тия во е́же бы́ти приве́дый вся́ческая, созда́вый челове́ка по о́бразу Твоему́ и по подо́бию, и вся́ким Твои́м дарова́нием украси́вый, да́й прося́щему премудро́сть и ра́зум, и не презира́яй согреша́ющаго, но полага́яй на спасе́ние пока́ние, сподо́бивый нас, смире́нных и недостой́ных ра́б Твои́х, и в ча́с се́й ста́ти пред сла́вою свята́го Твоего́ же́ртвенника, и до́лжное Тебе́ поклонё́ние и

славослѡвие приносѣти. Сѧмъ, Владѣко, приимѣ и отъ устъ нѧсъ, грѣшныхъ, Трисвятѹю пѣснь, и посетѣ нѣ блѧгостию Твоею, прости нѧмъ всякое согрѣшеніе вѡльное же и невѡльное, освятѣ нѧша дѹши и телеса, и дѧждь нѧмъ въ преподѡбии служѣти Тебѣ вся днѣ животѧ нѧшего, молитвами святѣя Богородицы, и всѣхъ святѣхъ, отъ вѣка Тебѣ благоугодѣвшихъ.

(Божѣ светий, Който пребѣдвашъ средъ светиимъ и Кого сѣ трисвѣта пѣсенъ възпяватъ херувимѣ и славословѣ сѣрафимѣ и Комуто всѣхъ небесныхъ сили сѣ покланѣютъ, Ти отъ нищѣ сѣ направилъ всѣхъ, сѣздалъ сѣ чловека по Твоемѹ образѹ и подобію и сѣ го украсилъ сѣ всеми Твоемѹ даромъ. Ти давалъ на просѣщѣя премѣдростъ и разумъ и не презираешъ сѣгрѣшихъ, но сѣ отредилъ покаяніе за спасеніе, Ти сѣ удостоилъ насъ, смиренныхъ и недостойныхъ Твоихъ рабѣ, и въ този часъ да застанемъ предъ славою на Твоя святъ жертвеникъ и да Ти принесемъ дѣлжимому поклоненіе и славословіе. Самъ, Владико, приеми и отъ уста нѧ на насъ грѣшныхъ трисвѣтата пѣсенъ и нѣ посети сѣ Твоята блѧгостъ. Прости нѣ всяко волно и невольно прегрѣшеніе, освети дѹши и телеса нѣ и дай нѣ да Ти служимъ въ святостъ презъ всѣхъ днѣ на животѧ сѣ, по молитвамъ на Светѣ Богородица и на всѣхъ светиимъ, които отъ века сѣ Ти благоугодили.)

Възгласъ на свѣщенника предъ Трисвѣтата пѣсенъ

Иерей или Діаконъ: Гѡсподу помѡлимся!

Народъ: Гѡсподи, помѣлуй.

Иерей: Яко святъ еси, Бѡжѣ нѧшъ, и Тебѣ славу возсылаемъ, Отцѹ, и Сыну, и Святѡму Дѹху, нѣне и прѣсно.

Иерей или Діаконъ: Гѡсподи, спасѣ блѧгочестѣвыя.

Народъ: Гѡсподи, спасѣ блѧгочестѣвыя.

Иерей или Дѣаѡон: *И услыши ны.*

Народ: *И услыши ны.*

Иерей или Дѣаѡон: *И во веки веков.*

Народ: *Аминь*

Трисветата песен

Народ: *Святѣй Бѡже, Святѣй Крѣпкий, Святѣй Безсмѣртный, помѣлуй нас.*

Святѣй Бѡже, Святѣй Крѣпкий, Святѣй Безсмѣртный, помѣлуй нас.

Святѣй Бѡже, Святѣй Крѣпкий, Святѣй Безсмѣртный, помѣлуй нас.

Слава Отцу и Сыну, и Святому Духу, и ныне, и присно, и во веки веков.

Аминь.

Святѣй Безсмѣртный, помѣлуй нас.

Святѣй Бѡже, Святѣй Крѣпкий, Святѣй Безсмѣртный, помѣлуй нас.

На Рождество Христово, Възкресение и Петдесятница вместо Трисветата песен се пее: *Елицы во Христа крестѣтеся, во Христа облекѡстеся. Аллилуѣа (Вие, които в Христа се кръстѣхте, в Христа се облякохте, алилуѣа! А на Кръстовден и Неделя кръстопоклонна се пее: „Кресту Твоему покланяемся, Владыко, и святое воскресение Твое славим“ - „На Твоя кръст се покланяме, Владика, и Твоего възкресение славим“).*

Свещеникът също казва тихо Трисветата песен, като се покланя три пъти пред светия престол. След това

отива към жертвеника, покланя се и казва:

„Благословен грядый во имя Господне (Благословен е, Който идва в името Господне!)“

Връща се към светия престол и отдясно върви покрай южната му страна, откъдето се покланя към горното място и казва:

Благословен еси на Престоле Славы Царствия Твоего, седяй на Херувимех, всегда, ныне и присно и во веки веков (Благословен си на престола на Твоео царство, Ти, Който седиш върху херувимите, всякога, сега и винаги, и во веки веков).

Прокімен

Четеца проси благословение от свещеника и излиза от олтара за да чете Апостола.

Диáкон: *Вóнмем.*

Иерей: *Мір всём.*

Четец: *И дýхови твоемý.*

Диáкон: *Премúдрость.*

Четец и народ: *Прокімен, глас (номер одного из 8 гласов)*

Четене на Апостола

Диáкон: *Премúдрость.*

Четец: *Наименование части Апóстола, из которой читается зачáло. Чтéние зачалá. (Из посланието – обявява апостолското послание, например: "Из посланието на св. ап. Павла до Римлени - чтение").*

Диáкон: *Вóнмем..*

Четецът прочита бавно определеното четиво.

В това време свещеникът благославя кадилницата, взема я и кади светия престол наоколо, жертвеника и целия свят олтар, излиза на солея през царските двери и, обърнат на изток, кади светите икони на иконостаса, след това се обръща и кади архиерейския трон, клиросите и народа; обръща се пак на изток, отново кади само иконата на Спасителя и Пресвета Богородица, влиза в светия олтар и покадява пред светия престол само отпред. Остава кадилницата и, застанал пред светия престол, тихо чете молитвата преди Евангелието:

Човеколюбче Владико, дай да светне в сърцата ни нетленната светлина на Твоето богопознание и отвори очите на разума ни, за да разбираме Твоето евангелско учение; вложи в нас страхопочитание към Твоите блажени заповеди, та, като потъпчем всички плътски похоти, да водим духовен живот, като мислим и вършим всичко, което Ти е благоугодно. Защото Ти, Христе Боже, си просвещение на душите и телата ни, и на Тебе въздаваме слава с безначалния Твой Отец и с всесветия, и благия и животворящ Твой Дух, сега и винаги и во веки веков. Амин!

Иерéй: *Мíр тú.*

Четец: *И дúхови твоемú*

Диáкон: *Премúдрость*

Четец и народ: *Аллилуáрий (Аллилуáрия се състои от пеене на стихове от псалми, съпроводено с пеене на „аллилуя“).*

Четене на Св. Евангелие

Диáкон: *Благослови́, влады́ко, благовести́теля свята́го апóстола и евангели́ста (имя евангели́ста читаемого Евангелия).*

Иерей: *Бо́г, моли́твами свята́го, сла́внаго, всехва́льнаго апóстола и евангели́ста (имя) да да́ст тебе́ глаго́л благовествующему́ си́лою мно́гою во исполне́ние Ева́нгелия Возлю́бленнаго Сы́на Своего́, Го́спода на́шего Иису́са Христá.*

Диáкон: *Ами́нь.*

Иерей: *Премудро́сть, прóсти, услы́шим свята́го Ева́нгелия. Ми́р все́м.*

Народ: *И ду́хови твоему́.*

Диáкон: *От Матфе́а Свята́го Ева́нгелия чтéние (или друг евангелист, – зависи от кое Евангелие трябва да се чете в определения ден)*

Народ: *Сла́ва Тебе́, Го́споди, сла́ва Тебе́.*

Иерей: *Во́нмем. (И започва да се чете Евангелието)*

След приключване на четенето:

Народ: *Сла́ва Тебе́, Го́споди, сла́ва Тебе́.*

Сугуба ектения

Следва сугуба ектения, през време на която се поменават имената на живи за здраве, спасение и благопреуспяване. Свещеникът се моли тихо Господу да приеме усърдната молитва на Своите раби.

Иерей или Диакон: *Рцѣм всѣмъ от всея души и от всего помышления нашего рцѣмъ (Да речемъ всички от цялата си душа и с всичкия си разум да речемъ).*

Народ: *Господи, помилуй*

Иерей или Диакон: *Господи Вседержителю, Боже отецъ нашихъ, молимъ Тебѣ сѣ, услыши и помилуй (Господи Вседержителю, Боже на нашихъ отци, молимъ Тебѣ се, чуй ни и ни помилвай.).*

Народ: *Господи, помилуй*

Иерей или Диакон: *Помилуй насъ, Боже, по велицей милости Твоей, молимъ Тебѣ сѣ, услыши и помилуй. (Помилвай ни, Боже, по великата Си милостъ, молимъ Тебѣ се, чуй ни и ни помилвай.).*

Народ: *Господи, помилуй (трижды).*

Иерей или Диакон: *Еще молимся о всякое епископство православныхъ, и всея во Христѣ братии нашей. (Още се молимъ за всяко православно епископство, и за цялото в Христа наше братство).*

Народ: *Господи, помилуй(трижды).*

Иерей или Диакон: *Еще молимся о странѣ нашей, да тихое и безмолвное житиѣ поживѣмъ во всякомъ благочестии и*

чистотѣ. (Още се молим за нашата страна, тих и безмълвен живот да поживеем във всяко благочестие и чистота).

Народ: Господи, помилуй(трижды).

Иерей или Диакон: Еще молимся о братиях наших, священниках, священномонахах и всем во Христѣ братстве нашем. (Още се молим за братята наши свещеници, священномонаси и за цялото в Христа наше братство).

Народ: Господи, помилуй(трижды).

Иерей или Диакон: Еще молимся о создателях святѣго храма сего (в монастыре: и создателях святѣя обители сей), и о всех прежде почивших отцѣх и братиях, здѣ лежащих и повсюду, православных. (Още се молим за блажените и приснопамятни создатели на този свят храм (или: тази света обитель) и за всички по-рано починали православни отци и братя, тук и навсякъде благочестиво лежат (погребани)).

Народ: Господи, помилуй(трижды).

Иерей или Диакон: Еще молимся о плодоносящих и добродѣющих во святѣм и всечестнѣм храмѣ сем, труждающихся, поющих и предстоящих людех, ожидающих от Тебѣ великия и богѣтая милости. (Още се молим за дарители и добротворците в този свят и всечестен храм, за ония, които се трудят, пеят и се молят в него и за присутствующа народ, който очаква от Тебе велика и богѣта милост.).

Народ: Господи, помилуй(трижды).

Иерей: Тайна молитва на священника - Молитва усердного моления: (Господи Бѣже наш, прилѣжное сие молѣние приими от Твоих раб, и помилуй нас по множеству

мíлости Твоея, и щедрóты Твоя́ низпослѝ на ны́ и на вся́ лю́ди Твоя́, ча́ющыя от Тебѣ богáтыя мíлости.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички:
Яко мíлостив и Человеколю́бец Бóг есѝ, и Тебѣ сла́ву возсыла́ем, Отцѹ, и Сы́ну, и Свято́му Дѹху, ны́не и прѝсно, и во ве́ки веко́в. (Защото си милостив и човеколюбив Бог и на Тебе въздаваме славата - Отцу и Сину и Светому Духу, сега и винаги, и во веки веков).

Народ: *Амѝнь*

Заупокóйна ектения

Ако литургията е заупокóйна, след сугубата ектения се произнасят особени заупокóйни моления, с които се изпросва от Господа прощение на греховете и блажен покой за починалия.

Иерей или Диáкон: *Помѝлуй на́с, Бóже, по вели́цей мíлости Твое́й, мо́лим Тѝ сѧ, услы́ши и помѝлуй. (Помилвай ни, Боже, по великата Си милост, молим Ти се, чуй ни и ни помилвай.).*

Народ: *Гóсподи, помѝлуй (трижды).*

Иерей или Диáкон: *Ещѣ мо́лимся о упоко́ении душі́ (дѹш) усóпшаго (шия, ших) раба́ (ы, ов) Бóжия (ей, их) (имена) и о е́же простѝтисѧ е́мѹ (е́й, ѝм) вся́кому прегрешѣ́нию, во́льному же и нево́льному. (Още се молим за упокоение на душата (душите) на умрелия (-умрялата, -умрелите) раб (рабиня, раби) (имената) и да му се прости (-да ѝ се прости,-да им се простят) всички прегрешения, волни и неволни).*

Народ: *Гóсподи, помѝлуй(трижды).*

Иерей или Диакон: *Яко да Господъ Бог учинит душу (душы) его (ея, их), идеже праведнии упокоются (Господ да помести душа та (душите) му (-и, -им) кѣдето се упокояват праведните).*

Народ: *Господи, помилуй(трижды).*

Иерей или Диакон: *Милости Божия, Царства Небеснаго и оставления грехов его (ея, их) у Христа, Безсмертнаго Царя и Бога нашего, просим. (Милост Божия, Царство Небесно и прошка на греховете му (-и, -им) от Христа, Безсмертна Цар и наш Бог, молим).*

Народ: *Подай, Господи..*

Иерей или Диакон: *Господу помолимся.*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей: *Тайна молитва на священника- Молитва об усопших (Молитва за мертвите): (Боже духов, и всякия плоти, смерть поправый и диавола упразднвый, и живот миру Твоему дароваый: Сам, Господи, покой души усопших раб Твоих, имена, в месте светле, в месте злачне, в месте покое, отнюдуже отбеже болезнь, печаль и воздыхание. Всякое согрешение, содеянное ими словом, или делом, или помышлением, яко благий человеколюбец Бог, прости. Яко несть человек, иже жив будет и не согрешит. Ты бо Един кроме греха, правда Твоя правда во веки, и слово Твое истина.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Яко Ты еси Воскресение и живот, и покой усопшаго (шия, ших) раба (ы, ов) Твоего (ея, их) (имена), Христэ Боже наш, и Тебэ славу возсылаем, со Безначальным Твоим Отцем, и Пресвятым, и Благим, и Животворящим Духом, ныне и присно, и во веки веков. (Защото Ти си Възкресение и живот,*

и покой за мъртвия (- мъртвата, - мъртвите) раб (- рабиня, - раби) Твой (- Твоя, - Твои) (имената), Христе Боже наш, и на Тебе въздаваме слава с безначалния Твой Отец и с Всесветия, и Благия и Животворящ Дух, сега и винаги и во веки веков).

Народ: *Амѣнь*

Ектения за оглашените

В тази ектения свещенослужителят се моли за оглашените – да ги помилва Господ, да ги огласи със словото на Истината, да им открие евангелието на Правдата, да ги съедини със светата Си Църква. А оглашени и днес може да има по лицето на земята, които се нуждаят от нашата предстателна пред Бога за тях молитва.

Иерей или Диакон: *Помолѣтесе, оглашеннии Гóсподеви. (Оглашени, помолете се на Господа).*

Народ: *Гóсподи, помѣлуй.*

Иерей или Диакон: *Вѣрнии, о оглашенных помóлимся, да Госпóдь помѣлуе́тъ ѡ́х. (Ние - верните да се помолим за оглашените, за да ги помилва Господ).*

Народ: *Гóсподи, помѣлуй.*

Иерей или Диакон: *Огласѣ́тъ ѡ́х слóвом ѡ́стины. (Да ги огласи със словото на истината).*

Народ: *Гóсподи, помѣлуй.*

Иерей или Диакон: *Открѣ́ет ѡ́м Евáнгелие прáвды. (Да им открие евангелието на правдата).*

Народ: *Гóсподи, помѣлуй.*

Иерей или Диякон: *Соединит их Святей Своей Соборней и Апостольстей Церкви. (Да ги присъедини към Своята свята, вселенска и апостолска Църква).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диякон: *Спаси, помилуй, заступи и сохрани их, Боже, Твоею благодатию. (Спаси, помилуй, защити и запази ги, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диякон: *Оглашеннии, главы ваша Господеви приклоните. (Оглашени, приклонете главите си пред Господа).*

Народ: *Тебе Господи.*

Иерей: *Тайна молитва на священника: Господи Боже наш, уже на высоких живый и на смиренные призирая, уже спасение роду человеческому низпославый, Единородного Сына Твоего и Бога, Господа нашего Иисуса Христа, призри на рабы Твоя оглашенные, подклонивши Тебе Своя выя, и сподоби я во время благополучное бани пакибытия, оставления грехов и одежды нетления, соедини их святей Твоей соборней и апостольстей Церкви, и сопричти их избранному Твоему стаду. (Господи Боже наш, Който живееш във висините и приглеждаш смирените, Ти си изпратил Единородния Твой Син и Бог, нашия Господ Иисус Христос за спасението на човешкия род, погледни на Твоите раби оглашените, приклонили пред Тебе главите си и ги удостой в благоприятно време с банята на възраждането, с опрощаване на греховете и с дрехата на нетлението. Присъедини ги към Твоята света, вселенска Църква и ги причисли към Твоего избрано стадо.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Да и тѣи с нѣми сла́вят пречестно́е и великолѣ́ное ѱмя Твое́, Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не и прѣ́сно, и во ве́ки веко́в. (Та и те (оглашените) заедно с нас да славят пречестното и великолепно Твое име - на Отца и Сина и Святаго Духа, сега и винаги, и во веки веков.)*

Народ: *Ами́нь*

Ектения за излизане

на оглашените

Дяконът (или свещеникът) приканва гласно оглашените да излязат от църква:

Иерей или Диáкон: *Ели́цы оглаше́ннии, изыди́те; оглаше́ннии, изыди́те; ели́цы оглаше́ннии, изыди́те. Да никто́ от оглаше́нных, ели́цы ве́рнии, па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помóлимся.*

(Вие, които сте оглашени, излезте; оглашени, излезте; вие, които сте оглашени, излезте, и никой от оглашените да не остане! Ние, верните, пак и пак с мир Господу да се помолим!)

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

ЛИТУРГИЯ НА ВЕРНИТЕ

След като те до един напуснат службата, свещеникът подканя верните още веднаж да се молят на Господа. При пението на тройно „Господи, помилуй“ свещеникът се моли тихо за верните – да ги удостои Бог да принесат безкръвната жертва и да призовават Бога във всяко време и на всяко място, да ги чуе и очисти от всяка сквернота, да успяват в

духовния живот, да се причастят достойно със светите Тайни и да наследят небесното Му царство. Следват една непълна велика и една малка ектении.

Непълна Велика ектения

Иерей или Диакон: *Заступи, спаси, помилуй и сохрани нас, Божже, Твоею благодатию. (Защити, спаси, помилвай и ни запази, Боже, с Твоята благодат.).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *Премудрость.*

Иерей: Тайна молитва на священника (Свещеникът тихо чете първата молитва на верните): *Благодарим Тя, Господи Божже Сил, сподобившаго нас предста́ти и ны́не свято́му Твоему́ жер́твеннику, и припа́сти ко щедро́там Твои́м о на́ших гресе́х и о людски́х неведе́ниях. Приими́, Божже, моле́ние на́ше, сотвори́ ны́ досто́йны бы́ти, е́же приноси́ти Тебе́ моле́ния и мо́льбы, и жер́твы безкро́вныя о все́х лю́дех Твои́х. И удовли́ нас, ихже положи́л еси́ в служ́бу Твою́ сию́, си́лою Ду́ха Твоего́ Свята́го, неосу́жде́нно и непре́ткнове́нно в чи́стем свиде́тельстве со́вести на́шея, призыва́ти Тя на вся́кое вре́мя и ме́сто. Да послу́шая нас, ми́лостив нам бу́деши, во мно́жестве Твоея́ бла́гости. (Благодарим Ти, Господи Боже на силите, Който си ни удостоил да застанем и сега пред Твоя свят жертвеник и да паднем пред Твоята милост за прошка на нашите грехове и на греховете на народа, сторени по незнание. Приеми, Боже, нашата молитва, направи ни да бъдем достойни да Ти принасяме моления и молби, и безкръвни жертви за всички Твои люде; и нас, които си поставил чрез силата на Светия Твой Дух в това Твое служение, удостой ни неосъдно и безпрепятствено, в чистото свидетелство на съвестта*

ни, да Те призоваваме на всяко време и място, та като ни послушаш, да бъдеш милостив към нас поради обилната Си благодат.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички:
*Яко подобает Тебѣ всякая сла́ва, че́сть и поклонѣние. Отцѹ́,
и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и прѣ́сно, и во ве́ки веко́в.
(Защото на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, подобава всяка
слава, чест и поклонение сега и винаги, и во веки веков.)*

Народ: *Ами́нь*

Малка ектения

Иерей или Дия́кон: *Па́ки и па́ки ми́ром Го́споду
помо́лимся. (Пак и пак с душевен мир на Господа да се
помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иерей или Дия́кон: *О свѣ́шнем ми́ре и спасѣ́нии ду́ш
на́ших Го́споду помо́лимся (За мира от небето и за
спасението на нашите души, на Господа да се помолим.).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иерей или Дия́кон: *О ми́ре всего́ ми́ра, благостоя́нии
Святы́х Бо́жиих Церкве́й и соединѣ́нии все́х Го́споду
помо́лимся. (За мира на целия свят, за благопреуспяване на
светите Божи и църкви и единението на всички, на Господа
да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иерей или Дия́кон: *О святе́м хра́ме се́м и с ве́рою,
благогове́нием и стра́хом Бо́жиим входя́щих в о́нь Го́споду
помо́лимся (За този свят храм и за онези, които с вяра,*

благоговение и страх Божии влизат в него, на Господа да се помолим).

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *О избавитися нам от всякия скорби, гнева и нужды Господу помолимся (Да се избавим от всяка скорбь, гнев, беда и нужда, на Господа да се помолим).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *Заступи, спаси, помилуй и сохрани нас, Боже, Твоею благодатию (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *Премудрость.*

Иерей: *Тайна молитва на священника (Свещеникът тихо чете втората молитва на верните): Паки и многаяжды Тебе припадаем, Тебе молимся, Благий и Человеколюбче, яко да призрев на моление наше, очистиши наша души и телеса от всякия скверны плоти и духа, и даси нам неповинное и неосужденное предстояние святого Твоего жертвенника. Даруй же Боже, и молящимся с нами преспеяние жития и веры и разума духовнаго. Дажь им всегда со страхом и любовью служащим Тебе, неповинно и неосужденно причаститься святых Твоих Таин и Небеснаго Твоего Царствия сподобиться. (Пак и многократно падаме пред Тебе и Ти се молим, Благий и Човеколюбче: погледни на нашето моление, очисти душиите и телата ни от всяка сквернота на плътта и духа и ни дай безукорно и неосъдно да стоим пред светия Твой жертвеник. И на тези, които заедно с нас се молят, дарувай, Боже, успех в живота и вярата и духовното познание; дай им всякога с*

благоговение и любов да Ти служат безукорно и неосъдно да се причастят с Твоите свети тайни и да се удостоят с Твоео небесно царство.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички:
Яко да под державою Твоею всегда храними, Тебѣ славу возсылаем, Отцу, и Сыну, и Святому Духу, ныне и присно, и во веки веков. (Та всякога закриляни от Твоята сила да въздаваме слава на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, сега и винаги, и во веки веков.).

Народ: Амѣнь.

След възгласа „Яко да под державою Твоею“... започва пението на херувимска песен:

1-ва част на Херувимска песен

Народ: *Иже херувимы тайно образующе и Животворящей Троице Трисвятую пѣснь припевающе, всякое ныне житѣйское отложим попечѣние. (Ние, които тайнствено изобразяваме херувимите и пеем на Животворещата Троица трисветата песен, нека сега отложим всяка житейска грижа.)*

През време на Херувимската песен свещеникът се моли с дълбоко съдържателна молитва:

Никтоже достоин от связавшихся плотскими похотьми и сластьми приходити, или приблизитися, или послужити Тебе, Царю славы, еже бо послужити Тебе велико и страшно и сaмем небесным Силам. Но обаче, неизреченнаго ради и безмернаго Твоего человеколюбия, непреложно и неизменно был еси Человек и Архиерей нам был еси, и служебныя сея и

безкровныя Жертвы священнодействие предал еси нам, яко Владыка всех. Ты бо един, Господи Боже наш, владычествуеши небесными и земными, Иже на престоле Херувимсте носимый, Иже Серафимов Господь и Царь Израилев, Иже Един Свят и во святых почиваяй.

Тя убо молю, Единого благаго и благопослушливаго: призри на мя, грешнаго и непотребнаго раба Твоего, и очисти мою душу и сердце от совести лукавыя, и удовли мя, силою Святаго Твоего Духа, облеченна благодатию священства, предстати святей Твоей сей трапезе и священнодействовати Святое и Пречистое Твое Тело, и Честную Кровь. К Тебе бо прихожду, приклонь мою выю, и молю Ти ся, да не отвратиши лица Твоего от мене, ниже отринеши мене от отрок Твоих. Но сподоби принесенным Тебе быти мною, грешным и недостойным рабом Твоим, Даром сим. Ты бо еси Приносяй и Приносимый, и Приемляй и Раздаваемый, Христе Боже наш, и Тебе славу возсылаем, со Безначальным Твоим Отцем, и Пресвятым, и Благим, и Животворящим Духом, ныне и присно, и во веки веков. Аминь. (Никой от свързаните с плътски желания и наслади не е достоен да пристъпи или да се приближи, или да ти служи, Царю на славата, защото да се служи на Тебе е велико и страшно и за самите небесни сили. Обаче, поради Твоего неизразимо и неизмеримо човеколюбие Ти действительно и неизменно си станал човек и архиерей за нас и, като Господар на всичко, си ни предал священнодействието на тази спасителна и безкръвна жертва; защото Ти единствен, Господи Боже наш, владееш небесните и земни твари; Ти си носен на херувимски престол; Ти си Господ на серафимите и цар Израилев; Ти единствен си свят и сред светии пребъдваш. Прочее, Тебе едничък и добропослушлив, моля: погледни към мене, грешния и недостоеен Твой раб и очисти душата и сърцето

ми от лукава съвест, и мене, който със силата на Твоя Свят Дух съм облечен с благодатта на свещенството, удостой да застана пред тази света Твоя Трапеза и да извърша свещенодействието на светото и пречисто Твое тяло и драгоценна кръв. И тъй, пристъпвам пред Тебе, навел глава, и Ти се моля, не отвърщай лицето Си от мене и не ме отхвърляй изсред Твоите чеда, но удостой мене, грешния и недостоеен Твой раб, да Ти принеса тези дарове, защото Ти си, Който принасяш и си принасян, Който приемаш и си раздаван, Христе Боже наш, и на Тебе с безначалния Твой Отец, с Пресветия, и благия, и животворящ Твой Дух въздаваме слава, сега и винаги, и во веки веков. Амин).

В тая молитва свещеникът, като изтъква недостойнството си да застане пред светия жертвеник и да принесе на Бога, Царя на славата, безкръвна жертва, се моли да бъде удостоен за това велико тайнство.

След това свещеникът тихо казва Херувимската песен три пъти, като след всяко казване се покланя. Веднага подир това благославя кадилницата, взема я и кади светия престол наоколо, жертвеника, целия свят олтар и народа. Във време на каденето тихо казва 50-ти псалом и умилителните тропари:

Помилвай ни, Господи,... Господи, помилвай ни... Отвори ни вратите на милосърдието... **(ако е неделя, в началото казва:** Като видяхме Христовото възкресение...)

Тогава оставя кадилницата, застава пред светия престол, покланя се три пъти и целува светия антиминс и светия престол, като казва тихо:

Съгреших Ти, Спасителю, както блудния син, Отче, приеми мене, който се кая и ме помилвай, Боже.

Обръща се към народа и се покланя. След това отива пред жертвеника, взема наново кадилницата и кади предложените дарове. След това се покланя три пъти, като на всяко поклонение казва:

Боже, очисти мене грешния и ме помилвай.

Простете ме, братя и сестри, и се помолете за мене грешния.

Велик вход

Великият вход изобразява кръстния ход на Господа и погребението Му.

Свещеникът целува покритите дарове. После взема покровеца-въздух⁵ и го полага на раменете си. С голямо внимание взема покрития свят дискос⁶ с лявата си ръка и го поиздига до наведената си глава, а с дясната си ръка взема покритата света чаша и след нека сега отложим... излиза през северната врата, предшествуван от свещоносец и от свещенослужител или църковнослужител, който с кадилница кади пред него и прави великия вход (пренос), като казва гласно:

Всякое епископство православных, и всёй во Христѣ брѣтии нашей да помянѣт Господѣ Бог во Царствии Своём всегда, ныне и присно, и во веки веков.

Всѣх вас, православных християн, да помянѣт Господѣ Бог во Царствии Своём всегда, ныне и присно, и во веки веков.

Народ: Аминь.

После народът допява Херувимската песен:

Народ: *Яко да Царя́ всѣхъ поды́мемъ, а́нгельскими невидимо дориноси́ма чѣ́нми. Аллилу́иа, аллилу́иа, аллилу́иа. (За да прославим Царя на славата, Когото ангелските чинове невидимо тържествено носят. Алилуя, алилуя, алилуя!)*

В това време свещеникът влиза в светия олтар. Царските двери и завесата се затварят. Свещеникът поставя върху светия антиминос първо светата чаша, а след това с двете ръце светия дискос - в същия ред, както са били и на жертвеника, като казва тихо:

Благообразният Йосиф сне от кръста пречистото Твое тяло, обви го в чиста плащаница с благоухания, положи го в нов гроб и го покри. Ти, неописуеми Христе, Който всичко изпълваш, си бил в гроба с плътта Си, в ада с душата Си като Бог, в рая с разбойника и на Престола заедно с Отца и Духа.

Христе, Твоят гроб, извор на нашето възкресение, наистина се показва живоносен, по-красив от рая и по-светъл от всеки царски чертог.

Вдига покровците от светия дискос и светата чаша, сгъва ги и ги слага встрани. Снема покровеца-въздух от раменете си, покадява го и покрива с него даровете, като казва: Благообразният Йосиф...

Взема кадилницата, покадява три пъти даровете, като казва тихо:

Господи, стори добро на Сион по Твоето благоволение; въздигни стените иерусалимски: тогава ще Ти бъдат угодни жертви на правдата, възношение и всесъжение; тогава на Твоя олтар ще възложат телци.

Свещеникът, след като певците свършат херувимската песен, застанал пред светия престол, казва просителната ектения.

1-ва просителна ектения

Иерей или Диакон: *Исполним молитву нашу Господеву.
(Да изпълним (продължим) молитвата си към Господа).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *О предложенных Честных Дарех
Господу помолимся. (За предложените драгоценни дарове
на Господа да се помолим).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *О святем храме сем и с верою,
благословением и страхом Божиим входящих в онь Господу
помолимся (За този свят храм и за онези, които с вяра,
благословение и страх Божии влизат в него, на Господа да се
помолим).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *О избавитися нам от всякия
скорби, гнева и нужды Господу помолимся (Да се избавим
от всяка скорбь, гнев, беда и нужда, на Господа да се
помолим).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *Заступи, спаси, помилуй и сохрани
нас, Боже, Твоею благодатию (Защити, спаси, помилвай и
запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Господи, помилуй.*

Иерей или Диакон: *Дне всего совершенна, свята,
мирна и безгрешна у Господа просим. (Целият ден да бъде
съвършен, свят, мирен и безгрешен от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Ангела мíрна, вёрна наставляника, хранителя дýш и телéс нáших у Гóспода прóсим. (Ангел на мира, верен наставник, пазител на душиите и телата ни, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Прощéния и оставлéния грехóв и прегрешéний нáших у Гóспода прóсим. (Прощение и освобождение от греховете и прегрешенията ни, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Дóбрых и полéзных душáм нáшым и мíра мíрови у Гóспода прóсим. (Доброто и полезното за душиите ни и мир за света, от Господа да просим.).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Прóчее врéмя животá нáшего в мíре и покаянии скончáти у Гóспода прóсим. (Да завършим останалото време от нашия живот в мир и покаяние, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Христиáнския кончíны животá нáшего, безболéзненны, непосты́дны, мíрны, и дóбраго отвéта на Стрáшнем суди́щи Христóве прóсим. (Християнски безболестен, непосрамен, мирен свършек на нашия живот и добър отговор пред страшния Христов съд, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Пресвятúю, Пречи́стую,*

Преблагословѣнную, Слáвную Влады́чицу на́шу Богорóдицу и Приснодéву Марíю, со всѣми святы́ми помяну́вше, са́ми себѣ и другъ друга, и весь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу преда́дѣм. (Като поменем заедно с всички светии пресвятата, пречиста, преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един другого и целия си живот на Христа Бога да отдадем).

Народ: *Тебѣ, Го́споди.*

Иерей: Тайна молитва на священника (Свещеникът тихо чете молитвата на приношението след поставяне Даровете на светия престол): *Го́споди Бо́же Вседержи́телю, Еди́не свя́те, приѣмляй же́ртву хвалѣ́ния от призыва́ющих Тя́ всѣм се́рдцем. Приими́ и на́с, грѣшных, моле́ния и принеси́ ко свято́му Твоему́ же́ртвеннику, и удовли́ на́с приноси́ти Тебѣ́ да́ры же и же́ртвы духо́вныя о на́ших гресѣх и о людскѣ́х неведе́ниих, и сподóби на́с обрести́ благода́ть пред Тобо́ю, е́же бы́ти Тебѣ́ благоприя́тней же́ртве на́шей, и всели́тися Ду́ху благода́ти Твоея́ благо́му в на́с, и на подлежа́щих Даре́х сѣх, и на всѣ́х лю́дех Твои́х. (Господи, Боже Вседържителю, Ти, Който единствен си свят и приемаш хвалебна жертва от тези, които Те призовават от все сърце, приеми моленията на нас, грешните, и ги принеси пред Твоя свят жертвеник и ни удостой да Ти принасяме дарове и жертви духовни за нашите грехове и за греховете на народа, сторени по незнание, и ни удостой да намерим благодат пред Тебе, за да Ти бъде благоприятна нашата жертва, и да се всели благият Дух на Твоята благодат в нас, в тези предложени дарове и във всички Твои люде.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Щедрóтами Единорóднаго Сы́на Твоегó, с Нíмже благословѣ́н еси́, со Пресвяты́м и Благíм и Животворя́щим*

Твоѣм Духом, нѣне и прѣсно, и во вѣки вековъ. (Чрез щедростите на Твоя Единороден Син, с Когото си благословен, заедно с всесветия, и благия, и живототворящия Твой Дух, сега и винаги, и во веки веков).

Народ: *Амѣнь.*

Братско целувание

При подканата на дякона: „Возлюбим друг друга“... в древно време всички християни се целували „с целувката на мира“. Днес този обичай се съблюдава само между свещенослужителите. При взаимоотношаването свещено- служителите разменят помежду си следния поздрав: старшият казва - „Христос е между нас!“, а младшият отговаря: - „Наистина е и ще бъде (между нас)!“

Иерей или Дѣакон: *Мѣр всѣм. (Мир на всички).*

Народ: *И дѣхови твоѣмѹ. (И на твоя дух).*

Иерей или Дѣакон: *Возлюбим друг друга, да единомыслием исповѣмы. (Да се възлюбим един другия, та в единомислие да изповядваме).*

Народ: *Отца, и Сына, и Святаго Духа, Троицу Единосущную и Нераздельную. (Отца и Сина и Светия Дух, Троица единосъщна и неразделна.)*

Свещеникът се покланя три пъти, като на всяко покланяне казва: Ще те възлюбя, Господи, крепост моя. Господ е моя твърдина и мое прибежище и мой избавител.

И целува покритите Дарове и края на светия престол пред себе си. След това взема за двата горни

края покровеца-въздух, с който са покрити Даровете, издига го отвесно над тях и възгласно казва:

Двѣри, двѣри, премѹдрость вѹнмем.(Дверите, дверите, с премѣдрост да внимаваме).

При произнасяне на тия думи завесата се отваря.

Двери, двери (Тия думи са отправени към дверниците (вратарите) - да затворят вратите)! Да внимаваме в премѣдростта.

Народът пее или четецът чете Символа на вярата.

Вѣрую во Едѹнаго Бѹга Отцѹ Вседержѹтеля, Творцѹ небу и землѹ, вѹдимым же всем и невѹдимым.

И во Едѹнаго Гѹспода Иисѹса Христѹ, Сѹна Бѹжия, Единорѹднаго, Иже от Отцѹ рождѣннаго прѣжде всех вѣк. Свѣта от свѣта, Бѹга ѹстинна от Бѹга ѹстинна, рождѣнна, не сотворѣнна, единосѹщна Отцѹ, Имже вся быша. Нѹс рѹди, человек, и нѹшего рѹди спасѣния сшѣдшаго с небѣс, и воплотѹвшася от Дѹха Свѹта и Марѹи Дѣвы, и вочеловѣчшася. Распѹтаго же за ны при Понтѹйстем Пилѹте, И страдавша, и погребѣна. И воскресшаго в трѣтий дѣнь по писѹнием. И возшѣдшаго на небеса, и седѹща одеснѹю Отцѹ. И пѹки грядѹщаго со слѹвою судѹти живѹым и мѣртвым, Егѹже Цѹрствию не бѹдет конца.

И в Дѹха Свѹтаго, Гѹспода Животворящаго, Иже от Отцѹ исходящаго, Иже со Отцѣм и Сынѹм споклонѹема и сславима, глаголавшаго пророки.

Во едѹную Свѹтѹю Собѹрную и Апѹстольскую Цѣрковь.

Исповѣдаю едѹно крещѣние во оставлѣние грехѹв.

Чѹю воскресѣния мѣртвых, и жѹзни бѹдѹщаго вѣка. Амѹнь.

(Вярвам в един Бог Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.

И в един Господ Иисус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове: Светлина от Светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен, единосъщен с Отца, и чрез Когото всичко е станало; Който заради нас, човеците, и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Светия Дух и Дева Мария и стана човек; и бе разпнат за нас при Понтия Пилата, и страда, и бе погребан; и възкръсна в третия ден според писанията; и възлезе на небесата, и седи отдясно на Отца; и пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви, и царството Му не ще има край.

И в Духа Светаго, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Го славим наравно с Отца и със Сина, и Който е говорил чрез пророците.

В една света, вселенска и апостолска Църква.

Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете.

Чакам възкресение на мъртвите и живот в бъдещия век. Амин.)

През това време свещеникът взема големия покровец („въздух“), издига го с две ръце над св. дарове и, потръсвайки го, чете тихо Символа на вярата.

Евхаристиен канон

Дяконът приканя богомолците да застанат прилично и със страх да принесат светото възношение (безкръвната жертва).

Иерей или Диакон: *Станем добре, станем со
страхом, вонмем, свято́е возноше́ние в ми́ре
приноси́ти. (Да стоим добре, да стоим с благоговение,
да внимаваме, за да принесем в мир светото
възношение).*

На призива на дякона да принесем в мир светата
жертва, народът отговаря, като посочва каква е тая
жертва:

Народ: *Ми́лостъ ми́ра, же́ртву хвалéния.
(Милостта на мира е хвалебна жертва).*

В тия думи е изразен характерът на православната
литургия - тя е безкръвна хвалебна жертва, която
вселява в човешките души благодатния Христов мир.
Свещеникът благославя молещите, като взема с
дясната ръка сгънатия покроец и възглася:

*Благода́тъ Го́спода на́шего Иису́са Христа́, и любя́
Бо́га и Отца́, и прича́стие Свята́го Ду́ха бу́ди со все́ми
ва́ми. (Благодатта на Господа наш Иисус Христос и
любовта на Бога и Отца, и общуването със Светия
Дух да бъдат с всички вас).*

Народ: *И со ду́хом твои́м. (И с твоя дух).*

Иерей или Диакон: *Горé имéим серди́а. (Да
издигнем сърцата си нагоре).*

Народ: *Имамы ко Го́споду. (Издигнати са към
Господа).*

Иерей или Диакон: *Благодари́м Го́спода. (Да
благодарим на Господа).*

Народ: *Досто́йно и пра́ведно е́сть поклоня́тися*

Отцѹ и Сы́ну и Свято́му Ду́ху, Тро́ице Единосу́щей и Неразде́льной. (Достойно и справедливо е да се покланяме на Отца и Сина и Светия Дух - Троица Единосу́ща и Неразделна).

През време на тая евхаристийна песен, по древен църковен обичай, следва да се прави голям поклон до земята. Молитвата, с която свещеникът усърдно се моли, е израз на нашата голяма благодарност към Бога за всичко, което е благоволил да стори за нашето спасение. Оттук очевидно и св. литургия се нарича евхаристия, т.е. благодарствена служба. Тази молитва в литургията на св. Василия Велики е по-дълга и затова песента

„Достойно и праведно ест...” се пее по-бавно и протяжно.

Иерей: Тайна молитва на священника: *Досто́йно и пра́ведно Тя́ пе́ти, Тя́ благослови́ти, Тя́ хвали́ти, Тя́ благодари́ти, Тебе́ покланя́тися на вся́ком ме́сте влады́чества Твоего́. Ты́ бо еси́ Бо́г неизрече́нен, недове́домь, невиди́мь, непостижи́мь, при́сно сый, та́кожде сый, Ты́ и Единоро́дный Тво́й Сы́н, и Ду́х Тво́й Святы́й. Ты́ от небытия́ в быти́е нас приве́л еси́, и отпа́дшия возста́вил еси́ па́ки, и не отступи́л еси́ вся́ творя́, до́ндеже нас на не́бо возве́л еси́, и Ца́рство Твое́ дарова́л еси́ бу́дущее. О си́х все́х благодари́м Тя́ и Единоро́днаго Твоего́ Сы́на, и Ду́ха Твоего́ Свята́го, о все́х, ихже ве́мы, и ихже не ве́мы, явле́нных и неявле́нных благодее́ющих бы́вших на нас. Благодари́м Тя́ и о служе́бе сей, ю́же от ру́к на́ших прия́ти изво́лил еси́. Аще и предстоя́т Тебе́ ты́сящи Арха́нгелов и тмы́ Ангелов, Херувими́ и Серафи́ми шестокрила́тии, многоочи́тии, возвыша́ющиеся перна́тии. (Достойно и справедливо е да Те възпяваме, да Те благославяме, да Те хвалим, да Ти*

благодарим, да Ти се покланяме на всяко място на Твоето владичество. Защото Ти си Бог неизказан, неизследим, невидим, непостижим, Който вечно съществуваши и винаги си един и същ, Ти и Единородният Твой Син и Светият Твой Дух. Ти от небитие си ни привел в битие; и падналите пак си въздигнал, и не си престанал да вършиш всичко, докато не ни възведе на небето и дари Твоето бъдещо царство. За всичко това благодарим на Тебе, и на Единородния Твой Син, и на Твоя Свети Дух, за всички сторени за нас видими и невидими благодеяния, които знаем и които не знаем. Благодарим Ти и за тази служба, която благоволи да приемеш от нашите ръце, макар и пред Тебе да стоят хиляди архангели и безброй ангели, херувими и серафими, шестокрили, многоочити, които високо летят.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички:
Щедрѡтами Единорѡднаго Сы́на Твоегѡ, с Нѣмже благословѣн есѣ, со Пресвятѣм и Благѣм и Животворящим Твоѣм Дѣхом, ны́не и прѣсно, и во вѣки веко́в. (Чрез щедростите на Твоя Единороден Син, с Когото си благословен, заедно с всесветия, и благия, и живототворящия Твой Дух, сега и винаги, и во веки веков).

Свещеникът взема звездицата и, като прави с нея кръст над диска, възглася:

Побѣдную пѣснь поѣюще, вопиюще, взывающе и глаголюще: (А небесните сили пеят, възкликват, възгласят победната песен и казват):

Следващият момент ни възнася като че на небето - ние присъединяваме нашето славословие към това на ангелите. Ние пеем заедно с тях:

Народ: *Свѣт, Свѣт, Свѣт Господѣ Саваѡф, испѡлнь нѣбо и земля сла́вы Твоея; осѡнна в вы́шних, благословѣн Грядѣй во*

імя Господне, осанна в вышних! (Свят, свят, свят е Господ Саваот. Пълни са небето и земята с Твоята слава. Осанна във висините! Благословен е, Който иде в името Господне. Осанна във висините!).

В това време свещеникът с още по-голямо усърдие се моли тихо, като спомня за оная спасителна нощ, в която Единородният Син Божий, след като изпълнил всичко, промислено за нас, на Тайната вечеря взел в пречистите Си и непорочни ръце хляб, преломил, дал на св. Си ученици и апостоли и казал установителните евхаристийни слова:

„Прииміте, ядіте, Сіе ёсть Тёло Моё, ёже за вы ломімое, во оставлёние грехов. (Вземете, яжте - това е Моето тяло, което за вас се преломява, за опрощение на греховете!)“

След вечерята Господ взел също и чашата и казал:
„Пійте от нея всі, Сія ёсть Крóвь Моя Нóваго Завёта, яже за вы и за мно́ги изливáемая во оставлёние грехов. (Пийте от нея всички - това е Моята кръв на новия завет, която за вас и за мнозина се пролива за опрощение на греховете!):

Иерей: Тайна молитва на священника: *С сіми и мы́ блажёнными Сілами, Влады́ко человеколю́бче, вопи́ем и глаго́лем: свят есі́ и пресвя́т, Ты́ и Единоро́дный Тво́й Сы́н, и Ду́х Тво́й Святы́й. Свят есі́ и пресвя́т, и великолéпна сла́ва Твоя́, і́же мір Тво́й та́ко возлюбі́л есі́, я́коже Сы́на Твоего́ Единоро́днаго да́ти: да вся́к ве́руяй в Него́ не погі́бнет, но і́мать живо́т ве́чный. И́же пришéд, и всё ё́же о нас смотре́ние испо́лнив, в но́щь в ню́же преда́яшеся, па́че же Са́м Себе́ преда́яше за мірскі́й живо́т, приéм*

хлѣб во святѣя Своя и пречѣстыя и непорѣчныя рукѣ, благодарѣв и благословѣв, освятѣв, преломѣв, даде святѣм Своѣм учеником и Апѣстолом, рѣк: (Заедно с тези блажени сили и ние, човеколюбиви Владико, възкликваме и казваме: свят си и пресвят Ти и Единородният Твой Син и Светият Твой Дух; свят и пресвят си и великолепна е Твоята слава, защото Ти тѣй си възлюбил Твоя свят, че отдаде Своя Единороден Син, та всеки, който вярва в Него, да не погине, но да има вечен живот; и Той, като дойде, и като изпълни всичко промислено за нас, в нощта, в която беше предаван, или по-точно Сам се предаваше за живота на света, като взе в Своите свети и пречисти и непорѣчни рѣце хлѣба, благодари и благослови, освети, разчупи и даде на Своите свети ученици и апѣстоли, като каза):

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: Приимѣте, ядѣте, Сие ѣсть Тѣло Моѣ, ѣже за вѣ ломѣмое, во оставлѣние грехѣв. (Вземете, яжте, това е Моето тяло, което за вас се преломява за опрощаване на грехове).

Народ: Амѣнь.

Иерей: Тайна молитва на священника: Подѣбне и чѣшу по вѣчери, глагѣля: (А също и чашата подир вечерята, като каза гласно):

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: Пѣйте от нея всѣ, Сия ѣсть Крѣвъ Моя Нѣваго Завѣта, яже за вѣ и за многѣ изливѣемая во оставлѣние грехѣв. (Пийте от нея всички, това е Моята кръв на Новия Завет, която за вас и за мнозина се пролива за опрощаване на грехове.)

Народ: Амѣнь.

Иерей: Тайна молитва на свѣщенника:
*Поминающе ѹбо спасѣтельную сию заповѣдь, и вся
яже о нас бывшая: Крѣст, грѣбъ, триднѣвное
воскресѣние, на небеса восхожденіе, одеснѹю седѣние,
вторѣе и славное паки пришествіе. (И тѣй, като
възпоменаваме тази спасителна заповѣд и всичко,
извършено за нас: кръста, гроба, тридневното
възкресение, възнесението на небето, сядането
отдясно и славното второ пришествіе).*

Тук свещеникът спомня Христовия кръст, грѣбъ,
възкресение, сядане отдясно на Отца и славното Второ
пришествіе. След това възнася (издига) предложените
дарове:

Иерея взема светия дискос и светата чаша, издига ги
и възглася:: *Твоя от Твоѣхъ, Тебѣ приносяще о всѣхъ и за
всѣя. (Тези Твои дарове от всичко, което е Твое,
принасяме на Тебе, за всички и заради всичко).*

Настѣпва върховният момент в св. евхаристия -
самото тайнство, т.е. освещението и претворяването на
светите дарове. В този най-свещен момент свещеникът
се моли трикратно от дълбините на душата си, като
призовава (*Затова тая част от св. литургия се
нарича епиклеза, от грѣцката дума епиклезе =
призоваване*) Св. Дух да слезе над молещите се и над
предлежащите дарове; благославя хляба и виното,
които по благодатното дѣйствие на Св. Дух стават
истински тяло и кръв Христови. След като тайнството е
вече извършено, свещеникът коленичи пред св.
престол и от цялата си душа и сърце благодари на
Господа за любовта Му към нас. А в това време вън се

пее умилително:

Народ: *Тебѣ поѣм, Тебѣ благословѣм, Тебѣ благодарѣм, Гóсподи, и мóлим Тѣ ся, Бóже нáш. (Тебе възпяваме, Тебе благославяме, на Тебе благодарим, Господи, и молим Ти се, Боже наш, и молим Ти се, Боже наш, и молим Ти се, Боже наш).*

В това време свещеникът тихо казва същата молитва и продължава:

Ещѣ прино́сим Тѣ словѣсную сию́ и безкро́вную слúжбу, и прóсим, и мóлим, и мѣли сѣ дѣем, низпослѣ Дúха Твоегó Свята́го на ны́, и на подлежа́щия Дáры Сия́. (Още ти принасяме тази словесна и безкръвна служба и просим, и молим, и умоляваме: изпрати Твоя Свети Дух върху нас и над тези подлежащи дарове).

Диалог между свещеника и дякона:

Иерей: *Гóсподи, љже Пресвята́го Твоегó Дúха в трѣтій час Апóстолом Твоѣм низпослáвый, Тогó, Благѣй, не отимѣ от нас, но обновѣ нас, моля́щих Тѣ ся.*

Диа́кон: *Сѣрдце чѣсто созѣжди во мнѣ, Бóже, и дýх прáв обновѣ во утрóбе моѣй.*

Иерей: *Гóсподи, љже Пресвята́го Твоегó Дúха:*

Диа́кон: *Не отвѣржи менѣ от лицá Твоегó, и Дúха Твоегó Свята́го не отимѣ от менѣ.*

Иерей: *Гóсподи, љже Пресвята́го Твоегó Дúха:*

Диа́кон: *Благословѣ, влады́ко, святы́й хлѣб.*

Пресъществяване на светите Дарове:

При пресъществяване на даровете, свещеникът с ръка посочва на светия хляб (Агнеца), благославя го (само него) като казва тихо:

Иерей: *И сотвори́ убо хлѣб сѣй Честно́е Тѣло Христа́ Твоегó.*

Диакон: *Амінь. Благослови́, влады́ко, святу́ю ча́шу.*

Посочва на светата чаша, благославя я, като казва тихо:

Иерей: *А е́же в ча́ши сѣй, Честну́ю Кро́вь Христа́ Твоегó.*

Диакон: *Амінь. Благослови́, влады́ко, обо́я.*

След това благославя общо Даровете, като казва:

Иерей: *Преложі́в Ду́хом Твои́м Святы́м.*

Диакон: *Амінь, амінь, амінь. Помяну́ мя, святы́й влады́ко, грѣшнаго.*

Иерей: *Да помяне́т Тя Господь Бо́г во Ца́рствии Своёмъ всегд́а, ны́не и прі́сно, и во ве́ки веко́в.*

Диакон: *Амінь.*

Свещеника прави благоговейно три поклона пред пресъществените Дарове, след което тихо се моли:

Иерей: *Якоже бы́ти причаща́ющимся во трезвѣние душі́, во оставлѣ́ние грехо́в, в приобщѣ́ние Свята́го Твоегó Ду́ха, во исполне́ние Ца́рствия Небе́снаго, в дерзнове́ние е́же к Тебе́, не в сѹд, и́ли во осужде́ние. Ещѣ́ прино́сим Ти́ словѣ́сную сию́ слѹ́жбу, о́ ѹже в ве́ре*

почи́вших, пра́отцех, отце́х, патриа́рсех, проро́цех, Апосто́лех, пропове́дницех, евангелі́стех, му́ченицех, испове́дницех, возде́ржницех, и о вся́ком ду́се пра́веднем в ве́ре сконча́вшемся.

(За да бъдат на тези, които се причастяват, за бодрост на душата, за опрощаване на грехове, за приобщаване със Светия Дух, за наследяване на царството небесно, за дързновение към Тебе, а не за съд или за осъждане.

Още Ти принасяме тази словесна служба за починалите във вяра праотци, отци, патриарси, пророци, апостоли, проповедници, евангелисти, мъченици, изповедници, въздържници и за всеки праведен дух, завършил във вяра).

Безкръвната жертва е принесена. Свещеникът се моли тихо, като спомня всички светии, които с вяра са свършили живота си, а по-особено и гласно спомня пресветата, пречиста, преблагословена, славна Владичица наша Богородица и Приснодева Мария.

Свещеникът взема кадилницата и, като кади пред светия престол три пъти, възглася:

Изрядно о Пресвяте́й, Пречи́стей, Преблагослове́нней, Сла́вней Влады́чице на́шей Богоро́дице и Присноде́ве Мари́и. (Особено за Пресвятата, Пречиста, Преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария).

Народ: Достойно е́сть, я́ко вои́стинну блажи́ти Тя́, Богоро́дицу, Присноблаже́нную и Пренепоро́чную и Ма́терь Бо́га на́шего. Честне́йшую Херуві́м и сла́внейшую без сравне́ния Серафі́м, без истле́ния

**Бóга Слóва рóждшую, сýщую Богорóдицу Тя́ велича́ем.
(Достойно е наистина да те облажаваме, Богородице,
присноблажена и пренепорочна, майка на нашия Бог.
По-чтима от херувимите и несравнено по-славна от
серафимите, нетленно родила Бог-Слово, Тебе,
истинска Богородица, величаем!).**

**През време на тая песен свещеникът тихо спомня св.
Йоана Предтеча, св. апостоли, празнувания светец и
всички светци; моли се за народа, за църковната власт
и царете, за всички, които са в една или друга неволя.
Тая молитва в литургията на св. Василия е по-дълга и
всеобхватна; не са забравени нито болните, ни
Народата на тежкия труд, ни вдовиците, ни сираците,
затворниците, пленниците, пътуващите и др.:**

**Иерей: Тайна молитва на священника: О святém
Иоáнне Прорóце, Предтéчи и Крестíтели, о святýх
слáвных и всехвáльных Апóстолах, о святém (úмя),
егóже и пáмять совершáем, и о всéх святýх Твоýх,
úхже молítвами посетí нас, Бóже.
И помянú всéх усóпших о надéжди воскресéния жéизни
вéчныя.**

**(За светия пророк, Предтеча и Кръстител Йоан, за
светите славни и всехвални апостоли и за
светия (името на дневния светия), чиято памет
честваме днес, и за всички Твои светии, по чиито
молитви посети ни, Боже. И помени всички починали
с надежда за възкресение и за вечен живот (поменава
имената на покойници), и ги упокой там, където сияе
светлината на Твоето лице.)**

**Ещё мо́лим Тя́, помянú, Гóсподи, вся́кое епúскопство
правослáвных, прáво прáвящих слóво Твоея́ úстины,**

**всякое пресвітерство, во Христѣ діако́нство и
всякій священнический чин.**

**(Още Те молим: помени, Господи, всяко епископство
на православните, което вярно преподава учението на
Твоята истина, всяко священство в Христа,
дяконството и всеки свещенически чин.)**

**Ещё прино́сим Тѣ словесную сию́ слѹжбу о вселѣнной,
о святѣй, соборней и апостольстей Цѣркви, о ѹже в
чистотѣ и честнѣм жїтѣльствѣ пребывающих, о
благочестивых царѣй, о странѣ нашей, да тихое и
безмолвное житіе поживѣм во всяком благочестии и
чистотѣ.**

**(Още Ти принасяме тази словесна служба за
вселената, за светата съборна и апостолска Църква,
за всички, които пребивават в чистота и честен
живот, за благочестивите царе, за нашата страна,
та и ние да преживеем тих и спокоен живот във
всяко благочестие и честност.)**

Народ: И всѣх и всѣя. (И всекиго и всички!).

**Иерей: Тайна молитва на священника: Помяни́
Господи град сей, в немже живѣм, (или́ весь сию́, в
нейже живѣм, или́ обитель сию́, в нейже живѣм), и
всякій град и страну́, и верою живѹщих в них.
Помяни́, Господи, плавающих, путешѣствующих,
недѹгующих, страждующих, пленѣнных, и спасѣние ѹх.
Помяни́, Господи, плодоносящих и добротворящих во
святыхъ Твоихъ цѣрквах, и поминающихъ убо́гия, и на вся
ны́ мѣлости Твоя́ низпосли́.**

**(Помени, Господи, този град (село или света
обител), в който живеем, и всеки град и страна, и**

онези, които с вяра живеят в тях. Помени, Господи, които плават, пътуват, боледуват, страдат, които са пленени и ги спаси. Помени, Господи, дарителите и добротворците в Твоите свети църкви и онези, които си спомнят за бедните, и на всички нас изпрати Твоите милости. Помени, Господи, за здраве и спасение (поменава имена на живи).).

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: И да́ждь на́м еди́неми усты́ и еди́нем се́рдцем сла́вити и воспева́ти пречестно́е и великолéное Имя Твое́, Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не и прísно, и во ве́ки веко́в.

Народ: Амíнь.

Иерей: И да б́удут мíлости Вели́каго Бо́га и Спа́са на́шего Иису́са Христá со все́ми ва́ми. (И да б́удат милостите на великия наш Бог и Спасител Иисус Христос с всички вас).

Народ: И со ду́хом твои́м. (И с твоя дух).

2-ра просителна ектения

Дяконът произнася просителна ектения. В това време свещеникът се моли тихо - да ни удостои Бог да се причастим със светите тайни с чиста съвест, за да получим прошка на греховете, общение със Св. Духа и да наследим небесното царство. Ектенията завършва с Господнята молитва.

Иерей или Диа́кон: Все́ святы́я помяну́вше, па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помóлимся.(Като поменахме всички светии, нека пак с мир на Господа да се

помолим).

Народ: Гóсподи, помíлуй.

Иерей или Диáкон: О принесённых и освящённых Честных Дарех Гóсподу помóлимся. (За принесените и осветени драгоценни дарове, на Господа да се помолим!)

Народ: Гóсподи, помíлуй.

Иерей или Диáкон: Яко да Человеколюбец Бóг нáш, приёмъ я во святы́й, и пренебесный, и мы́сленный Свóй Жёртвенник, в воню́ благоухáния духо́внаго, возниспóслет нáм Божéственную благодáть и дár Свята́го Дýха, помóлимся. (И човеколюбецът наш Бог, като ги приеме в Своя свят, наднебесен и мислен жертвеник като духовно благоухание, да ни изпрати божествената благодат и дара на Светия Дух, да се помолим!)

Народ: Гóсподи, помíлуй.

Иерей или Диáкон: О избáвитися нáм от всякия скóрби, гнёва и нýжды Гóсподу помóлимся. (За да се избавим от всяка скръб, гняв, беда и нужда, на Господа да се помолим).

Народ: Гóсподи, помíлуй.

Иерей или Диáкон: Заступи́, спаси́, помíлуй и сохрани́ нас, Бóже, Твоёю благодáтию (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).

Народ: Гóсподи, помíлуй.

Иерей или Диáкон: Днё́ всего́ совершённа, свята́, мирна и безгрéшна у Гóспода прóсим. (Целият ден да бъде

съвършен, свят, мирен и безгрешен от Господа да просим).

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерей или Диáкон: *Ангела мíрна, вёрна наставляника, хранителя дýш и телес на́ших у Гóспода прóсим. (Ангел на мира, верен наставник, пазител на душите и телата ни, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерей или Диáкон: *Прощения и оставления грехов и прегрешений на́ших у Гóспода прóсим. (Прощение и освобождение от греховете и прегрешенията ни, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерей или Диáкон: *Дóбрых и полéзных душáм на́шым и мíра мíрови у Гóспода прóсим. (Доброто и полезното за душите ни и мир за света, от Господа да просим.).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерей или Диáкон: *Прóчее вре́мя животá на́шего в мíре и покаянии сконча́ти у Гóспода прóсим. (Да завършим останалото време от нашия живот в мир и покаяние, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерей или Диáкон: *Христиáнския кончи́ны животá на́шего, безболéзненны, непосты́дны, мíрны, и дóбраго отвéта на Стра́шнем суди́щи Христóве прóсим. (Християнски безболестен, непосрамен, мирен свършек на нашия живот и добър отговор пред страшния Христов съд, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерей или Дия́кон: *Соедине́ние ве́ры и прича́стие Свята́го Ду́ха испроси́вше, са́ми себе́, и дру́г дру́га, и ве́сь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу преда́дѣм. (Като изпросихме единството на вярата и общение със Светия Дух, нека сами себе си и един други и целия наш живот на Христа Бога да отдадем.).*

Народ: *Тебе́, Го́споди.*

Иерей: *Тайна молитва на священника: Тебе́ предлага́ем живо́т на́ш ве́сь и наде́жду, Влады́ко человеколю́бче, и про́сим, и мо́лим, и ми́ли ся́ де́ем, сподо́би на́с причасті́тися Небе́сных Твои́х и стра́шных Та́ин, сея́ Священны́я и Духо́вныя Трапéзы, с чи́стою со́вестію, во оставле́ние грехо́в, в проще́ние согреше́ний, во обще́ние Ду́ха Свята́го, в насле́дие Ца́рствия Небе́снаго, в дерзнове́ние е́же к Тебе́, не в сѹд илѣ́ во осужде́ние. (На Тебе поверяваме целия си живот и надежда, човеколюбиви Владико, и просим, и молим, и умоляваме: удостой ни да се причастим с Твоите небесни и страшни Тайни на тази свещена и духовна трапеза с чиста съвест, за опрощение на греховете, за прошка на съгрешенията, за общение със Светия Дух, за наследяване на небесното царство, за дързновение пред Тебе, а не за съд или за осъждане).*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *И сподо́би на́с, Влады́ко, со дерзнове́нием, неосужде́нно сме́ти призыва́ти Тебе́, Небе́снаго Бо́га, Отца́, и глаго́лати: (И удостой ни, Владико, с дързновение, неосъдно да се осмеляваме да призоваваме Тебе, небесния Бог Отец и да казваме:)*

Господнята молитва Отче наш...!

Народ: *Отче на́ш, И́же еси́ на небесѣхъ! Да святѣ́тся
и́мя Твое́, да прии́дет Ца́рствие Твое́, да бу́дет во́ля
Твоя́, я́ко на небесѣхъ и на землѣ. Хлѣ́б на́ш насущный
да́ждь на́м днѣсь, и оста́ви на́м до́лги на́ша, я́коже и
мы́ оставля́ем должнико́м на́шим, и не введи́ нас во
искуше́ние, но изба́ви нас от лука́ваго. (Отче наш,
Който си на небесата! Да се свети Твоего име; да
дойде Твоего царство; да бѣде Твоята воля, както на
небето, тъй и на земята; насъщния ни хляб дай ни
днес; и прости нам дълговете ни, както и ние
прощаваме на длъжниците си
и не въведи нас в изкушение, но избави ни от лукавия).*

Иерей: *Яко Твое́ е́сть Ца́рство, и си́ла, и сла́ва. Отца́,
и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не и прѣ́сно, и во ве́ки
веко́в. (Защото Твое е царството и силата, и славата
на Отца и Сина и Светия Дух, сега и винаги, и во веки
веков).*

Народ: *Ами́нь.*

Молитва главопреклонение

Иерей: *Ми́р все́м. (Мир на всички).*

Народ: *И ду́хови твоemú. (И на твоя дух)*

Диа́кон: *Главы́ ва́ша Го́сподеви приклонѣ́те.
(Преклонете главите си пред Господа).*

Народ: *Тебе́, Го́споди. (Тебе, Господи!)*

Иерей: *Тайна молитва на священника:
Благодарѣ́м Тя́, Царю́ невидѣ́мый, и́же неисче́тною
Твое́ю си́лою вся соде́тельстввал еси́, и мно́жеством
ми́лости Твоея́ от небы́тия в бы́тиѣ вся привѣ́л еси́.
Са́м, Влады́ко, с небесе́ прѣ́зри на подкло́ньшия Тебе́*

**главы́ своя, не бо подклонѣша плѣти и крѣви, но Тебѣ
стра́шному Бѣгу. Ты́ убо Влады́ко, подлежа́щая всѣм
нам во благо́е изравня́й, по коегѣждо свое́й потре́бе:
пла́вающим сплávaй, путеше́ствующим
спутеше́ствуй, недугующия исцели́, Врачу́ ду́ш и
телес. (Благодарим Ти, Царю невидими, Който с
неизмеримата Твоя сила си създал всичко и по
множеството Твоя милост всичко си привел от
небитие в битие. Сам, Владико, погледни от небето
на преклони́лите главите си пред Тебе, защото не ги
преклониха пред плът и кръв, но пред Тебе, Великия
Бог. Ти, Владико, направи така, че подлежащите
дарове да бъдат за всички нас за добро, всекому
според неговата нужда: придружава́й тези, които
плават, съпътства́й онези, които пътуват, изцери
болните, лекарю на душите и телата.).**

**После Иерея произнася възглас, който се чува от
всички: Благода́тию, и щедро́тами, и человеколю́бием
Единоро́днаго Сы́на Твоегѣ, с Нѣмже благословѣ́н еси́,
со Пресвяты́м, и Благо́м, и Животворя́щим Твоѣм
Ду́хом, ны́не и прѣсно, и во ве́ки веко́в. (Чрез
благодатта и щедростите и човеколюбието на
Единородния Твой Син, с Когото си благословен, с
Пресветия и благия, и животворящ Твой Дух, сега и
винаги, и во веки веков.)**

Народ: Ами́нь.

Завесата се затваря. Свещеникът тихо се моли:

**Иерей: Тайна молитва на священника: Вонми́,
Го́споди Иисýсе Христé Бѣже на́ш, от свята́го
жили́ща Твоегѣ, и от престѣ́ла сла́вы Ца́рствия
Твоегѣ, и прииди́ во е́же освяти́ти нас, љ́же горé со**

Отцѣм седя́й, и зде́ на́м неvíдимо спребыва́яй. И сподóби державно́ю Твое́ю руко́ю преподáти на́м Пречíстное Тѣло Твое́ и Честну́ю Кро́вь, и на́м и всѣм лю́дем. (Погледни, Господи Иисусе Христе, Боже наш, от свято́то Си жилище и от престо́ла на царството́ Си и дойди, за да ни осветиш, Ти, Който горе седиш с Отца, и тук с нас невидимо пребиваваш, и ни удостой с Твоята властна ръка да ни преподадеш Пречистото Твое тяло и честна кръв, и чрез нас - на всички люде).

Покланя се три пъти пред светия престол, като на всяко покланяне казва:

Бо́же, очисти́ мя, грѣшнаго, и помíлуй мя. (трижды) (Боже, очисти мене грешния и ме помилвай. - три пъти).

Диáкон: Вóнмем. (да внимаваме)

Иерей: Святáя святýм. (Светинята е за светите)

Народ: Едíн Свят, едíн Госпóдь Иисýс Христóс, во сла́ву Бо́га Отца́. Амíнь. (Един е свят, единственият Господ Иисус Христос, за слава на Бога Отца. Амин.)

Свещеникът и другите свещенослужители, ако има такива, пристъпват към св. Причастие. В това време вън народът пее специални стихове, наречени "причастни" или духовни химни. (В неделни дни се пее "Хвалите Господа съ небесь..." (Пс. 148:1). За другите дни от седмицата, както и за по-големите празници има специални "причастни"). След като свещенослужителите се причастят, дяконът всипва в св. чаша всички останали частици. През време на всипването той спомня за възкрението Христово, за св.

Богородица и за нашето бъдещо още по-истинско и пълно приобщение във вечното Христово царство.

Ония от християните, които са се приготвили да се приобщат със св. Тайни, преди да пристъпят към самото причащаване, четат с дълбоко благоговение и сърдечно съкрушение следните молитви:

Верую, Господи, и исповедую, что Ты действительно Христос, Сын Бога Живого, Пришедший в мир, чтобы спасти грешников, из которых я первый. Ещё верую, что это есть само пречистое Тело Твоё и это есть сама драгоценная Кровь Твоя. Поэтому я прошу Тебя: помилуй меня и прости мне грехи мои, вольные и невольные, которые я совершил словом или делом, сознательно или неосознанно; и удостой меня, неосуждённо, причаститься пречистых Твоих Таин для получения прощения грехов и жизни вечной. Аминь.

Вот я приступаю к божественному причащению. Создатель, не опали меня приобщением! Ибо Ты - огонь, сжигающий недостойных. Но очисти меня от всякой нечистоты.

Затем произноси:

Прими меня сегодня участником Твоей таинственной Вечери, Сын Божий, ибо я ни за что не выдам тайны Твоим врагам и не дам Тебе такого поцелуя, как Иуда, но, как разбойник, открыто выражаю веру в Тебя, говоря: "Помяни меня, Господи, в Царстве Твоем!"

И следующие стихи:

Человек, трепещи при виде божественной Крови!

Она - огонь, сжигающий недостойных. Тело Божие обожествляет меня и питает: обожествляет дух, непостижимо питает ум.

Потом тропари:

Ты привлек меня, Христе, любовью и изменил меня святым к Тебе стремлением. Попали же огнем невестственным грехи мои и удостой сладко насладиться Тобою, чтобы я ликуя прославлял два пришествия Твои.

В светлый сонм святых Твоих как войду я недостойный? Ведь, если я решусь войти с ними в чертог брачный, меня выдаст одежда, ибо она не такая, в какой ходят на брак, и я буду связан и изгнан Ангелами. Очисти, Господи, нечистоту души моей и спаси, как Человеколюбец.

Также и молитву:

Владыка - Человеколюбче, Господи, Иисусе Христе Боже мой, да будет мне сия Святыня не в обвинение за мое недостойнство, но в очищение души и тела и в залог будущих жизни и Царства. Мне же благо - прилепяться к Богу, полагать в Господе надежду на спасение моё.

И снова:

Прими меня сегодня участником Твоей таинственной Вечери, Сын Божий, ибо я ни за что не выдам тайны Твоим врагам и не дам Тебе такого поцелуя, как Иуда, но, как разбойник, открыто выражаю веру в Тебя, говоря: Помяни меня, Господи, в Царстве Твоем!

(Вярвам, Господи, и изповядвам, че Ти си наистина Христос, Синът на живия Бог, дошел в света да спасиш грешниците, от които пръв съм аз.

Вярвам още, че това е самото пречисто Твое Тяло, и това е самата драгоценна Твоя кръв.

И тъй, моля Ти се: помилуй ме и ми прости прегрешенията, волни и неволни, извършени с дума или дело, съзнателно или несъзнателно, и удостой ме неосъдително да се причастя с пречистите Твои Тайни, за прошка на греховете и за вечен живот. Амин!

Ето пристъпам към Божественото Причастие! Създателю, да не ме изгориш с Причащението! Защото Ти си огън, който изгаря недостойните. Но ме очисти от всяка сквернота!

На Твоята Тайна Вечеря, Сине Божий, днес за причастник ме приеми.

Защото на враговете Ти няма да издам тайната, нито целувка ще Ти дам като Иуда, но като разбойника Те изповядвам: помени ме, Господи, в Царството Си!

Благотворната Кръв като гледаш, ужаси се, човече! Защото е огън, който изгаря недостойните! Божественото Тяло ме обожествява и храни: обожествява духа, а ума чудно храни.

Тропар:

Усладил си ме, Христе, с любовта Си и си ме преобразил с Твоето божествено желание.

Изгори, обаче, с невестествен огън греховете ми и ме удостой да се наситя с насладата, която е у Тебе, та, с ликуване, да възвелича, Благий, двете Твои

пришествия.

В светлите жилища на Твоите светии как ще вляза, аз, недостойният!

Защото, ако дръзна да вляза заедно с другите в чертога, моята дреха ме издава, понеже не е брачна, и вързан ще бъда изхвърлен от ангелите.

Очисти, Господи, нечистотата на душата ми и ме спаси като човеколюбец.

Прибавят се и следните молитви:

Владико човеколюбче, Господи Иисусе Христе, Боже мой!

Не за осъждане да ми бъдат тия Светини, понеже съм недостоеен, а за очистване и освещение на душата и тялото и за залог на бъдещия живот и царство.

За мене е голямо благо да се съединявам с Бога, да възлагам на Господа надеждата на моето спасение.

Отново се казва:

На Твоята Тайна Вечеря, Сине Божий, днес за причастник ме приеми.

Защото на враговете Ти няма да издам тайната, нито целувка ще Ти дам като Иуда, но като разбойника Те изповядвам: помени ме, Господи, в Царството Си!)

Молитви преди причащаване на миряните

Явяване на светите дарове

След като певците изпеят причастния стих, завесата и царските двери се отварят. Свещеникът се покланя

пред светия престол веднѣж, взема благоговейно светата чаша с дясната ръка, а с лявата подкрепя дъното ѝ, целува я, излиза на царските двери и, обърнат към народа, поиздига светата чаша и възглася:

Со страхом Божіим и вѣрою приступіте. (Със страх Божій, с вяра и любов пристѣпете).

Народ: Благословѣн грядѣй во імя Господне, Бог Господъ и явися нам. (Благословен е, който иде в името Господне! Бог е Господ и ни се яви!)

Иерей: Вѣрую, Господи, и исповѣдую, яко Ты еси воистину Христос, Сын Бога Живаго, пришедый в мир грешныя спасти, от нихже первый есмь аз. Еще вѣрую, яко Сие есть Самое Пречистое Тело Твое и Сия есть Самая Честная Кровь Твоя. Молюся убо Тебе: помилуй мя и прости ми прегрешения моя, вольная и невольная, яже словом, яже делом, яже ведением и неведением, и сподоби мя неосужденно причаститися Пречистых Твоих Таинств, во оставление грехов и в жизнь вечную. Аминь.

Вѣчери Твоея тайныя днесь, Сыне Божій, причастника мя приими, не бо врагом Твоим тайну повѣм, ни лобзания Ти дам, яко Иуда, но, яко разбойник, исповѣдаю Тя: помяни мя, Господи, во Царствии Твоем.

Да не в суд или во осуждение будет мне причащение Святых Твоих Таин, Господи, но во исцеление души и тела.

(Вярвам, Господи, и изповядвам, че Ти си наистина Христос, Синът на живия Бог, дошел в света да спасиш грешниците, от които пръв съм аз.

Вярвам още, че това е самото пречисто Твое Тяло,

и това е самата драгоценна Твоя кръв.

**И тъй, моля Ти се: помилуй ме и ми прости
прегрешенията, волни и неволни, извършени с дума
или дело, съзнателно или несъзнателно, и удостой ме
неосъдително да се причастя с пречистите Твои
Тайни, за прошка на греховете и за вечен живот.
Амин!**

**На Твоята Тайна Вечеря, Сине Божий, днес за
причастник ме приеми.
Защото на враговете Ти няма да издам тайната,
нито целувка ще Ти дам като Иуда,
но като разбойника Те изповядвам: помени ме,
Господи, в Царството Си!**

**Не за осъждане да ми бъдат тия Светини, понеже
съм недостоен,
а за очистване и освещение на душата и тялото.).**

**Народ: Тѐло Христóво приимíte, истóчника
безсмѐртнаго вкусíte. Алилуия, алилуия, алилуия!
(Тялото Христово приемете, от безсмъртния извор
вкусете. Алилуия, алилуия, алилуия!)**

**Ония от християните, които са се приготвили за св.
причастие чрез надлежен пост, изповед и
взаимоопрощение, пристъпват наистина с
благоговение, вяра и любов към св. тайни. Християните
пристъпват към св. причастие с благоговейно
скръстени ръце на гърди, като дясната е върху лявата.**

**Към приемането на св. тайни ние се приготвяме чрез
установено молитвено правило: вечерта преди
причастяването четем особен канон, акатисти, вечерни
молитви, а сутринта - причастни молитви. Преди**

причастие, от вечерта на предния ден, православния не трябва да приема нищо в устата си - не трябва да яде, да пие вода, да си мие или изплаква зъбите и т.н. След причастие не трябва да се приема храна, от която да вади и изплюва нещо от устата - например костилки, кости и т.н. Не трябва се плюе. Чашите, бутилките, чиниите, вилиците, лъжиците и др. посуда ползвана от мирянина в деня след причастие трябва да се измие на чисто - в градината. Водата не трябва да отива в канализацията. Ако причастения се е бърсал със салфетки, пиел е от чаши и бутилки за еднократна употреба т.н., то те трябва да се изгорят - не трябва да се хвърлят в боклука. В деня и вечерта след причастие не трябва да се мият или изплакват зъбите.

След приемане на св. причастие, ние благодарим с нарочни благодарствени молитви.

След приобщението свещеникът благославя богомолците и ги осенява със светите дарове. Причастниците благодарят Господу, загдето ги е сподобил да се приобщат със светите и животворящи тайни.

Възглас Спаси́, Бо́же лю́ди Твоя́

Иерей или Диáкон: Тихо произнася: *Отмы́й, Го́споди, грехи́ поминáвшихся здé Кро́вию Твое́ю Честно́ю, моли́твами святы́х Твои́х.*

Иерея произнася възглас: *Спаси́, Бо́же лю́ди Твоя́ и благослови́ досто́йние Твое́. (Спаси, Боже, Твоите люде и благослови наследieto Си!).*

Иерей: Тайна молитва на свещеника.

Свещеникът взема кадилницата, кади три пъти светите Дарове, като на всяко кадене казва: *Вознесѹся на Небесѹ, Бѹже, и по всѣй землѹ слава Твоя. (трѣжды)* *(Бѹди превъзнесен по-високо от небесата, Божже, и над цялата земя да бѹде Твоята слава!)*

Народ: *Вѹдехом свѣт ѹстинный, прияхом Дѹха Небесного, обретохом вѣру ѹстинную, Нераздѣльной Трѹице поклоняемся: Та бо нас спасла естъ. (Видяхме истинската светлина, приехме небесния Дух, намерихме истинската вяра. Покланяме се на неразделната Троица, защото Тя ни е спасила.)*

Иерей: Тайна молитва на свещеника. Оставя кадилницата, покланя се, взема светия дискос в лявата ръка, а светата чаша в дясната и след като каже тихо: *Благословѣн Бѹг наш. (Благословен е нашият Бог).*

Иерей: Излиза на царските двери и, обърнат към народа, издига светата чаша като възглася: *Всегдѹ, ныне и прѣсно, и во вѣки веков. (всякога, сега и винаги, и во веки веков)*

Народ: *Амѣнь.*

Песен „Да исполнятся уста наша“

Народ: *Да исполнятся уста наша хвалѣния Твоегѹ, Господи, яко да поѣм славу Твою, яко сподѹбил еси нас причастѣтися Святѹм Твоѹм Божѣственным, безсмѣртным и животворящим Таѣнам; соблюди нас о Твоей святѣни, весь день поучѣтися правде Твоей. Аллилѹиа, аллилѹиа, аллилѹиа. (Да се изпълнят устата ни с хвала за Тебе, Господи, за да възпяваме Твоята слава, защото си ни удостоил да се причастим с Твоите свети, божествени, безсмъртни*

**и животворящи Тайни. Запази ни в Твоята светиня,
за да се поучаваме целия ден на Твоята правда.
Алилуия, алилуия, алилуия!)**

**Свещеникът, предшествуван от църковнослужител,
който кади пред него, отнася и оставя светите Дарове
на жертвеника.**

Благодарствена ектения

Иерей или Диакон: Прóсти при́мше Божéственных, Святýх, Пречíстых, Безсмéртных, Небéсных и Животворя́щих, Стра́шных Христо́вых Та́йн, досто́йно благодарím Гóспода. (Прави! Като приехме благоговейно Божествените, свети, пречисти, безсмъртни, небесни и животворящи, страшни Христови Тайни, нека достойно да благодарим на Господа!)

Народ: Гóсподи, помíлуй.

Иерей или Диакон: Заступí, спасí, помíлуй и сохрани́ нас, Бóже, Твое́ю благода́тию. (Защити, спаси, помилуй и ни запази, Бóже, с Твоята благодат.)

Народ: Гóсподи, помíлуй.

Иерей или Диакон: Дéнь вéсь совершén, свѣт, мíрен и безгрéшен испросíвше, сáми себе́, и дрúг дрúга, и вéсь живóт наш Христú Бóгу преда́дím. (Като изпросихме целия ден да бѣде съвършен, свѣт, мирен и безгрешен, нека сами себе си и един други, и целия наш живот на Христа Бога да отдадем).

Народ: Тебé, Гóсподи.

Иерей: Тайна молитва на священника: Благодарим Тя, Владыко человеколюбче, Благодетелю душ наших, яко и в настоящий день сподобил еси нас небесных Твоих и безсмертных Таинств. Исправи наш путь, утверди ны во страхе Твоем вся, соблюди наш живот, утверди наша стопы, молитвами и молениями славныя Богородицы и Приснодевы Марии, и всех святых Твоих.

Свещеникът с двете си ръце взема светото Евангелие и възглася: Яко Ты еси Освящение наше, и Тебе славу возсылаем, Отцу, и Сыну, и Святому Духу, ныне и присно, и во веки веков. (Защото Ти си нашето освещение, и на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, въздаваме слава, сега и винаги, и во веки веков.)

Народ: Аминь.

Задамвонна молитва

Иерей или Диякон: С миром изыдем. (С мир да излезем).

Народ: О имени Господни. (В името Господне).

Иерей или Диякон: Господу помолимся. (На Господа да се помолим).

Народ: Господи, помилуй.

Иерей: Благословляяй благословящия Тя, Господи, и освящаяй на Тя уповающия, спаси люди Твоя и благослови достояние Твое, исполнение Церкви Твоей сохрани, освяти любящия благолепие дому Твоему, Ты тех возпрослави Божественною Твоею силою и не остави нас, уповающих на Тя. Мир миру Твоему даруй, Церквам Твоим, Иереем и всем людям Твоим.

**Яко всякое даяние благо и всяк дар совершен свыше
есть, сходяй от Тебе, Отца светов. И Тебе славу, и
благодарение, и поклонение возсылаем, Отцу, и Сыну,
и Святому Духу, ныне и присно, и во веки веков.**

**Аминь. (Господи, Който благославяш онези, които Те
благославят, и освещаваш онези, които се надяват на
Теб, спаси Твоите люде и благослови наследството
Си. Запази членовете на Твоята църква. Освети
онези, които обичат благолепието на Твоя дом. Ти ги
прослави с Твоята божествена сила и не оставяй нас,
които се уповаваме на Тебе. Дай мир на Твоя свят, на
Твоите църкви, на свещениците, на нашия български
народ, на войнството и на всички Твои люде! Защото
всяко добро даване и всеки съвършен дар иде отгоре,
слизайки от Тебе, Отче на светлината, и на Тебе
Отца и Сина и Светия Дух, въздаваме слава, сега и
винаги, и во веки веков).**

Благословение на молещите се

**Иерей: Тайна молитва на священника. Свещеникът
влиза през царските двери, отива при жертвеника и
тихо чете молитвата: Исполнение закона и пророков
Сам сый Христэ Бóже наш, исполнявый всё отеческое
смотрение, исполни радости и веселия сердца наша,
всегда, ныне и присно, и во веки веков. (Христэ Божэ
наш, Който Сам си изпълнението на закона и
пророците, Който си изпълнил целия Отчески
промисъл, изпълвай сърцата ни с радост и веселие,
всякога, сега и винаги, и во веки веков).**

**Народ: Буди имя Господне благословено отныне и до
века. (трижды) (Да бъде благословено името
Господне отсега и до века! (три пъти)).**

Народ: Пее псалм 33: Благословлю́ Го́спода на вся́кое вре́мя, вы́ну хвалá Егó во устéх мо́их. О Го́споде похва́лится ду́ша моя́, да услы́шат кро́тцыи и возвеселя́тся. Возвели́чите Го́спода со мно́ю и вознесём́ и́мя Егó вку́пе. Взыска́х Го́спода и услы́ша мя́, и от все́х скорбе́й мо́их изба́ви мя́. Приступи́те к Немú и просвети́теся, и ли́ца ва́ша не посты́дятся. Се́й ни́щий воззва́, и Госпо́дь услы́ша ú, и от все́х скорбе́й его́ спа́се ú. Ополчи́тся Ангел Госпо́день о́крест боя́щихся Егó, и изба́вит их. Вкуси́те и ви́дите, я́ко бла́г Госпо́дь; блаже́н му́ж, úже упова́ет На́нь. Бо́йтеся Го́спода, всí святы́и Егó, я́ко не́сть лишéния боя́щимся Егó. Богáтии обнища́ша и взалка́ша, взыска́ющи же Го́спода не лишáтся вся́каго бла́га. Прииди́те, ча́да, послу́шайте мене́, стра́ху Госпо́дню научу́ ва́с. Ктó е́сть челове́к хотя́й живо́т, любя́й дни́ ви́дети бла́ги? Удержí язы́к тво́й от зла́, и устне́ твои́, е́же не глаго́лати льсти́. Уклони́ся от зла́, и сотвори́ бла́го. Взыщи́ ми́ра, и поже́ни и. Очи Госпо́дни на пра́ведныя, и у́ши Егó в моли́тву их. Лице́ же Госпо́дне на творя́щия зла́я, е́же потреби́ти от земли́ па́мять их. Воззва́ша пра́веднии, и Госпо́дь услы́ша их, и от все́х скорбе́й их изба́ви их. Близ́ Госпо́дь сокруше́нных се́рдцем, и смире́нныя ду́хом спасе́т. Мно́ги ско́рби пра́ведным, и от все́х их изба́вит я́ Госпо́дь. Храни́т Госпо́дь вся́ ко́сти их, ни еди́на от ни́х сокруши́тся. Смерть грéшников люта́, и ненави́дящи пра́веднаго прегрешáт. Изба́вит Госпо́дь ду́шы ра́б Свои́х, и не прегрешáт всí, упова́ющи на Него́.

(Ще благославям Господа във всяко време; хвалата за Него винаги е в устата ми. С Господа ще се хвали душата ми; ще чуют кротките и ще се развеселят.

Величайте Господа с мене, и да възхвалим името Му заедно. Подирях Господа, и Той ме послуша и от всички мои опасности ме избави. Които обръщаха поглед към Него, просияваха, и лицата им няма да се посрамят. Ето, сиромашът викна, - и Господ чу и го спаси от всичките му беди. Ангелът на Господа застава около ония, които Му се боят, и ги избавя. Вкусете и ще видите, колко благ е Господ! Блажен е човекът, който се Нему уповава! Бойте се от Господа, (всички) Негови светии, защото няма оскъдност у ония, които Му се боят. Лъвчетата бедствуват и търпят глад, а ония, които дирят Господа, не са лишени от никое благо. Дойдете, деца, послушайте ме: на страх Господен ще ви науча. Искате ли човек да живее и обича ли дълголетие, за да види благ? Нека сдържа езика си от зло и устата си от коварни думи; нека се отклонява от зло и прави добро; да търси мир и да следва подир него. Очите на Господа са обърнати към праведниците, и ушите Му - към техните вопли. Но лицето на Господа е против ония, които вършат зло, за да изтреби от земята помена им. Викат (праведниците), и Господ слуша и ги избавя от всичките им скърби. Близко е Господ до сломените по сърце, и смирените по дух ще спаси. Много са скърбите на праведника, но от всички тях Господ ще го избави. Той пази всички негови кости; ни една от тях не ще се строши. Злото ще убие грешника, и който мразят праведника, ще загинат. Господ ще избави душата на рабите Си, и никой от ония, които се Нему уповават, няма да загине).

**Иерей: Благословение Господне на вас, Того́
благодатию и человеколю́бием всегд́а, ны́не и прѣ́сно,
и во ве́ки веко́в (Благословението Господне и Неговата**

милост да дойдат върху вас, чрез благодатта и човеколюбието Му, всякога, сега и винаги, и во веки веков).

Народ: Амѣнь.

Възглас и молитва преди отпуст

Иерей: Слáva Тебѣ, Христѣ Бóже, Уповáние нáше, слáva Тебѣ. (Слава Тебе, Христе Боже, упование наше, слава Тебе).

Народ: Слáva Отцú и Сы́ну и Святóму Дúху, и ны́не и прѣ́сно и во вѣ́ки векóв. Амѣнь. Гóсподи, помѣ́луй. (трѣ́жды) Благословѣ́. (Слава на Отца и Сина и Светия Дух! Сега и винаги и во веки веков. Амин. Господи, помилуй!(три пъти) Благослови!)

Отпуст

Иерей: Воскресýй из мѣртвых Христóс, љ́стинный Бóг нáш, молѣ́твами Пречѣ́стѣя Своѣ́й Мáтере, святýх слáвных и всехвáльных апóстол, љ́же во святýх отцá нáшего Иоáнна, архиепѣ́скопа Константинопóльскаго, Златоúстаго (илѣ́: љ́же во святýх отцá нáшего Васѣ́лия Велѣ́каго, архиепѣ́скопа Кесарѣ́и Каппадокѣ́йскаго) и святáго (храма и дня), и всѣ́х святýх, помѣ́луе и спасѣ́т нáс, я́ко Блáг и Човеколю́бец. (Възкрѣ́сналият от мѣртвите Христос, истинският наш Бог, по молитвите на Своята Пречиста и Преблагословена света Майка, на светите славни и всехвални апостоли, на светия отец наш Иоан Златоуст - архиепископ Цариградски, на светия (името на светеца на деня), чиято памет честваме, и на всички светии, да ни помилва и спаси

като Благ и Човеколюбец.)

Многолетие

Народ: Всякое епископство правосла́вных, пра́во пра́вящих сло́во Твоея́ и́стины, всякое пресви́терство, во Христѣ́ диа́конство и вся́кий священни́ческий чин, бра́тию свята́го хра́ма сегó и вся́ правосла́вныя христиа́ны, Го́споди, сохрани́ их на мно́гая ле́та.

След това свещеникът раздава на богомолците нафора, като благославя всеки.

След като раздаде нафората, свещеникът влиза в светия олтар, затваря царските двери и завесата, отива при жертвеника и, ако е имало причастници, оставените на светия дискос частици изсипва грижливо в светата чаша и потребва светите Тайни с благоговение и внимателно, за да не остане никаква частица на дъното на светата чаша.

Тук при жертвеника, свещеникът чете благодарствените молитви след свето причастие.

След това си измива ръцете и, като се поклони пред жертвеника, отива на отреденото място, където съблича свещените одежди. Когато се съблича, казва молитва.

След това, пред светия престол, казва малкия отпуст и друга молитва, като се покланя.

Целува светия престол, покрива го с нарочната покривка и с благодарност към Бога за всичко излиза през северната или южната врата.

Всички богомолци излизат смиром от св. храм и отнасят по домовете си благословението на св. литургия.

Преждеосвещена света литургия

Една от великопостните особености на православното богослужение е Преждеосвещената Литургия или по-ясно казано на български език - Литургия на преди осветените Дарове.

Главната особеност на тази литургия се състои в това, че на нея не се извършва Тайнството Евхаристия, а вярващите се причастяват с Тялото и Кръвта Христови, осветени на предишна литургия на св. Василий Велики или св. Йоан Златоуст.

Началото си тази Литургия води от първите векове на християнството. От църковната история знаем, че първите християни се причастявали ако не ежедневно, то твърде често. Същевременно, установявайки Великия пост, било намерено за неудобно в дните на строг пост - дни на скръб и съкрушение за личните грехове, - да се извършва обичайната Литургия, която е и най-тържествената между църковните богослужения.

За да се даде възможност на вярващите да се причастяват и в седмичните дни на поста, без при това да се нарушава характера на великопостното богослужение, било установено в някои дни вярващите да се причастяват с преди осветени Дарове. Затова и била въведена в службите на Великия пост и Литургията на Преди осветените Дарове.

Тази Литургия се извършва в сряда и петък през първите шест недели на Великия Пост; в четвъртък на Петата Неделя на Великия Пост, когато се извършва паметта на св. Мария

Египетска; понякога в деня, когато се чествува паметта на светите 40 Севастийски мъченици, ако това се случи в постния период; служи се и в първите три дни на Страстната Седмица (Велики Понеделник, Велики Вторник и Велика Сряда). (Виж също Сказания за подвижните празници)

Окончателното съставяне на нейния чин (последование) се приписва на св. Григорий Двоеслов, папа Римски (VI век). Според Устава Преждеосвещената Литургия се извършва след великопостните часове и се състои от вечернята и литургията на верните, но без най-важните ѝ части - осветяване на Даровете. В Преждеосвещената литургия се съдържат следните особености:

а) в нея отсъства първата част на пълната литургия - проскомидията;

б) литургията се предшества от отслужването на Третия, Шестия и Деветия Часове с изобразителните Последования;

в) след отпуста се извършва вечерня, която заменя началната част на литургията на оглашените (нейната последна част е включена и в Преждеосвещената литургия);

г) на литургията на верните няма молитви и песнопения, свързани със на Светите Дарове.

ЦЪРКОВНИ ПРАЗНИЦИ

А. НЕПОДВИЖНИ

14.09 по светския календар, което е † 01 септември по църковния календар - Начало на Индикта - Църковната нова година (Индикт (лат.) = правителствена разпоредба за обявяване началото на нова година):

Ако ние започваме с молитва всеки нов ден, колко по-необходимо, уместно и оправдано е да начеваме в името Божие една нова година, да изпросим от Господаря на времената и годините да благослови „венец лета благости Своея“.

Царят на вековете, нашият Господ Бог, положил "времената или годините... в Своя власт" (Деян. 1:7), Сам установил в тези времена различни празници за Своего прославяне и за почивка на хората от светските им дела.

По каква причина бил установен този празник?

Именно в този месец, когато водите на потопа започнали да намаляват, Ноевият ковчег се установил на Араратските планини.

В този месец свети пророк Моисей слязъл от планината с лице, осияно от Божествената слава, и донесъл новите скрижали, на които бил написан законът, даден от Самия Господ.

В този месец било започнато съоръжаването на Господнята Скиния сред стана на израилтяните.

В този месец първосвещеникът, един-единствен път в годината, влизал в Светая Светих да принася служба, "и то не без кръв... за себе си и за греховете на народа, сторени по незнание".

В този месец Божият народ, смирявайки с пост душите си и принасяйки на Господа жертва на всесъжжение, приемал очистване от греховете си, извършени през годината.

В този месец се извършило тържественото освещаване на великолепия храм Господен, построен от цар Соломон, и в този храм бил внесен Ковчегът на Завета.

В този месец всички колена на Израилския народ отвсякъде се стичали в Иерусалим за празника, изпълнявайки Господнята заповед.

От този месец започвало броенето на годините, отделно за всеки петдесет години.

Светата Църква също установила обичай да празнува началото на индиктиона на първи септември. Това било установено, тъй като в това време, когато в Иудея и в цялата вселена се празнувало новолетието, нашият Господ Иисус Христос дошъл в Назарет, където бил възпитан. Това станало в събота, а в този ден иудеите имали обичай да се събират в синагогата и да прекарват времето си в четене на пророческите книги. Господ, "по обичая Си", също влязъл в синагогата и застанал сред учителите. Подали Му книгата на пророк Исаия; и Той, отваряйки книгата, намерил мястото, където било написано:

"Духът на Господа Бога е върху Мене, защото Господ Ме помаза да благовестя на бедни, прати Ме да изцелявам съкрушени по сърце, да проповядвам на пленени освобождение, на слепи проглеждане, да пусна на свобода измъчените, да проповядвам благоприятната Господня година". (Ис. 61:1-2)).

Празникът на новолетието бил установен от светите отци на Първия Вселенски събор в Никея. Това станало по времето, когато цар Константин Велики, след като победил Максенций, просветил вселената със светлината на благочестието, изкоренил идолските празненства, освободил Христовата вяра от тежките гонения и установил свои индиктиони. Тогава светите отци установили да се празнува новолетието, като начало на християнската свобода, за възпоминание на Христовото посещение в иудейската синагога в този ден и проповедта Му за благоприятната

Господня година. Оттогава и ние празнуваме първия ден на септември. Но това вече е празник не на Ветхия Завет, а на новата благодат. Защото в този ден Сам Законодателят, слязъл от небесата и носещ в Себе Си Духа на Отца, явил Себе Си на света и начертал Божия закон не с пръст, но със Своя Божествен език и пресладки уста, и не на каменни скрижали, "а върху плътени скрижали на сърцето".

Съзиждайки Своята Църква, чийто предобраз била ветхозаветната Скиния, Той принесъл на Бога жертва не без кръв, именно Самия Себе Си. Сам Великият Първосвещеник, преминал през небесата, очиствайки ни от греховете ни със Своята кръв, пролята за нас, ни направил свят храм, по думите на Апостола: "Божият храм е свет, а тоя храм сте вие".

Същия ден Църквата чествува и св. Симеон Стълпник. Този дивен Божий угодник живял в IV век. Той прекарал десетки години на един стълп (висока открита постройка – нещо като кула), изложен на атмосферните промени, пребивавайки в пост, усърдна молитва, изучаване на словото Божие и поучавайки в пътя на спасението мнозина, които идвали при него. Умрял в най-дълбока старост към 450 година.

21.09 по светския календар, което е † 08 септември по църковния календар - Рождеството на Пресвета Богородица.

Ражда се жената, която ще роди Спасителя на света.

Господ, Който живее на небесата, като поиска да се яви на земята и да живее между човеците, преди това си пригответи на нея място, в което да се всели Неговата слава - Пречистата Своя Майка: защото обичайно е у царете, когато те искат да посетят някой град, преди това да си приготвят там палат за

своето пребиваване. И както палатите на земните царе се изграждат от най-изкусните майстори и от най-скъпоценни материали и се издигат на най-високото място, като са по-прекрасни и по-обширни от всички други човешки жилища, така подобавало да се създаде и палатът, който трябвало да стане вместилище на славата на Небесния Цар.

И ето - Бог благоизволи, в началото на новозаветната благодат, да бъде създаден неръкотворен храм - Пречистата, Преблагословената Дева Мария. А от кой строител беше съграден този храм? Наистина - от най-премъдрия, от Самата Премъдрост Божия, както говори Писанието: "Премъдростта си съгради дом". А всичко сътворено от Премъдростта Божия е прекрасно и съвършено! И понеже Божията Премъдрост създаде одушевената скиния на Словото, затова се и съгради съвършен храм за съвършения Бог, пресветъл палат за пресветлия Цар, пречист и неосквернен чертог за пречистия и нескверен Жених, непорочно жилище за непорочния Агнец. Защото верен е Свидетелят на небесата, Който говори към Нея: "Цяла си хубава, моя мила, и петно няма на тебе"! И светият Дамаскин пише: "Цяла - чертог на Духа, цяла - град Божий, море на благодатта, цяла - доброкрасна, цяла - любезна на Бога".

27.09 по светския календар, което е † 14 септември по църковния календар - Въздвижение на честния и животворящ Кръст Господен (Кръстовден).

Преди Христа кръстът бил символ на безчестие и позорна смърт, защото на кръст разпъвали най-големите престъпници. Христос обаче осветил кръста със Своята изкупителна смърт. След Христовата смърт кръстът става символ на жертвена любов и победа над злото, символ на Христа и Неговото дело, белег на принадлежността ни към

Христовата църква. Днес св. кръст е най-свещен и най-почитан предмет за християните. Ето накратко историята на празника.

Светата православна църква извършва поклонение на светия Кръст Господен четири пъти през годината: на третата неделя от Великия пост, наречена Кръстопоклонна, на Велики петък, на 14 август (1 август по православния календар) и на 27 септември (14 септември по православния календар).

Празникът Въздвижение на светия и животворящ Кръст Господен е установен във връзка със следните събития в историята на Христовата църква: 1. Чудесното явяване на св. Кръст на император Константин Велики; 2. Намирането на светия Кръст на Голгота; 3. Връщането на животворящия Кръст от персийски плен.

По благочестивото настояване на св. царица Елена, майката на св. Константин Велики, Христовият кръст, т.е. същият кръст, на който бил разпнат Спасителят, бил открит, изровен от земята, близо до Голгота. Иерусалимският патриарх Макарий, в присъствието на царица Елена и на хилядно множество християни, въздигнал новооткрития Христов кръст. При това въздигане цялото множество пяло „Господи, помилуй!“ и се покланяло на кръста ниско, доземи. В спомен на това именно паметно събитие, станало в 326 г., св. Църква още в дълбока древност е наредила да се чествува ежегодно св. кръст и да се възпроизвежда издигането му и коленопреклонението на народа. При пението *„Кресту Твоему по-кланяемся, Владико“*... ние се покланяме на св. кръст и го целуваме.

Празникът на Въздигането на Христовия кръст е определен за постен в чест на Христовите страдания. Същия ден се извършва водосвет и енорийските свещеници обхождат

домовете на своите енорияши, за да ги поръсят.

14.10 по светския календар, което е † 01 октомври по църковния календар – Покров на Пресвета Богородица

В последните тежки времена, когато с умножаването на нашите грехове са се увеличили и бедите ни - за да се сбъднат думите на свети апостол Павел: беди от разбойници, беди от сродници, беди от езичници, беди по градове, беди по пустини, беди по море, беди между лъжебрата, когато, по думите на Самия Господ, въстава народ против народ и царство против царство и настъпват глад, мор и трусове, когато ни притесняват нашествия на чужденци, междусобни войни и смъртоносни рани - Пречистата и Преблагословена Дева Мария, Божията Майка, ни дава в защита Своя покров, за да ни освободи от всякакви беди, да ни защити от глад, мор и земетресения, да ни спаси от войни и рани и да ни запази невредими под Своя покров. Знамение за това се явило в царствения град Константинопол при управлението на благочестивия цар Лъв Мъдри в преславната църква на Пресвета Богородица, намираща се във Влахерна. Там по време на всенощното бдение във възкресния ден на първи октомври, в четвъртия час на нощта, в присъствието на множество народ свети Андрей, юродив заради Христа, издигнал очи нагоре и видял Небесната Царица, Покровителка на целия свят, Пресветата Дева Богородица, която стояла във въздуха и се молела, сияела със слънчева светлина и покривала хората със Своя честен омофор.

Като видял това, свети Андрей казал на своя ученик, блажения Епифаний:

- Виждаш ли, брате, Царицата и Господарката на всички,

молеща се за целия свят?

Свети Епифаний отговорил:

- Виждам Я, свети отче, и се ужасявам.

Както някога свети Йоан Богослов видял на небето велико знамение, жена, облечена в слънце, така и свети Андрей във влахернската църква, подобна на небе, видял Невестната Невеста, облечена в слънчева порфира...

И така, ние празнуваме покроя на Пресветата Дева Богородица, като си спомняме преславното явяване във влахернския храм, видяно от свети Андрей и Епифаний. Празнуваме като отдаваме благодарение на нашата Покровителка за толкова великото милосърдие, проявено към християнския род, и прилежно Я молим и сега, и винаги милостиво да покровителства нас, които търсим Нейния покров. Молим Я, защото без Нейния покров е невъзможно да живеем ние, които постоянно прогневяваме Бога. Тъй като съгрешаваме многократно, ние биваме подложени на множество наказания, по думите на Псалмопевеца: "много са раните на грешния". Досега щяхме да сме погинали заради беззаконията си, ако Премилостивата Владичица не се застъпваше за нас: ако тази Покровителка "не беше се застъпила с молитви, кой щеше да ни избави от толкова беди? Кой щеше да ни опази досега свободни?"

04.12 по светския календар, което е † 21 ноември по църковния календар – Въведение Богородично (въведение в храма на Пресвета Богородица и Приснодева Мария).

Когато Пречистата Богоотроковица, Преблагословената Дева Мария Богородица навършила три години, светите и праведни

Нейни родители Йоаким и Анна решили да изпълнят дадения от тях обет - да отдадат в служба на Бога роденото от тях дете. Те извикали в Назарет, където живеели, всички свои родственици от царския и архиерейския род - понеже сам праведният Йоаким бил от царския род, а неговата съпруга, света Анна, била от архиерейския род, а също така и хор непорочни девици. Приготвили много свещи и обградили Пречистата Дева Мария с царско благолепие...

Като устроили всичко така, както трябвало да бъде за честното и славно въведение, те се отправили на път от Назарет за Иерусалим и пътували в продължение на три дни.

Като стигнали в град Иерусалим, те тържествено влезли в храма и повели там одушевления Божий храм, тригодишната Отроковица, Пречистата Дева Мария. Пред нея вървял хор девици със запалени свещи...

Като се съединил с видим хор на непорочните девици, невидимият хор на безплътните чинове вървял, съпровождайки Пречистата Дева в Свята Святых, и по заповед на Господа Я окръжавал като избран Божий съсъд... И така, с чест и слава не само от хората, но и от ангелите, била въведена в храма Господен Пренепорочната Отроковица.

07.01 по светския календар, което е † 25 декември по църковния календар – РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

Излязла заповед от кесария Август да се направи преброяване по цялата земя, и всички отивали да се записват, всеки в своя град. Тръгнал и Иосиф от Галилея, от град Назарет, за Иудея, града Давидов, наречен Витлеем, понеже произхождал от дома и рода Давидов, за да се запише с Мария. И когато Иосиф се приближавал към града, на непознаващата брак Чиста Невеста дошло време да роди и той започнал да

търси дом за нощуване, където Раждащата би могла да си намери удобно място, за да роди благословения Плод на утробата си. Но той не можал да намери подслон поради множеството народ, дошъл да се записва, който препълнил не само общата странноприемница, но и целия град. Затова Иосиф се приютил в посочената пещера, защото в странноприемницата нямало място за тях, а денят вече клонял към вечер. Тази пещера служела за подслон на добитъка, и в нея Пречистата и Преблагословена Дева в полунощния час усърдно се молела на Бога и пребивавайки цялата в богомислие и горейки от желание за Господа и от любов към Него, родила без болки нашия Господ Иисус Христос.

Така безболезнено трябвало да роди тази, която заченала без съпружеска сладост: “не познах (казала тя) сладост, към брака съм непричастна”. И тъй като тя заченала в чистота, то и родила без болка, както казва за това свети Григорий Нисийски: “Девата заченала, Девата носила (плод) в утробата си, Девата родила, Девата си останала дева; на земята още не е бивало чудо, подобно на това” (Слово на Рождество Христово). И свети Дамаскин казва: “О, чудо ново сред всички древни чудеса! Кой е видял майка, без мъж родила”. Пресветата Дева родила без мъж Христа, подобно на Адам, който без жена произвел Ева, за което свети Иоан Златоуст казва така: “Както Адам без жена е произвел жената, така и тук Девата без мъж родила Мъжа, връщайки чрез това дълга на мъжете за Ева. Адам останал цял след вземането на ребро от тялото му, и Девата пребивавала непокътната след раждането на Младенеца” (Слово на Рождество Христово). И се изпълнило това, което като че в сянка било преобразувано в неизгарящата къпина и в Червено море: “И както къпината опалвана не изгаряше (възпява Църквата), така и дева си родила, и дева си останала”. И на друго място: “Морето след преминаването на Израиля остана непроходимо; Непорочната

след раждането на Емануил остана непокътната". Така Приснодева Мария родила възплътения Бог, без да накърни девството си. И това раждане станало без обичайната помощ и прислужване на баба, както свидетелства за това свети Атанасий Александрийски, когато, беседвайки за следните евангелски слова: "роди своя Син първенец, пови Го и Го положи в ясли" - казва така: "Погледни тайнственото раждане на Девата: сама родила тя, и сама повила Младенеца. При светските жени една ражда, а друга повива, а при Пресветата Дева не е така. Сама родила тя, и сама повила в пелени, Сама бидейки безболезнена майка и необучена баба, не позволила на никого да се докосне с нечисти ръце до Пречистото Рождество: сама послужила на Родения от нея, и Го повила, и Го положила в ясли." ...

А относно времето на Христовото рождество, мнозина достоверни писатели казват, че това е било в полунощ в събота срещу неделя; и това известие се съгласува с Шестия Вселенски събор, който обяснява празнуването на неделния ден така: "Понеже в този ден Бог сътвори светлината; в същия този ден Бог благоволи да се роди; в същия този ден Той прие кръщение в Йордан от Йоан; в същия този ден Самият премилостив Изкупител на човешкия род, заради нашето спасение, възкръсна от мъртвите; в същия този ден Той изля Светия Дух върху учениците Си". И тъй както, според достоверно известие, Той бил заченат в девическата утроба по време на благовещението в петък и пострадал пак в петък, така и в неделен ден се родил, и в неделен ден възкръснал. И на Христа Му приличало да се роди в неделния ден, в който Бог рекъл: "да бъде светлина", и в който "биде светлина"; подобавало и в същия този ден и Самият Той, вечносъществуващата Светлина, да възсияе на света. А това, че Христос е трябвало да се роди през нощта и в определен час, за това пророчески е предречено в книгата "Премъдрост

Соломонова”, където се казва така: “когато тихо мълчание обгръщаше всичко, и нощта в течението си бе стигнала до средата, слезе от небето, от царствените престоли, в сред гибелната земя всемощната Твоя дума като страшен воин”.

14.01 по светския календар, което е † 01 януари по църковния календар – ОБРЕЗАНИЕ ГОСПОДНЕ

Нашият Господ Иисус Христос, след изтичане на осем дни от рождението Си, благоволил да приеме обрязване. От една страна, Той го приел, за да изпълни закона: "не да наруша съм дошъл - казал Той, - а да изпълня" (Мат. 5:17); защото Той се подчинявал на закона, за да освободи от него онези, които живеели в робско подчинение към него, както казва апостолът: "Бог изпрати Своя Син, Който... се подчини на закона, за да изкупи ония, които бяха под закона". От друга страна, Той приел обрязване, за да покаже, че действително е възприел човешка плът, и за да се затворят еретическите уста, говорещи, че Христос не е приел върху Себе Си истинска човешка плът, но се е родил само призрочно. И така, Той бил обрязан, за да стане явна Неговата човешка природа. Защото, ако не беше се облякъл в нашата плът, тогава как би могъл да бъде обрязан призрак, а не плът? Свети Ефрем Сирин казва: "ако Христос не е бил плът, тогава кого е обрязал Иосиф? Но тъй като Той бил наистина плът, бил обрязан като човек, и младенецът действително се обаграл от Своята кръв; Той изпитвал болка и плакал, както подобава на имащ човешка природа." Но, освен това, Той приел плътско обрязване, за да установи за нас духовното обрязване; защото, след като завършил ветхия закон, отнасящ се до плътта, Той положил начало на новия, духовен закон. И както ветхозаветният плътски човек обрязвал чувствената си плът, така новият духовен човек трябва да обрязва душевните страсти: ярост,

гняв, завист, гордост, нечисти желания и други грехове и греховни пожелания. Той бил обрязан в осмия ден, защото със Своята кръв предизобразявал за нас бъдещия живот, който учителите на Църквата обикновено наричат осмия ден или век. Така написалият канона на Обрезание Господне, свети Стефан, казва: "Бъдещето изобразява вечния живот в осмия век, в който Владиката се обряза по плът". И свети Григорий Ниски казва: "Обрязването според закона трябвало да се извърши в осмия ден, при което числото осем означава осмия, бъдещия век"...

**19.01 по светския календар, което е † 06 януари по
църковния календар – КРЪЩЕНИЕ ГОСПОДНЕ
(Богоявление) Йордановден**

Иоан, покорявайки се на Божието слово, обиколил цялата страна около Йордан, като проповядвал "покайно кръщение за опрощаване грехове", защото той бил този, за когото предрекъл пророк Исаия: "Гласът на викация в пустинята говори: пригответе път Господу, прави направете в пустинята пътеките за нашия Бог". И излизали при него цялата Иудейска страна и иерусалимците, и "всички се кръщаваха от него в река Йордан, като изповядваха греховете си". Тогава дошъл и Иисус от Галилея на Йордан при Иоан, за да се кръсти от него. Той пристигнал тъкмо по времето, когато Иоан възвещавал за Него на народа, говорейки: "след мене иде по-силният от мене, на Когото не съм достоен да се наведа и развързва ремъка на обувката Му; аз ви кръстих с вода, а Той ще ви кръсти с Дух Светий". След тази проповед дошъл Иисус да се кръсти. Макар Той и да нямал нужда от това, бидейки безгрешен и непорочен, роден от Пречистата и Пресветата Дева Мария и бидейки Сам източникът на всяка чистота и святост, но тъй като Той взел върху Себе Си греховете на целия свят, затова и

дошъл на реката, за да очисти тях посредством кръщението. Той дошъл да се кръсти и затова, за да освети естеството на водата; дошъл да се кръсти, та и за нас да устрои купелта на светото Кръщение. Той дошъл при Иоана още и затова, та този, като види слизащия върху Кръщавания Дух Светий и чуе свише гласа на Бог - Отец, да бъде нелъжлив свидетел за Христа.

“А Иоан Го възпираше и думаше: аз имам нужда да се кръстя от Тебе, а Ти ли идеш при Мене?” Той духом познал Този, за Когото тридесет години по-рано “проиграл радостно” в утробата на своята майка, поради което и сам поискал да бъде кръстен от Него, като намиращ се под греха на непослушанието, който от Адам преминал върху целия човешки род. Но Господ му казал: “Остави сега; защото тъй нам подобава да изпълним всяка правда”.

Под “правда” светият Златоуст разбира тук заповедите Божии, все едно че Иисус е казал така: “доколкото Аз съм изпълнил всички заповеди, които са дадени в закона, и остана само една - относно кръщението, то подобава Аз да изпълня и тази.” А Иоановото кръщение също било Божия заповед, както се вижда от думите на Иоан: “Оня, Който ме прати да кръщавам с вода, ми рече”. А кой го е изпратил? Очевидно - Сам Бог: “биде - се казва в Евангелието - слово Божие към Иоана”. И още затова се кръстил Иисус, бидейки на тридесет години от рождението Си, понеже възрастта на тридесетгодишния, по думите на Златоуст и Теофилакт, е удобопреклонна към всеки грях. Тъй като юношеската възраст е подхвърлена на огъня на плътските страсти, а при тридесетгодишната възраст - времето на пълното разгръщане на мъжките сили - човек се подчинява на златолюбието, тщеславието, яростта, гнева и на всякакви грехове. Поради това и Христос Господ забавял приемането на кръщението до тази възраст, та във всички възрасти на човешкия живот да

изпълни закона, да освети цялото наше естество и да ни подаде сили да побеждаваме страстите и да се опазваме от смъртните грехове.

**15.02 по светския календар, което е † 02 февруари
по църковния календар – СРЕТЕНИЕ ГОСПОДНЕ
(въвеждане на Господа Иисуса Христа в храма)**

След като изминали четиридесет дни от рождеството на нашия Господ Иисус Христос и се изпълнили дните на законното очистване, Пречистата и Преблагословена Дева Майка, заедно със светия обручник Иосиф, дошла от Витлеем в Иерусалим в Божия храм, донасяйки четиридесетдневния Младенец Христос за изпълнение на Моисеевия закон. Според този закон било необходимо, първо, след раждането майката да се очисти чрез принасяне на подобаваща жертва на Бога и иерейска молитва - и, второ, да се постави пред Господа първородният младенец и да се даде установеният откуп за него. Така било заповядано от Господа във Ветхия Завет на Моисей, в чиито книги за закона за очистването на майката е написано следното: “Жена, кога зачене и роди мъжко, да бъде нечиста седем дена... а на осмия ден да му обрежат крайната плът; и трийсет и три дена тя трябва да седи, за да се очисти от кръвите си; тя не бива да се допира до нищо свещено и не трябва да се доближава до светилището, докато не изтекат дните на очистянето . След като изтекат дните на очистянето ѝ... тя трябва да донесе... едно шиле за всесъжение и млад гълъб или гургулица за жертва за грех. Ако пък не бъде в състояние да донесе агне, нека вземе две гургулици, или два млади гълъба, един за всесъжение, а други за жертва за грех, и свещеникът ще я очисти, и тя ще бъде чиста”. А за посвещаването на Бога на първенците от мъжки пол в закона се казва следното: “Посвети Ми всяко първородно, което

разтваря всяка утроба". И на друго място: "Давай Ми първородния от синовете си". Това се изисквало заради великото Божие благодеяние в Египет, когато Господ, избивайки египетските първенци, пощадил израилските. Затова израилтяните донасяли първородните си младенци в храма, посвещавайки ги на Бога, като полагащ се принос, установен от закона. И отново ги откупвали от Бога за себе си на установената цена, която се наричала "сребро от откупа", и се давала на служещите при храма Господен левити, както е написано за това в четвъртата книга на Моисей. Установената цена на откупа се състояла от пет свещени сикли църковно тегло.

Изпълнявайки този Господен закон, Божията Майка сега дошла в храма със Законодателя. Дошла да се очисти, макар и да нямала нужда от очистване, като нескверна, неопетнена, нетленна, пречиста. Защото Тази, Която заченала без мъж и похот, и родила без болка и без нарушаване на Своята девическа чистота, нямала сквернотата, свойствена за жените, раждащи според естествения закон: защото как би могла да се докосне нечистота до Родилата Източника на чистотата?.. Но за да не наруши закона, а да го изпълни, дошла да се очисти съвършено чистата и нямаща никакъв порок. Наред с това, изпълнена със смирение, Тя не се гордеела със Своята нетленна чистота, но дошла, сякаш бидейки нечиста, да застане заедно с нечистите жени пред вратите на храма Господен - и да иска очистване, без да се гнуса от нечистите и грешните. Принесла и жертва, но не като богатите, принасящи ежегодношно непорочно агне, а като бедните, принасящи две гургулици или два млади гълъба, проявявайки във всичко смирение и любов към нищетата и избягвайки гордостта на богатите... Държейки на ръцете Си Новородения, Светата Дева Мария преклонила колене пред Господа и с дълбоко благоговение, като драгоценен дар, възнасяла и предавала

Младенеца на Бога,.. тя отдала Своето драгоценно Чедо в ръцете на архиерея, като Божий наместник, сякаш отдавайки Го на Самия Бог. След това тя го откупила, както изисквал законът, с определената цена - пет свещени сикли, чийто брой сякаш предугавал петте свещени язви на тялото на Христос, приети от Него на кръста, с които целият свят бил изкупен от клетвата на закона и робството на врага.

07.04 по светския календар, което е † 25 март по църковния календар – Благовещение на Пресвета Богородица

В Евангелието на Лука се говори така за благовестието: "А на шестия месец бе изпратен от Бога Ангел Гавриил". Това бил шестият месец от зачатие на свети Йоан Предтеча. Ангелът, който благовестил на Захария зачатие на Йоан, в шестия месец бил изпратен да благовести на Пречистата Дева зачатие на Христа. Изпратен бил в шестия месец, за да проиграе от радост в утробата на Елисавета шестмесечният Предтеча, усетил приближаването на Божиата Майка...

Свети Андрей Критски пише: "Архангел Гавриил влязъл в дома и се запътил към вътрешната стая, която обитавала Девата, приближил се тихо до вратата, пристъпил вътре и с кротък глас се обърнал към Нея: "Радвай се, Благодатна, Господ е с Тебе!" Съществуващият преди Теб сега е с Теб и скоро ще произлезе от Теб. Съществуващият преди вечността сега ще бъде подвластен на времето. О, безмерно човеколюбие!" - възкликва свети Андрей.

- О, неизповедимо милосърдие! Архангелът благовестува не изобщо радост, а радостта от възплътяването на Твореца в Девата. Защото думите му: "Господ е с Тебе!" разкриват ясно присъствието на Царя, макар приел от Нея човешка плът, но

ни най-малко не отстъпил от присъщата Му слава! Радвай се, тържествуваща, Господ е с Тебе! Радвай се, всечестно оръжие на мира, чрез което скръбната присъда, осъдила света на проклятие, се превръща в радостен призив за блаженство! Радвай се, наистина Благословена! Радвай се, най-възхитителна Дево! Радвай се, прекрасен храм на небесната слава! Радвай се, осветен дворец на Царя! Радвай се, чертог, в който Христос се обручи и съчета с човечеството!

Благословена си Ти между жените, Ти, Която бе предвидяна от пророческите очи на Исаия, който Те нарече Пророчица, Дева, книга запечатана! Благословена си наистина Ти, наречена от Иезекиил денница и врата затворена, през която мина Единият Бог! Благословена си Ти, Едничка, Която възлюбеният от Бога, Даниил, видя като планина и Която чудният Авакум нарече осенена планина, а царственият Твой прародител Давид пророчески възпя като Божия планина, планина тучна, планина, помазана с елей, планина, в Която е благоволил да се всели Бог. Благословена си Ти между жените, Ти, Която Захария, съзерцател на Божествените Тайни, видя като великолепен златен светилник, украсен със седем кандила, означаващи седемте дара на Светия Дух. Наистина си благословена Ти, Която вместиаш и рая, и Едемската градина - Христа, Който след като произлезе от Твоята утроба, като извор на жива вода по неизказаното си всемогъщество напои с четирите евангелски струи цялото земно лице."

Като чула приветствието на ангела, Девата се смутила от думите му и си казала: "Какъв ли е тоя поздрав?" Смутила се, но не се изплашила, понеже подобно посещение не било нещо ново, неочаквано и внезапно за Нея. Появата на ангела не можела да Я изплаши, защото била свикнала да общува дружески с тях още докато пребивавала в Светая Светих, където по думите на свети Герман, приемала ежедневно храна

от ръцете на ангели. Смутила се от почуда, защото още не бил идвал при Нея ангел с такава голяма небесна слава, с толкова радостно лице и с преливащи от възторг думи. Смутила се, защото всичко това било ново за Нея, особено думите от необичайното приветствие: "благословена си Ти между жените", чрез което наредил Нея, Девата, в числото на жените. Смутила се в целомъдрието Си, но не се уплашила, понеже имала дръзновение и като надарена с благоразумие и мъдрост, размишлявала: Какъв ли е тоя поздрав? Какво ли иска да ми каже ангелът с това приветствие? Дали няма да ме въведе отново в храма Господен или ми носи от небето някаква нова храна? Дали Бог не ще Ми възвести чрез него нова тайна? Или ще ми помогне да разбере, понеже толкова много размишлявам, как Девицата ще зачене и ще роди Син"? Какво ли значи това приветствие?"

Тогава ангелът Й рекъл: "Не бой се, Мария! Не се съмнявай в предреченото от Исая за Девата. Ти си тази Дева, Която придоби благодатта да зачене безсеменно Емануил и да Го роди неизказано, както единствен Той знае. Ти се сподоби с Божията благодат заради изобилните Си добродетели и най-вече заради трите най-големи от тях. Ти доби благодат заради дълбокото си смирение, защото Бог на смирените дава благодат - "ето на кого ще погледна: на смирения и съкрушения духом". Ти придоби благодат с девствената Си чистота, защото Бог в съвършената Си чистота желае да се роди от пречиста и нетленна Дева. Ти придоби Божията благодат с пламенната Си любов към Него, защото Господ е казал: "обичам, които Мене обичат, и които Ме търсят, ще Ме намерят". А понеже Ти Го възлюби и се стремеше към Него с цялото Си сърце, то и придоби Неговата благодат и ще родиш Син, не простосмъртен, а Божествен Син, Син на Всевишния, Бог от Бога, роден преди вековете от Отца без майка. От Теб, Девата Майка, без баща, Той трябва да се въплъти. Името Му

ще е чудно и неизразимо - ще Го наречеш Иисус, което значи Спасител, защото Той ще спаси света и ще бъде Цар, Чиято слава ще превъзхожда несравнимо праотца Давида и всички някогашни царе от дома на Яков. Царството му обаче не ще е временно, а вечно, нескончаемо в безброй векове."

Как ще бъде това, когато Аз мъж не познавам? попитала Мария ангела

Пречистата Дева вярвала на казаното от ангела, защото по силата на Божията благодат, с която била изпълнена, знаела, че ще роди Предсказания, за което била известена от самия Бог още докато пребивавала в храма. Не знаела само как ще стане това, по какъв начин Дева, непознала мъж, може да роди? Затова и попитала ангела: "Как ще бъде това?"

Ангелът открива на Девата, че зачатие то ще бъде не както подобава на човешкото естество и както е обичайно, а свръхестествено, "защото когато Бог поиска, порядъкът на естеството отстъпва", че зачатие то ще се извърши със силата на Светия Дух - "Дух Светий ще слезе върху Ти, и силата на Всевишния ще те осени". (Лука 1:35).

Като изслушала благовестието на ангела, Пречистата се преклонила пред волята на Господа с най-дълбоко смирение и със сърце, изпълнено от любов към Бога, отвърнала: "Ето рабинята Господня, нека ми бъде по думата ти".

И в същия миг, чрез действието на Светия Дух, в светата Й утроба се извършило нечуваното зачатие, без плътска похот, но не без духовен възторг. В този миг Нейното девическо сърце се топяло в Божественото желание и пламъкът на серафимската любов изгарял духа Й и умът Й всецяло, сякаш в унес, потъвал в Бога, като се услаждал неизказано от Неговата благост. В такова наслаждение на духа чрез съвършеното боголюбие и на ума от Боговидението се заченал Божият Син

и "Словото стана плът, и живя между нас" като човек.

Ангелът, който по Божие повеление извършил благовестието, като изразил трепетно, с благоговееен поклон почитта си към Въплъщаващия се в девическата утроба и към Девата, приела в Себе си Бога, се завърнал при Престола на Господ Саваот, славейки с неописуема радост тайнството на Божието въплътяване заедно с всички небесни сили во веки. Амин.

12.07 по светския календар, което е † 29 юни по църковния календар – празник на св. първовърховни апостоли Петър и Павел (Петровден) - Край на Петровия пост

"Седем дни и повече до празника на Петър и Павел всички верни – миряни и монаси са длъжни да постят, а непостещите да бъдат ОТЛЪЧЕНИ от общение с православните християни".
Теодор Валсамон - АНТИОХИЙСКИ ПАТРИАРХ ОТ XII в.

Според много древно определение на нашата света Църква, водещо своето начало още от апостолските времена, в понеделник след Неделята на всички светии, която следва след Петдесетница, започва постът, който носи названието Апостолски или Петров пост, тъй като служи за подготовка към великия празник в чест на светите първовърховни апостоли Петър и Павел, празнуващ се на 12 юли (29 юни по църковния календар). Тъй като началото му зависи от празнуването на Пасха, в различните години той е с различна продължителност: при най-ранна Пасха – шест седмици, а при най-късна – седмица и един ден...

Спомнете си как бе посрамен страшният филистимски исполин Голиат, когато младият юноша Давид го уби без

оръжие, само с един малък камък (вж. 1 Царств. 17:49-51). Както и Моисей с пастирските си речи победи египетските философи и тяхната мъдрост (вж. Изх. 7-9 гл.). Така и Геден с триста души победи безбройните мадиамци (вж. Съд. 7 гл.). За това после Бог казал на Геден: „Казах ти да излезеш с триста души срещу мадиамците, за да не би после евреите да кажат, че със собствени сили са победили враговете си, и да не би ти да кажеш, че собствената ти ръка те е избавила“.

Също такава непобедима сила виждаме и в тази двоица свети апостоли, с които Бог посрами световната мъдрост, като ги издигна на проповедническо седалище, защото нито философите, нито риторите можаха да им излязат настреща. Поради което апостол Павел се чудел и казвал: „Де е книжовникът? Де е изследователят на този век? (1 Кор. 1:20). Защо не се покажат?“. Ето че Бог показва глупава светската мъдрост и отхвърли разума на разумните, за да не кажат друговерците, че Христос е утвърдил Църквата Си с насилие и че църковните основи наистина не биха могли да бъдат толкова здрави и славни, ако не бяха укрепнали за кратко време от такива слаби, прости и бедни хора, които Бог бе избрал, и щом ги повика, те незабавно тръгнаха след Него.

Спомнете си, колко готов бил апостол Петър да се покори на Божията воля. Защото когато двамата с брат си Андрей ловели риба в Галилейско море (виж Мат. 4:18, Марк. 1:16) и Христос отишъл при тях и им рекъл: „Оставете мрежата и вървете след Мене да ви направя ловци на човеци“, Петър веднага оставил всичко и тръгнал след Христа (вж. Мат. 4:18-20, Марк. 1:16-18).

Но послушайте, за да видите как Бог призова и апостол Павел. Когато той отивал в Дамаск с гняв да търси християни и колкото намери там да проповядват Христовото име, да ги доведе вързани в Иерусалим, изведнъж го огряла светлина от

небето и чул глас от облак, който му казал: „Савле, Савле, що Ме гониш?“. Това бил Христовият глас. И Павел, щом чул този глас, бързо променил мисълта си и рекъл: „Господи, какво да направя? Какво ми заповядваш? Готов съм да изпълня волята Ти“ (вж. Деян. 9:1-6). Виждате ли колко бързо се обърнал Павел, щом Бог го повикал? А ние слушаме толкова думи и предупреждения, получаваме от Бога толкова наказания и пак не се отказваме от лошите си дела. Павел от една дума: „Защо Ме гониш?“, веднага от гонител станал апостол, от враг приятел на Христа. И нито скръб, нито притеснение, нито глад, нито гонение, нито дълбочина, нито височина, нито смърт, нито живот могат да го отлъчат от Христа (вж. Рим. 8:35, 38, 39).

А Петър покръстил много евреи, построил църква в Антиохия и проповядвал Христовата вяра на елините и в Понт, Галатия, Кападокия, Асия и Витания, а най-накрая го разпнаха в Рим с главата надолу за Христа.

А свети апостол Павел се трудел неуморно за Христовата Църква. Понасял нощен студ и дневна жегата. Мъчел се до кървава пот за целия свят и довеждал до благочестие евреи, елини и най-дивите варвари.

Християни! Светите апостоли претърпели толкова трудове за Христа Бога, ами ние кога ще почнем да служим на Бога? Ето, остаряхме и натежахме. Но виждаме, че Петър и Павел се трудили до дълбока старост, обикаляли села и градове и проповядвали Христовото Евангелие. Колко хули и гонения претърпели от неразумни хора, колко глад, колко жажда, но пак не отпаднали духом, защото имали твърда като камък вяра, с която уловили целия свят, довели го до Христа Бога и създали църкви по целия свят. Наистина, не е толкова чуден Ноевият ковчег, който плавал, без да се подхвърли на бедствие, не са толкова чудни тримата момци, които не

изгоряха във вавилонската пешч, не са толкова чудни евреите, които преминаха през морето, като по суша, колкото е чудно основаването на Христовата Църква. Защото в сравнение с еврейския и елинския народ Христовата Църква отначало била, като синапово зърно спрямо някое голямо дърво, но това синапово зърно толкова се разплодило и разпространило, че изпълнило цялата земя (ср. Марк. 4:31, 32)...

19.08 по светския календар, което е † 06 август по църковния календар – ПРЕОБРАЖЕНИЕ ГОСПОДНЕ.

Не само у светите евангелисти намираме разказ за Преображение Господне: за него ни разказват и учителите на Църквата в множество слова, посветени на този празник; в тях те изясняват и значението му, предлагайки по този начин богата духовна трапеза на християните, обичащи да се отдават на благочестиви размишления...

“Иисус взе със Себе Си Петра, Иакова и Иоана, брат му, и възведе ги насаме на висока планина; и се преобрази пред тях” ...

Защо Господ взел на планината не повече от трима апостоли? Той направил това, с цел да изпълни писанието, което казва във Второзаконие: “при думите на двама свидетели или при думите на трима свидетели става всяко дело”. Вземайки със Себе Си трима апостоли Господ Иисус Христос поискал да вземе и двама пророци, за да бъдат и живите, и мъртвите свидетели на това, че Той е Син Божий, изпратен за спасението на света от Бога Отца и засвидетелстван от глас свише. Но защо присъстват трима апостоли, ако за свидетелство са достатъчни двама души? Моисей е призван от мъртвите, за да свидетелства на мъртвите, заключени в ада, за пришествието на Христа в света, Илия - за да каже на Енох

в рая; а тримата апостоли са призовани да проповядват впоследствие за славата на Христа, видяна в преображението, казвайки: “видяхме славата Му, слава като на Единороден от Отца”, пълен с благодат и истина. И още: “ние ви явихме силата и пришествието на Господа нашего Иисуса Христа, не като следвахме хитро измислени басни, а като станяхме очевидци на Неговото величие. Защото Той прие от Бога Отца чест и слава, когато от великолепната слава дойде към Него такъв глас: “Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение”. И тоя глас чухме да слиза от небесата, като бяхме с Него на светата планина”...

Господ, възлизайки на планината със Своите ученици, “се преобрази пред тях”. Този израз - “пред тях” - е написан от евангелистите с особена цел: за изясняване на това, че не за Себе Си се преобразил Христос, просвещавайки лицето Си като слънце, бидейки “сияние на славата” на Отца, нямаща в себе си никаква тъмнина, Той не се нуждае от просвещение. Той се преобразил заради нас, за да просвети нашата тъмнина и да ни преобрази от роби на греха в истинни Свои раби, и от синове на гнева - във възлюбени синове на Бога; целта на Христовото пришествие, която Той осъществил, била превръщането ни в Божии чедра. Заради това Той се възплътил от Пресвета Дева и Дух Свети, заради това “по вид се оказа като човек”, поради това приел образ на раб, и какъв само труд не понесъл Той, за да обнови в нас, като в синове, погиналия образ на Отца! Някога Моисей казал на Господа: “Твоето светилище, Господи, което Твоите ръце са създали”. Да обърнем внимание на това - “Твоите ръце са създали”: не казва: човешките ръце по Твоя заповед са направили, но Ти Сам си се трудил с ръцете Си. Моисей казал това, посочвайки непостижимия промисъл на Господа за човека: какво не е направил и няма да направи Господ за човека? Заради него Той е създал небето и земята, моретата, реките и всичко, което

е в тях и на тях; заради него денем и нощем осветява небето със светила; заради него праща дъжд, роса и сняг; заради него, като земеделец и градинар, седи и отглежда, та човекът да не търпи недостиг в нищо. Разсъждавайки за това, свети Кирил Иерусалимски казва: “За всекиго нашият Спасител се явява съответно на неговото душевно настроение: за искащия веселие Той е лозе, за желаещия да влезе - врата, за желаещия да принесе своите молитви (към Бога) - ходатай и архиерей. Или: за имащите грехове Той става Агнец, за да бъде заклан за нас и за всички бива всичко, пребивавайки неизменен в тъждеството на Своего естество.” Дотук стига свети Кирил. Така по най-различен начин ни служи нашият Владика, Който казва: “Син Човеческий не дойде, за да Му служат, но да послужи”. И Той върши всичко, търсейки не Своего, а нашето благо, та ние, като познаем непрестанните Му благодеяния, да се проникнем с благодарност и да се преобразим от грешни в праведни, от светолюбци в боголюбци. И на Тавор Той се преобразил заради нас, за да узнаем за приготвената ни небесна слава; Той “ще преобрази унизеното наше тяло”, така че при общото възкресение то да съответства на тялото на Неговата слава в безкрайното Негово царство, приготвено “от създание мира” за обичащите Го. С него да удостои и нас, по Своего милосърдие, чрез благодатта на Своего съзерцание, нашият Бог и Владика, човеколюбецът Христос, на Когото с Отца и Светия Дух подобава чест и слава, сега и винаги и во веки веков. Амин.

28.08 по светския календар, което е † 15 август по църковния календар – Успение Богородично.

След като Господ извършил спасението на човешкия род и се възнесъл на небето, пречистата и преблагословена Дева Мария, Божията Майка и Ходатайка за нашето спасение,

продължила да живее, и то не малко, сред първите християни. Изпълвала я голяма духовна радост, защото виждала как църквата Христова расте по цялата вселена и славата на Нейния Син и Бог завладява пределите на земята. В тези първи дни от живота на християнската църква се сбъднали думите, че ще я облажават всички родове - християните, които славели Христа Бога, облажавали и Неговата Пречиста Майка, която била още на земята.

Щом се изпълнили дните, наближил часът на Нейното успение. Самата Тя желаела по-скоро да напусне тялото и да се прибере при Бога. Душата ѝ била обзета непрестанно от едно желание - да види сладостното лице на Своя Син, седящ отдясно на Небесния Отец. Горещата любов към Него превъзхождала неизмеримо любовта на серафимите. Светите очи на Божиата Майка проливали потоци от сълзи и тя топло молела Господ да я вземе от тази долина на плача в горните блажени обители. Докато живяла в дома на свети Йоан Богослов на Сион, често се усамотявала на Елеонската планина, на мястото, откъдето се възнесъл на небето Нейният Син и Бог. Тук, насаме, Му възнасяла усърдните си молитви. И ето, веднъж по време на усамотена молитва, когато Божиата Майка се молела да дойде по-скоро кончината ѝ и Господ да я вземе при Себе Си на небето, пред Нея застанал архангел Гавриил, който служел от първите дни на детството: той я хранел в Светая Светих, той донесъл благата вест, че ще роди Сина Божий, пазел я неотстъпно през живота на земята. С грейнало лице небесният посланик предал на Пресвета Богородица думите на Господа, които я изпълнили с радост, че скоро, след три дни, ще отиде при Христа Бога. Като възвестил на Пречистата Дева смъртния час, архангелът рекъл да не се смущава, а с радост да приеме думите му, защото те са покана за безсмъртен живот при вечния Цар на славата:

- Твоят Син и Наш Бог - казал той - заедно с архангелите и

ангелите, херувимите и серафимите, и с всички небесни духове и души на праведните ще приеме Теб, Своята Майка, в Царството небесно, за да живееш и царуваш с Него във вечни векове...

Настъпил петнадесетият ден на месец август. Приближавал се очакваният от всички благословен час - третият час на деня - часът на отшествието на Пресвета Богородица. В стаята горели много светилници. Светите апостоли възнасяли славословие на Бога. Пренепорочната Дева лежала на украсения одър, готвейки се за блажената кончина и очаквала пришествието на Своя възлюбен Син и Господ. Внезапно стаята се изпълнила с неизказаната светлина на Божествената слава, от която светилниците помръкнали. Онези, които се сподобили с видението, изпаднали в ужас. Видели, че таванът на стаята се разтваря и славата Господня слиза от небесата - Самият Цар на славата, Христос, с множество ангели и архангели, с небесните сили, със светите праотци и пророци, някога предвъзвестили за Пресветата Дева, и с всички праведни души идвал при Своята Пречиста Майка. Като Го видяла да се приближава, от радост Божията Майка възкликнала:

“- Душата ми величае Господа, и духът ми се зарадва в Бога, Спасителя Мой, задето Той милостиво погледна унижеността на рабинята Си.”

И като се приповдигнала от одъра, сякаш искала да отиде да Го посрещне, Му се поклонила. Той се приближил, като я гледал с любов и казал:

- Ела, родна Моя, ела, гълъбице Моя, ела Мое драгоценно съкровище, и влез в обителите на вечния живот.

Божията Майка отвърнала с поклон:

- Благословено е името Ти, Господи на славата и Боже мой, благоволил да избереш смирената Си рабиня за служение на Твоето тайнство. Помени Ме, Царю на славата, във вечното Си царство. Ти знаеш, че с цялото си сърце Те възлюбих и опазих повереното Ми съкровище, сега приеми в мир духа ми и Ме запази от козните на тъмната сатанинска сила.

Господ я утешил с думи, пълни с любов, успокоил я да не се бои от сатанинската сила, която била победила. С любов я призовал безбоязнено да премине от земята на небето.

“- Готово е сърцето ми, Боже, (готово е сърцето ми”) - отвърнала Пресветата Дева. - “Нека ми бъде по думата ти” - казала Тя, както някога, и легнала пак на одъра.

В неописуема радост при вида на пресветлия лик на Нейния Син и Господ, препълнена с духовен възторг от любов към Него, Божията Майка предала пречистата си душа в ръцете Му. Без да изпита болка, сякаш заспала сладък сън: Този, Когото заченала без накърняване на девството ѝ и родила без болка, приел душата ѝ от пречистото тяло. И начаса се подела дивна ангелска песен, в която, повтаряни от ангелите, радостно звучали думите на Гаврииловия поздрав към Пресветата Дева:

“- Радвай се, благодатна! Господ е с тебе; благословена си ти между жените.”

Така, с тържествено песнопение небесните чинове съпровождали пресветата душа на Божията Майка, носена от Господа в горните селения. Светите апостоли, които се удостоили с видението, с умилен поглед я изпращали, както някога Господа при възнесението от Елеонската планина. Те останали още дълго по местата си, обзети от ужас, сякаш в несвяст. Като дошли на себе си, Христовите ученици се поклонили пред Господа, възнесъл със слава на небесата

душата на Своята Майка и с плач наобиколили одъра на Богородица. Лицето на преблагословената Дева Мария сияело като слънце и от пречистото тяло се носело дивно благоухание, каквото на земята няма. Всички вярващи с благоговейна почит и страх целунали пречистото ѝ тяло. От честните мощи излизала сила, която освещавала и изпълвала с радост сърцата на ония, които се докосвали до тях. Болните се изцелявали: слепи проглеждали, на глухи се връщал слухът, хроми се изправяли, бесове излизали - изчезвала всяка болест само от съприкосновението с одъра на Божиата Майка...

По Божий промисъл един от апостолите, свети Тома, не присъствал на преславното погребение на тялото на Пречистата Богородица. Явил се в Гетсмания едва на третия ден. Скърбял много и се съкрушавал, че не се удостоил като останалите свети апостоли с последно приветствие и благословение от Пречистата Богородица. Плакал много, че само той единствен не видял Божествената слава, дивните Божии дела и тайни, явени по време на успението и тържественото погребение на Божиата Майка. Апостолите се смилили над него и решили да отворят гроба, за да може свети Тома да види поне мъртвото тяло на преблагословената Богородица, да се поклони и го целуне, за да се уталожи мъката му и се утеши в огорчението си. **Когато обаче отвалили камъка и отворили гроба, изпаднали в ужас: тялото на Божиата Майка не било там, били останали само погребалните пелени, от които се носело дивно благоухание.** Светите апостоли стояли изумени, без да знаят какво да мислят! Със сълзи на очи, благоговейно, те целували погребалните повивки и се молили на Господ да им открие къде е изчезнало тялото на Пресвета Богородица. Привечер седнали малко да се подкрепят. Светите апостоли по време на хранене имали следния обичай: оставяли едно свободно място на трапезата и заделяли в чест на Христа парче хляб. След

като се нахранили, възнасяли благодарност, вземали хляба, наречен дял Господен, със славословие на великото име на Пресветата Троица го поднасяли нагоре и казвали: “Господи Иисусе Христе, помагай ни!” и го изяждали като Божие благословение. Светите апостоли правели това не само когато били заедно, но и когато се намирали далеч един от друг. Сега, по време на трапезата в Гетсимания, те мислели и говорили само за едно - защо пречистото тяло на Божията Майка не било в гроба? И когато станали от трапезата и въздигнали отделения в чест на Господа дял, славейки Пресветата Троица, изведнъж чули ангелски хор. Вдигнали очи и видели във въздуха Пречистата Божия Майка в обкръжението на множество ангели. Озарявала я неописуема светлина. Тя казала:

- Радвайте се, защото съм с вас във всички дни.

Светите апостоли, като се изпълнили с радост, вместо обичайното: “Господи Иисусе Христе, помагай ни!”, възкликнали:

- Пресвета Богородице, помагай ни!

Оттогава, след като сами повярвали, научили и светата Църква да вярва, че Пречистата Божия Майка била възкресена от Своя Син на третия ден след погребението и взета с тяло на небето. Светите апостоли се върнали на гроба, взели оставената плащаница за утешение на скърбящите и като свидетелство за възкресението на Божията Майка.

Не подобавало скинията на живота да бъде във властта на смъртта. Родилата Създателя на тварите да сподели тленната участ на всичко земно. Законодателят изпълнил дадения от Него закон - децата да почитат родителите си - Той почел Своята пренепорочна Майка като Себе Си. Както Самият Той възкръснал със слава на третия ден, тъй и Майка Си възкресил

със слава на третия ден и я взел в Своите небесни селения. Това било предсказано и от свети Давид: “Застани, Господи, на мястото на Твоя покой, - Ти и ковчегът на Твоето могъщество”. Пророческите му думи се сбъднали, когато Господ възкръснал и възкресил Своята Майка. Празният гроб, изсечен в скалата, както и на Нейния Син, съществува и до днес и е предмет на благоговейна почит от страна на вярващите...

Б. ПОДВИЖНИ

(Празници според Триода и Пентикостара)

Възкресението на Иисуса Христа (Пасха) е най-великото събитие в историята на човешкия род. Това е празник на празниците и тържество на тържествата. Както вече се спомена по-рано, празникът Пасха е подвижен - намира се в зависимост от първото пролетно пълнолуние. Подвижни са и всички други празници, свързани с Пасха: Вход Господен в Йерусалим (Цветница), Възнесение, Петдесетница, Св. Дух и др.

Светата Църква мъдро е наредила, щото по-големите празници да се предшествуват от пост. И понеже Пасха е най- великият църковен празник, то и подготовката към него започва по-отдалече: десет седмици - две уводни, подготвителни към великия пост недели (на Митаря и фарисея и на Блудния син), неделя Месопустна (през тая неделя се ядат яйца и млечни храни), и седем недели на строг пост.

От целия период вее дух на покаяние и тъга за нашата виновност пред Бога. Песенното и молитвено творчество, събрано в постния триод, е плод на душевно съкрушение и покаяни сълзи. То е излязло из под перото на св. мъже и жени измили със сълзи греховете си.

Накратко ще проследим подготвителното постно време.

В Неделя на митаря и фарисея ние чуваме покаяната песен: *„Покаяния отверзи ми двери Жизнодавче, / утренюет бо дух мой ко храму святому Твоему, / храм носяй телесный весь осквернен: / но яко щедр, очисти / благоутробною Твоею милостию.“* – (Отвори ми дверите на покаянието, Животодателю, защото от разсвета моя дух се стреми към Светия Твой храм, носен от целия осквернен телесен храм). Но ти като състрадателен го очисти с *благодатната Твоя милост*“. Този ден Църквата ни предлага евангелската притча за гордия фарисей и смирения митар, като ни увещава, чрез песните си, да не се молим по фарисейски, а да се поучим от смирената молитва на митаря.

Следващата неделя е на Блудния син. Този ден ние чуваме 136 псалом: *„На реках Вавилонских, тамо седохом и плакахом, внегда помянути нам Сиона. Аллилуиа.“* – (При реките Вавилонски седнахме и заплакахме, когато си спомнихме за Сион). Чуваме и евангелската притча за Блудния син, който пропилял по плътски наслади и разпътствие имот и младежки сили, но най-сетне се опомнил и се върнал разкаян в бащиния си дом, приет с отворени обятия от любещия го баща.

В Неделя месопостна св. Църква предлага евангелското четене за страшния, но праведен Христов съд. Напомня ни за нашите отношения към нещастните в живота – гладните, голите, болните, бездомните, затворниците, които Христос нарече Свои по-малки братя. Вечерта ние заговяваме от месна храна. През Сирната неделя се разрешава употребата на яйца и млечна храна.

В Неделя месопустна ние слушаме строгото предупреждение на Христа – „

„аще ли не отпу́щаете челове́комъ согрѣшѣнія ѹхъ, ни Оте́цъ ва́шъ отпу́ститъ ва́мъ согрѣшѣніѹ ва́шихъ.“ (Ако не простите на човеците прегрешенията им, и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви). Затова този ден ние посещаваме близки и се опрощаваме с тях. В някои места след вечерното богослужение става всеопрощение на църковните служители с техните пасоми и на християните помежду си. Трогателен и възпитателен е този обичай. Довчерашни непримирими врагове, които не искат да се видят, днес се прегръщат и целуват, прощавайки си един другиму прегрешенията и обидите!

Още същата вечер почва великопостното богослужение: пее се бавно и тържествено великият прокимен. Още тая вечер почват ниските поклони. Още тая вечер богослужебните одеяния, покривки и завеси се променят от светли в траурни. Великопостното настроение вече ни обзема. Но това е само увод към самото великопостно богослужение.

На другия ден започва истинската великопостна служба, която се извършва в

понеделник, вторник, сряда, четвъртък и петък.

Особеността на това богослужение се състои в това, че към утренната се прибавят часове, изобразителни, вечерня, преждеосвещена литургия (в сряда и петък, в четвъртък на петата великопостна неделя и на някои празници). Вечерта се извършва велико повечерие. Често се чете молитвата на св. Ефрема с ниски поклони. Първата неделя се пеят части от великия канон на св. Андрея Критски с покаяния припев: *„Помилуй мя, Боже, помилуй мя. (Помилуй ме, Боже, помилуй ме!)“* Целият този канон се пее в сряда вечер на петата неделя. В него са разкрити дълбините на каещата се човешка душа, преброден е целият Стари Завет с всичките му

герои и събития, които могат да послужат като мотив и подбуда към покаяние. Слушаме с умиление кондака: *„Приближается, душе, конец, приближается, / и нерадиши, ни готовиши: / время сокращается, востани, близ при дверех Судия есть: / яко соние, яко цвет, время жития течет: / что всуе мятемся?“* Чуваме и песнопенията на великото повечерие. А в сряда и петък на преждеосвещената литургия пеем умилно. В петък вечер се извършва малко повечерие с пение на *акатист (акатист (гр.) – неседален; това ще рече, че когато се пее акатистът, ние трябва да стоим прави)* в чест на св. Богородица. Акатистът се пее пред Богородичната икона. Всеки кондак завършва с възгласното пение: *„алилуя“ (алилуя (евр.) – хвалете Бога)*, а всеки икос – с *„Радуйся Невесто Невестная (невестна – която не познава мъж)!“*

Първата великопостна неделя е наречена Православна, защото е посветена на тържеството на нашата *православна* вяра. Този ден се чествува паметното събитие, станало през 842 г., когато православието се наложило на иконоборската ерес. Църквата прави благоговеен и молитвен спомен на борците за православие и възгласява анатемите (осъждане, порицание) на еретиците.

Втората великопостна неделя е посветена на св. *Григорий Палама*, Солунския архиепископ, горещ борец за чистотата на православната вяра.

Третата неделя, наречена *Кръстопоклонна*, е посветена на св. животворящ Кръст Господен. Ние сме в средата на великопостния подвиг. Св. Църква издига пред нас св. Кръст, за да ни насърчи в кръстоносението, та да доведем започнатия подвиг до спасителен край. Този ден се покланяме на св. Кръст и пеем: *„Кресту Твоему покланяемся Владыко, / и святое Воскресение Твое славим (На Твоя*

кръст се покланяме, Владико, и Твоето възкресение славим)“.

Четвъртата неделя е посветена на *св. Йоана Лествичник* – автора на „Лествицата“ (стълбата). Това е съчинение, което ни излага християнските добродетели, представени като стълбица, чрез която може да се изкачим до нашето спасение.

Петата неделя е посветена на *св. Мария Египетска*. Тая жена на младини била голяма грешница, но чрез продължителен строг пост и покаяние могла да победи плътските страсти и да достигне необикновена светост. Нейният живот е прекрасен пример за подражание на всички, които ревнуват към духовно-нравствено усъвършенствуване.

Шеста неделя на Великия пост - Вход Господен в Иерусалим (Цветница, Връбница) - Подвижен празник, свързан с Възкресение Христово (Великден). Обикновено се празнува през април.

Този ден се спомня тържественото влизане на Христа в Йерусалим, станало няколко дни преди страданията и смъртта Му. Служи се Златоустова литургия и се раздават на богомолците върбови клонки, за да ни напомнят, че и ние мислено участвуваме в посрещането на Христа в Йерусалим, когато иерусалимци носели в ръцете си палмови вейки. На Връбница се разрешава употребата на риба, елей и вино. Този ден е голям Господски празник.

Немного преди това Господ извършил едно от най-великите Си чудеса: възкресил от мъртвите Лазар, който от четири дни лежал в гроба. Вестта за небивалото чудо, извършено във Витания, бързо се разнесла из цялата иерусалимска околност.

Всички искали да видят великия Чудотворец и възкресения от Него Лазар. Като че ли отговаряйки на желанието на народа, Господ замислял да отиде в Иерусалим.

Научавайки това, целият народ се раздвижил; мнозина, от нетърпение да видят по-скоро великия Чудотворец, излезли от града, да посрещнат Спасителя.

Господ с учениците Си вече наближил Иерусалим. Когато пристигнал в селото Витфагия, което се намирало недалеч от Елеонската планина, повикал двама от Своите ученици и казал:

- Идете в отсрещното село. Като отидете там, ще намерите вързана ослица и младо осле с нея. Отвържете го и Ми го доведете. Ако някой ви каже нещо, отвърнете му, че тъй е повелил Господ.

Учениците отишли и направили всичко, което казал Господ.

Като докарали младото осле, нахвърляли върху му дрехите си и Господ седнал върху тях.

Когато многобройните тълпи народ, така силно жадуващи да видят Господа, най-сетне Го съзрели, радостно възкликнали:

- Осанна (6) на Сина Давидов! Благословен, Който иде в име Господне! Осанна във висините!

Всеобщият възторг се засилвал с приближаването на Господа към Иерусалим. Тържественото шествие бавно се приближавало към последното възвишение, откъдето трябвало да се спусне надолу до самия Иерусалим. Оттук Иерусалим представлявал красива гледка: точно пред очите се възвисявал величественият Иерусалимски храм, с мраморните си колони в ослепителна белота и със златния си купол, който в хиляди мълнии отразявал горещите лъчи на южното слънце. Но редом

с храма блестяла и огромната кула на Антониевата крепост, превишавайки височината на храма и сякаш нагледно изобразявала онова унижение, което претърпявал иудейският народ под римско иго. На същото място се откривала пред погледа преторията на Пилат, където скоро ще поведат на несправедлив съд Величайшия Праведник.

Сред тези впечатления, всяко от които припомняло в сърцето на евреина и някогашната древна слава, и сегашното унижение на отечеството му, погледите на всички някак неволно се обръщали към Иисус от Назарет, Който сега, шествайки върху осле, сякаш носел на Иерусалим неговото предишно свято величие. С радостен възторг, виждайки Иисуса, мнозина сваляли връхните си дрехи и ги постилали по пътя на шествието; други режели клонки от изобилно растящите там финикови палми, и застинали с тях пътя; трети държали клонките в ръце и тържествено ги размахвали във въздуха.

- Осанна на Сина Давидов! Благословен, Който иде в име Господне! Осанна във висините! - непрекъснато се чувало от всички страни.

Така тържествено и с ликуване Иерусалим посрещал своя Цар - Месията.

Сбъднало се онова, което било предсказано още в древността от пророк Захария: "Ликувай от радост, дъще Сионова, тържествуй, дъще Иерусалимова: ето, твойт Цар иде при тебе, праведен и спасяващ, кротък, възседнал на ослица и на младо осле, син на подяремница".

Но въпреки радостта и ликуването на народа, в душата на Господа имало дълбока скръб. Той скърбял за това, че иудейският народ не иска да разпознае часа, в който е посетен. Той знаел, че същият този народ, който днес Го

посреща с такова тържество и ликуване, като вика към Него: “Осанна, Сине Давидов!”, след няколко дена ще крещи: “Разпни, разпни Го!” Той предвиждал скоршната гибел на Иерусалим и обитателите му; Неговият свят взор сега ясно си представял как рухvat стените на този славен град, как стотици хиляди от иудеите, които сега ликуват, загиват под неприятелския меч и целият Израил, като прах, развяван от вятъра, ще се разпръсне по лицето на земята.

Когато съвсем наближил Иерусалим, Господ го погледнал още веднъж, заплакал и казал:

- О, да бе узнал поне в този ден кое служи за твоя мир! Но сега това е скрито от очите ти!... Ето, ще дойдат дни, когато враговете ти ще те обградят, ще те обсадят от всички страни и от-всякъде ще те притеснят; ще избият децата ти и тебе ще съсипят, така, че в тебе няма да остане камък върху камък - и всичко това ще стане, защото ти не разпозна времето на твоето посещение!

Вечерта на Връбница започва *Последованието на Жениха*. Това е утрения с евангелско чтение. След шестопсалмието слушаме протяжно *алилуя*. Евангелското чтение (притчата за петте умни и петте неразумни девици) ни напомня и подканя да бъдем духовно бодри, за да посрещнем младоженеца – Христа.

На светилния се изнася за целуване и поклонение образът на Христа в багреница и с

тръст.

Тази служба се извършва и в понеделник, и във вторник. А сутринта на великия понеделник, вторник и сряда се извършва Преждеосвещена литургия.

На *Велики четвъртък* сутринта рано се извършва св. Василиева литургия. Приготовлява се за цяла година сухо свето причастие за тежко болни (запасни св. дарове) и се освещава елей за здраве на всички християни. Вечерта се отслужва специално утринно богослужение, посветено на спасителните страдания на Господа Иисуса Христа. Четат се дванадесет евангелия за предаването, съденето, разпятието и погребението на Христа.

След петото евангелие свещеникът изнася от св. олтар Разпятието и го издига сред храма за поклонение. Носенето на кръста напомня Христовото кръстоношение. Със запалена свещ в ръка и с благоговейно и трепетно чувство слушаме трогателните евангелски четива и песнопения и мислено следваме Господа в кръстния Му ход, от Гетсимания до Голгота и гроба, участвайки в изкупителните Му страдания. Дълбоки и силни са изживяванията ни в тая света вечер.

На другия ден – *Велики петък* – се четат така наречените „царски часове“ и се извършва вечерня с изнасяне на плащаницата (*плащаница – погребална повивка. Някога покойниците при погребението са ги обвивали в чисто бял плат. Така е бил погребан и Христос*) _сред храма. Четат се няколко евангелски четива все във връзка със страданията и погребението на Христа. Този ден се спомня разпятието Христово.

Вечерта на Великия петък или рано сутринта на *Велика събота* се извършва *опелото* Христово. Свещениците и певците застават около плащаницата и започват да пеят умилните погребални песни: „Жизнь во гробе положился еси, Христе, / и Ангельская воинства ужасахуся, снизхождение славяще Твое. (В гроб си бил положен, о Христе, Животе...)“, „Величаем Тя, Иисусе Царю, / и чтим

погребение и страдания Твоя, / имижже спасл еси нас от исления.“. Намираме се мислено при гроба на Изкупителя на човешкия род, приел драговолно да пострада за нас, и Го оплакваме заедно с Иосифа, Никодима и мирносиците.

След опелото се ознаменува погребението на Христа: свещениците и певците вземат на рамо плащаницата, излизат от храма и при траурно биене на църковните камбани и пеенето на *„Святий Боже...“*, обхождат храма, спирайки се на южната, източната и северната страна, за да се кажат специални ектении.

При влизането в църква, по стар обичай, богомолците минават под плащаницата. След това последната се внася в св. олтар и се полага върху св. престол, гдето остава до деня преди Възнесение.

Във Великата събота сутринта се извършва св. Василиева литургия, съединена с пасхална вечерня. На вечернята се четат паримии (*паримия – четиво от Стария Завет*) от пророк Даниила.

Спомня се събитието от Стария Завет за чудесното избавление на тримата момци във Вавилонската пещ. По време между апостолското и евангелско чтение се хвърлят в църква цветя.

Възкресение Христово. В събота вечерта, към 11 часа, започва пасхалната полунощница с пение на канона. Към 12 часа без четвърт в храма се угасяват всички свеци и кандила. Остава да гори само напрестолното кандило. Свещеникът, облечен в пълно и светло одеяние, запалва свещ от горящото кандило, застава на солея (*кръгло стъпало (площадка) пред св. олтар*) с лице обърнато към запад и пее: *„Придите, примите свет ... (Дойдете, приемете светлина*

от незалязващата Светлина...) При тая покана богомолците пристъпват към свещеника и запалват от него свещите си. Певците запяват: „*Воскресѣние Твое, Христѣ Спасе, / Ангели поют на небесѣх, / и нас на землі сподоби / чистымъ сърдцемъ / Тебѣ славити. (Твоето възкресение, Христе Спасителю, ангелите на небето възпяват. Сподоби и нас на земята да Те славим с чисто сърце!)*“ Образува се тържествена литийна процесия, която излиза от храма и застава на определеното място. Тук свещеникът чете възкресното евангелие, след което, кадейки, тържествено пее тропара на Възкресение: „*Христосъ воскресе из мѣртвыхъ, / смѣртию смерть попрáв / и сущимъ во гробѣхъ живóт даровáв. (Христос възкръсна от мъртвите, със смъртта Си смъртта потъпка и на ония, които са в гробовете, живот подари)*“ и поздравява с *Христос воскресе!* християните. В този момент камбаните тържествено бият. Лицата на всички греят от пасхалната радост. Тая радост преизпълва сърцата на богомолците. Заедно със запалените великденски свещи християните отнасят тая радост по домовете си.

Следва велика ектения и пасхална утринна, след което се отслужва Златоустова литургия.

**ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСОВО, ПАСХА (ВЕЛИКДЕН) -
Подвижен празник, Обикновено се празнува през
април или май.**

„Изтреби смъртта овладяният от смъртта Жизнодавец. Слезият в ада плени ада, който се огорчи, когато вкуси плътта Му. Като предсказа това преди столетия, пророк Исаия пише: "Адът се огорчи, когато Те срещна в преизподнята си!"

Огорчи се, защото биде обезсилен!

Огорчи се, защото биде посрамен!

Огорчи се, защото бе умъртвен!

Огорчи се, защото бе провален!

Огорчи се, защото е окован!

Той прие плът, а в нея се натъкна на Бога; прие земя, а в нея намери небе; прие, което виждаше, а се натъкна на онова, което не виждаше!

"Де ти е, смърте, жилото? Де ти е, аде, победата?" [Ос. 13:14, Кор. 15:55]

Възкръсна Христос и ти биде повален!

Възкръсна Христос и паднаха демоните!

Възкръсна Христос и се радват ангелите!

Възкръсна Христос и живот се въдвори!

Възкръсна Христос, и нито един мъртвец няма в гроба, защото Христос, Който възкръсна из мъртвите, "за умрелите стана начатък" (1 Кор. 15:20).

Той пръв възкръсна като Глава, а подир Него в свое време ще възкръснем всички ние, Неговите членове! Нему слава и държава (владичество) во веки веков! Амин!"

Поради величието на пасхалното събитие, св. Църква е определила празникът на възкресението Христово да трае цяла седмица. Това е тъй наречената „Светла седмица“. Под знака на пасхалното тържество са и дните до Възнесение, както и всеки неделен ден от годината.

Първата неделя след Пасха се нарича „*Антипасха*“ или „*Томина неделя*“. На този ден се чествува явяването на Христа на апостолите в присъствието на Тома (Йоан 20:19 –

25).

Втората следпасхална неделя се нарича неделя на *Мироносиците*. Този ден се чествуват жените мироносици, Йосиф от Ариматея и Никодим, които погребали с почит Христа (Мат. 27:57 – 61).

Третата – на *Разслабения*; чете се евангелският разказ за 38-годишния разслабен от Витезда (Йоан 5:1 – 15).

Четвъртата – на *Самарянката*; чете се евангелието за беседата на Христа със самарянката при Иакововия кладенец (Йоан. 4:4 – 42).

Петата неделя – на *Слепия*; нарича се така, защото този ден е определено да се чете евангелският разказ за чудесното изцеление на слепородения (Йоан 9:1 – 38).

Възнесение Господне. На 40-ия ден от възкресението Си Христос се възнесъл на небето. След това събитие св. апостоли се върнали в Йерусалим с голяма радост, очаквайки слизането на Св. Дух, Когото Христос обещал да им изпрати.

**ВЪЗНЕСЕНИЕ ГОСПОДНЕ, СПАСОВДЕН -
Подвижен празник. Празнува се винаги в
четвъртък, като един от великите празници на 40-
тия ден от Възкресение Христово (Пасха, Великден)**

Господ още при първото Свое явяване след Възкресението Си възвестил на Мария Магдалина, а чрез нея и на всички Свои последователи, Своего предстоящо Възнасяне на небето. Обаче любовта към това "малко стадо", Неговите ученици, които Спасителят възлюбил до края на света (Йоан. 13:1), още Го задържала на земята. Затова, при все че пречистото Му тяло на възприетото в него човешко естество се издигнало от кръста, преобразено от земно в небесно, и вече се устремявало към небесния свят, към Отца, все пак Господ не веднага Се

възнесъл на небето. Той не пребивавал постоянно с учениците Си, не делеял с тях деня и нощта, почивката и трапезата, както правел преди, но Се явявал сред тях от време на време, ту по време на домашни беседи, когато вратите бивали заключени (Иоан. 20:19); ту на път (Марк. 16:12; Лук. 24:1332); ту по време на риболов (Иоан. 21:114).

При тези Негови чудодейни явявания отпадналите от печал сърца се изпълвали с дивна услада. Всичките им надежди, че Той, техният Учител, бил Месия-Изкупител, рухнали поради безславната смърт на Господа Иисуса Христа по време на празника Пасха. "А ние се надявахме, че Той е Оня, Който щеше да избави Израиля" повтаряли мнозина с Емауските пътници, но Той умря на кръста Този, "Който беше пророк, силен на дело и слово пред Бога и целия народ" (Лук. 24:21, 19). И ето, от тогава разколебаната вяра на учениците отново оживяла, а потопената в печал любов отново възтържествувала: Господ възкръснал и със Своите явявания пред учениците многократно засвидетелствал пред тях истинността на Своето Възкресение и за да ги увери в тази истинност, Той ял и пил с тях (Лук. 24:42), показвал им белезите от раните на ръцете, нозете и ребрата Си, позволявал им да ги докосват с пръстите Си (Иоан. 20:27).

Но Господ Се явявал на Своите ученици след като възкръснал от мъртвите не само за да ги увери в истинността на Своето възкресение. По време на тези явявания Той продължавал да ги наставлява в истините на Евангелието; разказвал им за царството Божие (Деян.1:1-3) всичко онова, което не бивало да им бъде откривано до кръстната Му смърт, както и онова, което трябвало още да чуят от своя Учител до изпращането на новия Наставник Светия Дух. В онова време Господ отворил ума на учениците Си да разбират Писанията (Лук. 24:45); говорил им за Своята Божествена власт "на небето и земята", за тяхното избраничество да проповядват

Евангелието пред всички народи; кръстил ги в името на Отца и Сина и Светия Дух и ги учил да пазят всичко, което Господ им е заповядал; при което Той им обещал да бъде със Своята Църква "през всички дни до свършека на света" (Мат. 28:18-20). Така Господ постепенно подготвял Своите ученици за оново велико служение, за което били призвани за проповядване на Евангелието на Царството Божие.

В такава подготовка изминали четиридесет дни. През това време учениците на Божествения Учител постепенно привикнали с мисълта за раздялата с Него. Виждайки, че Той не им се явява постоянно, те се научили да разпознават в Него Същество надземно, принадлежащо на висшия, а не на този свят. Мислейки и говорейки за Него, те вече Го наричали Господ, а не Учител, както преди, и чувството им на любов към Човека се сливало с трепетното им благоговение пред Господа. Малко по малко, те, разбира се, достигнали до мисълта, че пребиваването на Господа на земята е временно състояние и че раздялата с Него е неизбежна. Сега Го виждали от време на време с телесните си очи и това било празник за тях: но празникът не може да продължава дълго. Така от радостта поради възкръсналия Господ апостолите постепенно достигнали до мисълта за неизбежната разлъка с Него. И ето, в четиридесетия ден след Възкресението Господне дошло времето за тази разлъка.

Числото четиридесет в свещената история се отличавало като определен момент, край на велик подвиг. В четиридесетия ден от раждането Израилевите първенци според Моисеевия закон били длъжни да се явят в храма пред лицето на Иехова (Лев. 16:19, 20). В четиридесетия ден след Възкресението, което било ново раждане, трябвало да Се яви в небесната скиния и "първороден измежду мъртвите" (Кол. 1:18) нашият Господ Иисус Христос.

Не е ясно дали учениците на Господа били предварително известени за това, че този ден щял да бъде последен за тяхното видимо общение с Божествения Учител. Те обаче, по явно повеление, което може би им било дадено при едно от предшестващите явявания, се събрали в този ден в Иерусалим. Колкото и да бил изпълнен светият град с врагове на Господа Иисуса, все се намирали хора, у които Неговите ученици могли да намерят убежище и място за своите срещи. И твърде възможно било такава място да бъде самата горница, където се състояла Тайната Вечера, и където няколко дни след Възнесението над апостолите слязъл Дух Светий.

Посред събралите се ученици Се явил и Господ без съмнение така тайнствено и внезапно, както Се явявал след Възкресението Си.

Беседата на Господа с учениците при това последно явяване не е предадена с всички подробности от евангелистите, но у евангелист Лука са дадени няколко указания, от които става ясно в какво се заключавала тази беседа.

Преди всичко Господ още веднъж разкрил пред учениците необходимостта от кръстния път за Месията-Избавител. "Тъй е писано", тоест от века определено и предсказано още от пророците, "и тъй трябваше Христос да пострада", говорил Той, "и да възкръсне от мъртвите на третия ден, и да бъде проповядвано в Негово име покаяние и прощение на греховете у всички народи, начевайки от Иерусалим" (Лук. 24:46, 47).

Ето за такъв проповеднически подвиг сега Божественият Учител призовавал Своите ученици, поверявайки им завършека на Своего благовестническо дело. "Вие бяхте свидетели на всичко случило се, вие видяхте как Изкупителят умря за греха на света, видяхте Го и възкръснал; затова Аз изпращам вас на проповед на Евангелието у всички народи" сякаш им говорил Господ.

Преподал им тези наставления, Господ извел Своите ученици извън Иерусалим и поел с тях по посока към Витания. Това бил път, по който много пъти Той вървял със Своите ученици, и по който вървял с тях за последен път преди самите страдания... Беседвайки така, те достигнали до Елеонския хълм,...

Тук Господ се спрял, погледнал Своите ученици, после вдигнал ръцете Си и с тях ги благословил с такова благословение, което разпростира своята сила завинаги и предавайки я от поколение на поколение, тя остава върху всички вярващи. И благославяйки, Той пред очите на учениците се отделим от земята, и отдалечавайки се от тях, се възнасял към небето, "не с помощта на водещ Го, но, според както отбелязва свети Йоан Златоуст, "Сам Се издигал в Своя път" (Беседа върху Псалмите). Възхождането не се извършвало бързо, за да могат учениците в пълнота да се насладят на величествената гледка. Когато Възнасящият Се бил вече на такава висота, че било трудно за зрението да го следва, се явил светъл облак и Го скрил от лицето на земята.

Така пред очите на апостолите се извършило явление, подобно на видението на Елисей при отшествието на свети пророк Илия на небето, но несравнимо по-славно по вид...

Апостолите с необяснимо чувство наблюдавали последното чудо, извършвано пред очите им от Него, следейки как все повече и повече Се скривал от погледите им Божественият Учител, и, разбира се, не могли да отделят очи от прекрасната гледка. Господ вече напълно Се скрил от полето на зрението им, но техният взор все още се устремявал към Него, все още Го търсел.

Посред това напрегнато внимание на апостолите към последното тайнство на Евангелието, извършвано пред тях, изведнъж били поразени от глас, който ги извел от тяхното

вцепенение. Говорели два светли небожители, неочаквано представили се пред тях в бели одежди. Пробуждайки ги от бездейственото изумление, небесните вестители им обяснили, че отшествието на Господа е Неговото видимо скриване от земен взор до времето на второто Пришествие: "мъже галилейци", говорили те, "какво стоите и гледате към небето? Този Иисус, Който Се възнесе от вас на небето, ще дойде по същия начин, както Го видяхте да отива на небето" (Деян.1:1-11); ще дойде така "неочаквано и непредвидено", така "явно и тържествено" (обяснение на Филарет, митрополит Московски), също така "на облак и с тяло" (свети Иоан Златоуст, беседа върху Деяния Апостолски).

След тези думи апостолите вече нищо не чакали на Елеон и с благоговение покланяйки се на Възнеслия се, се върнали в Иерусалим, не опечалени от разлъката, но както отбелязва евангелистът, "с голяма радост" (Лук. 24:52). Те се радвали на славата на своя Учител, чието Възнесение свидетелствало, че Той е истински Бог, Владика на небето и земята радвали се и за своето предназначение, виждайки, че са призвани на дело Божие, велико и свето; радвали се при самото явяване на ангелите и на приетата от тях вест, която обещавала, че видимо отделилият Се от тях Учител не прекратявал с тях общението на любовта, като в необходимите случаи те ще получават наставление Свише.

Шестата неделя след Пасха е посветена на Светите отци от Първия вселенски събор в Никея, който осъдил лъжеучението на Ария.

Петдесетница (Св. Троица). Петдесетница, както се спомена, е бил един от най-

великите празници и в Стария Завет (Лев. 23:16; Второзак. 16:4). За този ден в св. град Йерусалим дохождали голямо множество поклонници от Иудея и от всички краища на тогавашния свят (Деян. 2:5). Същия този ден, 50-ти след възкресението на Христа, когато св. апостоли, заедно с Божията Майка, се били събрали на молитва, Дух Свети слязъл върху тях във вид на огнени езици. Празникът Петдесетница, поради всичко това, се смята като рожден ден на Христовата църква.

Този ден след тържествената литургия се отслужва вечерня, през време на която, по обичай на някои места, се хвърля орехова и др. шума – очевидно, за да ни напомни за шумното слизане на Св. Дух над апостолите.

Четат се специални коленопреклонни молитви, в които усърдно се молим да се изпрати и нам Св. Дух, за да ни научи на всяка истина; молим се също и за нашите близки покойници.

8 Неделя след Възкресение (след Пасха, след Великден) - Света ПЕТДЕСЕТНИЦА. Ден на Света Троица - рожденият ден на Христовата Църква - Подвижен празник. свързан с Възкресение Христово (Пасха, Великден)

След Възнесението Господне Неговите ученици и апостоли се върнали от Елеонската планина в Йерусалим и отишли според Преданието в онзи същия дом в Сион, където била извършена Тайната вечеря Христова. Там те пребивавали в единомислие и молитва, заедно с още някои жени и Божията Майка, очаквайки слизането над тях, по обещанието на Господа, на Светия Дух, и се подготвяли да приемат Неговите благодатни дарове.

В десетия ден след Възнесението на Господа, съвпадащ с

иудейската Петдесетница, по време, когато по улиците на града с веселие се стичал народ към храма, да чества своя ветхозаветен празник в третия час на деня, внезапно във въздуха се чул необичаен шум, като по време на буря. Шумът се спускал от небето от високите слоеве въздух, но скоро проникнал и изпълнил с чистия си полъх горницата, където се намирали вярващите. В този миг огнените езици се разделили във въздуха и се спрели над Божията Майка и всеки от апостолите.

"Бурният полъх бил близко предизвестие, а явяването на огнецветни пламъци във форма на езици видимо знамение за пришествието на Светия Дух. Сам бидейки Дух съвършен, чист и безтелесен, Той избрал чувствено осезаемо знамение, за да им яви осезаемо Своето присъствие." "Защото, разсъждава свети Григорий Богослов както Син Божий се яви видимо на земята, така подобавало и Дух Светий да се яви видимо" (беседа 44). Така и по-преди, когато Той слязъл върху Иисуса Христа в река Йордан, избрал вид на гълъб, в който да се яви.

Второ, по-голямо чудо последвало след първото. Можейки до този момент да говорят само на своя роден диалект, апостолите и другите вярващи, започнали сега изведнъж да говорят на всички известни тогава езици: "И всички се изпълниха с Дух Светий, и наченаха да говорят на други езици, според както Духът им даваше да изговарят". Апостолите така показвали Божието величие, тоест безпримерното, неизповедимо Божие съвършенство, чудните дела на Божия Промисъл, които сега за тях се откривали в цялата им сила и пълнота.

Еврейският народ и множество пришълци от други страни се били събрали в Иерусалим, на празника Петдесетница. Смутените от необичайния шум тълпи се стичали към Сионската горница, където се съсредоточавал шумът, и

накъдето видимо се устремявал. Колко удивени и ужасени трябва да са били всички присъстващи, когато слушали как Апостолите започнали да говорят с тях на всички езици! Питали се един друг: "тия, които говорят, не са ли всички галилейци? А как слушахме всички своя си роден говор? Ние партяни и мидяни, еламити и жители на Месопотамия, Иудея и Кападокия, на Понт и Асия, на Фригия и Памфилия, на Египет и Ливийските страни, съседни на Кирия и дошлите от Рим, както иудеи, тъй и прозелити, критяни и араби как слушахме тях да говорят на наши езици за великите Божи дела"?..

В пророчеството си Иоил с боговдъхновен взор съзерцавал времето, когато Божият Промисъл ще удостоява със слизане на Божия Дух, не само отделни хора временно, за особени, спасителни за човеците цели, както ставало в старозаветни времена, но когато благодатта на Светия Дух, като обилен дъжд над земята, ще се излее над всяка плът, тоест над всички спасяващи се човеци, без разлика на пол, възраст и състояние, така че по отношение на спасението всички ще бъдат равни мъже и жени, възрастни и деца, роби и свободни всички ще се удостояват с благодатта Божия...

Първата проповед на Евангелското благовестие имала силно въздействие върху нейните слушатели. Боговдъхновеното слово на апостол Петър очевидно потвърждавало чудесното събитие на изливането на Светия Дух над Христовите ученици и основаващо се на свидетелството на Свещеното Писание, решително убедило слушателите в Божественото достойнство на Господа, и те питали апостола: "какво трябва да правим, мъже братя?"

Тогава апостол Петър се обърнал с увещаващо слово към своите слушатели, призовавайки всички към покаяние и кръщение в Името на Отца и Сина и Светия Дух, за прощаване

на греховете и приемане дара на Светия Дух, тоест да се удостоят с чудодейните въздействия на Светия Дух, които сега се проявили над апостолите...

Дух Светий, "Духът на истината", "Дух на премъдрост и откровение", слизайки над апостолите, начертал вместо Синайски, нов Сионски закон, за който предсказал пророк Исаия, не върху каменни скрижали, а върху плътени скрижали на сърцето". Вместо Синайският Глас, законополагаща станала Божията благодат, подаваща сили за изпълнение на закона и оправдаване за вярващите не по дела, а по благодат...

Свети Дух. На следващия ден, понеделник, Църквата прославя третото Лице на Св. Живоначална Троица – Св. Дух. Свети Дух е онова Лице от Св. Троица, Коего дава живот на тварите, освещава човешките души и тела. Дух Свети се носел някога върху водите при сътворението на света... Дух Свети е просвещавал пророците и св. апостоли. За него Христос, преди още да се раздели с учениците Си, казал: „Аз ще помоля Отца и ще ви изпрати друг Утешител, за да пребъде с вас во-веки. Духът на истината..., Когото Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко, що съм ви говорил... (Йоан 14:16, 26; 15:26). Същият този Дух Свети в неделя на Петдесетница наистина слязъл над св. апостоли във вид на огнени езици.

Дух Свети живее в Църквата, ръководи я непогрешимо в истината и действа в нея, като се проявява с благодатните Си сили в св. тайнства. Дух Свети живее и в православните хора, като ни освещава и подпомага в благодатния живот към достигане на спасение.

Празника на Свети Дух

Празникът на Светия Дух се празнува в понеделник след Петдесетница (петдесетия ден след Христовото Възкресение, когато Светия Дух е слязъл над апостолите във вид на огнени езици и те са получили дар да проповядват Словото Божие сред народите).

Светият Дух е наречен Господ. Това значи, че Светият Дух не е твар, каквито са другите духове - ангелите, а е Творец, Господ, истински Бог, каквито са Бог Отец и Бог Син. Преди възнесението Си на небето Господ Иисус Христос обещал на учениците Си, че над тях ще слезе Дух Свети и, разпращайки ги на проповед, им заповядал: "Идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа" (Мат. 28:19). В тия думи на Христа Светият Дух е поставен наравно с Отца и Сина като Божествено лице, равно на Тях.

Бог Дух Свети е вечен, равен на Отца и Сина, като се отличава от Тях по това, че Той предвечно изхожда от Отца. За това лично свойство на Светия Дух, което Го отличава от Отца и Сина, е дал ясно и твърдо свидетелство Сам Иисус Христос в думите: "А кога дойде Утешителят, Когото Аз ще ви пратя от Отца, Духът на истината, Който изхожда от Отца, Той ще свидетелствува за Мене" (Йоан. 15:26).

Въпреки ясното свидетелство на Христа и въпреки категоричното твърдение на Символа на вярата и на всички свети отци, че Дух Свети изхожда от Отца, римокатолиците са си позволили да изменят този член от Символа на вярата, като добавили, че Дух свети изхожда от Отца и Сина (*filioque*). С това е нарушено определението, дадено от Самия Христа, и е изменен догматът за Св. Дух, установен на Втория вселенски събор. Протестантизмът, възникнал на основата на католичеството, е приел от него този изопачен текст на Символа на вярата.

Ние, православните, държим неизменно за онова, което ни е

открил Господ Иисус Христос и което са приели светите и богомъдри вселенски отци и учители на Църквата.

Като Бог, Светият Дух няма ни начало, нито край на Своето битие. Той е вечен, всемогъщ, всезнаещ и вездесъщ, подобен във всичко на Отца и Сина, и отличаващ се от Тях само по личното Си свойство - изхождане от Отца.

Понеже по съществото си Светият Дух е истински и съвършен Бог, неразделен от Отца и Сина, то и Нему, както на Отца и Сина принадлежи еднаква слава и поклонение. Това значат думите от Символа на вярата "Комуто се покланяме и Когото славим наравно с Отца и Сина".

В Православната църква на Св. Дух всякога се е отдавало Божеско поклонение и прославяне. За това свидетелствуват всички молитви, песнопения и възгласи, където Дух Свети се прославя заедно с Отца и Сина. Когато се кръстим, ние казваме: "В името на Отца и Сина и Светаго Духа".

Вярата в Светия Дух като Бог е загатната и в Стария Завет. Но едва Иисус Христос ни е научил в пълнота как да вярваме в светия Божествен Дух, изхождащ от Отца.

Има и много зли духове на тъмнината, има и много добри духове - ангелите. Но всички те са ограничени, тварни. Един е обаче Светият Дух, неограниченият Творец и Господ, Който е навсякъде и всичко изпълва. Народите, които са вярвали в много богове, всъщност са вярвали в злите духове, които са живеели в идолите. Затова в Стария Завет се казва, че идолите са бесове (Втор. 32:17; Пс. 105:36; сравни 1 Кор. 10:2). Многобожниците, прелъстени от множество зли духове, не са могли да повярват в единия Свети Дух. В Него вярват само истинските еднoboжници, т.е. ония, които познават единия, истински, троеличен Бог.

Символ на вярата

Осми член:

„(Верую) и в Духа Святаго, Господа, Животворящаго, Иже от Отца исходящего, Иже со Отцем и Сыном спокланяема и сславима, глаголавшаго пророки.“

(„(Вярвам) и в Светия Дух, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Когото славим наравно с Отца и Сина, и Който е говорил чрез пророците“).

Молитва Святому Духу

Царю Небесный,/ Утешителю, Душе истины,/ Иже везде сый/ и вся исполняй,/ Сокровище благих/ и жизни Подателю,/ прииди и вселися в ны,/ и очисти ны от всякия скверны,// и спаси, Блаже, души наша.

(Молитва към Светия Дух

Царю небесни, Утешителю, Душе на Истината, Който си навсякъде и всичко изпълваш,
Съкровище на богатата и Подателю на живота, дойди и се всели в нас и ни очисти от всяка сквернота и спаси, Благий, нашите души.)

ВАЖНИ ЦЪРКОВНИ СЪБИТИЯ

От общата църковна история

1. Основаване на Христовата църква – 34 г. сл. Христа.
2. Апостолски събор – 51 г. сл. Христа.
3. Милански едикт за признаване на християнството за позволена религия – 313 г.

4. Вселенски събори:

- Първият (Никейски) – 325 г.
- Вторият (Цариградски) – 381 г.
- Третият (Ефески) – 431 г.
- Четвъртият (Халкидонски) – 451 г.
- Петият (Цариградски) – 553 г.
- Шестият (Цариградски) – 681 г. и Трулският – 690 г.
- Седмият (Цариградски) – 787 г.

5. Отпадане на Римската църква от Православието – 1054 г.

6. Ереста на Реформацията – 1517 г.

{{_LINK1_}}